

Ainevaldkond SOTSIAALAINED

1. Ainevaldkondlikud pädevused.

- 1) tunneb huvi Rakvere, Lääne-Virumaa ja Eesti ajaloo, kultuuri ja looduse vastu;
- 2) tunneb huvi enda arengu vastu, usub endasse ja kavandab oma tulevikku, väärtustab loovust ja ettevõtlikkust;
- 3) teab oma õigusi ja kohustusi, järgib käitumisnorme, kujundab oma arvamuse ning on vastutustundlik ja aktiivne ühiskonnaliige, on lojaalne Eesti riigile;
- 4) hindab infoallikate usaldusväärsust; väärtustab teaduspõhist maailmapilti ja kujundab vastavalt sellele enda seisukoha;
- 5) suhtub sallivalt inimeste individuaalsetesse erinevustesse, väärtustab kultuurilist ja maailmavaatelist mitmekesisust;
- 6) väärtustab kodukoha ja Eesti kultuuripärandit;
- 7) järgib tervislikke eluviise, käitub turvaliselt, hoiab keskkonda, on teadlik tarbija.

2. Ainevaldkonna õppeainete kaudu kujundatavate üldpädevuste arengu toetamise kirjeldus, põhimõtted.

Üldpädevused	
1) kultuuri- ja väärtuspädevus	hoiab kooli, kodukoha ja Eesti traditsioone, väärtustab oma keelt ja kultuuri, suhtub lugupidavalt teistesse kultuuridesse;
2) sotsiaalne ja kodanikupädevus	tunneb huvi kogukonna, rahva ja maailma arengu vastu, mõistab ühiskonnas toimunud ja toimuvate muutuste põhjusi, tagajärgi ja seoseid;
3) enesemääratluspädevus	suudab mõista ja hinnata oma nõrku ja tugevaid külgi;
4) õpipädevus	suudab kujundada õppekeskkonda individuaalselt ja rühmas ning otsib õppimiseks vajaminevat teavet;
5) suhtluspädevus	suudab ennast viisakalt ja asjakohaselt väljendada, austab suhtluspartnereid, oskab lugeda ja kirjutada teabe- ja tarbetekste, väärtustab õigekeelsust;
6) matemaatika	kasutab matemaatilisi sümboleid, teeb tõenduspõhiseid otsuseid, mõistab tehnoloogia arengu tähtsust;
7) ettevõtlikkuspädevus	viib ellu ideid ja vastutab tulemuste eest, on algatusvõimeline ja avatud uuendustele, rakendab finantskirjaoskust;
8) digipädevus	leiab, säilitab ja edastab digivahendite abil infot, on teadlik digikeskkonna ohtudest ja kaitseb oma privaatsust;

3. Ainevaldkonna õppeainete kaudu läbivate teemade käsitlemise kirjeldus, põhimõtted.

Õppekava läbivad teemad	
1) elukestev õpe ja karjääri kujundamine	Õpilane kujuneb õppimise käigus isiksuseks on valmis õppima kogu elu, täidab erinevaid rolle muutusvas elu- ja õpi keskkonnas.
2) keskkond ja jätkusuutlik areng	Õpilane osaleb aktiivselt ühiskonna elus, on vastutustundlik ja keskkonnateadlik, väärtustab jätkusuutlikkust, leiab lahendusi keskkonna- ja inimarengu küsimustele.

3) kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Õpilane on aktiivne ja vastutustundlik kogukonna- ja ühiskonnaliige, toetub oma tegevuses riigi kultuurilistele traditsioonidele ja arengusuundadele.
4) kultuuriline identiteet	Õpilane kujuneb kultuuriteadlikuks inimeseks, väärtustab kultuuri ja selle mitmekesisust on kultuuriliselt salliv ja koostööaldis.
5) teabekeskond ja meediakasutus	Õpilane on teadlik ja analüüsiv inimene, tajub kriitiliselt ümbritsevat teabekeskonda, tunnustab autorlust, toimib turvaliselt ja vastutab oma käitumise eest end ümbritsevas teabekeskonnas.
6) tehnoloogia ja innovatsioon	Õpilane oskab kasutada nüüdisaegseid tehnoloogiaid eesmärgipäraselt, tuleb toime kiiresti muutuvast tehnoloogilises elu-, õpi- ja töökeskkonnas.
7) tervis ja ohutus	Õpilane kujuneb vaimselt, emotsionaalselt, sotsiaalselt ja füüsiliselt terveks ühiskonnaliikmeks, järgib tervislikku eluviisi, käitub turvaliselt ning kujundab enda ümber turvalise elukeskkonna.
8) väärtused ja kõlblus	Õpilane on kõlbliselt arenenud inimene, järgib üldtunnustatud väärtusi ja kõlbluspõhimõtteid koolis ja väljaspool kooli, ei jää ükskõikseks, kui neid eiratakse, sekkub vajaduse korral oma võimaluste piires.

4. Ainevaldkonna õppeainete lõimingu rakendamise viisid ja kirjeldus.

Sotsiaalvaldkonna õppeainete kaudu õpib õpilane tundma ning järgima ühiskondlikke väärtusi, norme ja reegleid.

Omandab teadmisi, oskusi ja hoiakuid sotsiaalselt aktsepteeritud käitumisest ning inimeste vastastikustest suhetest.

Sotsiaalainete õppimisega õpilane areneb terviklikuks isiksuseks, kes suhtub endasse ja teistesse positiivselt, arvestab kaasinimesi, lähtub oma tegevuses üldinimlikest väärtustest ning märkab ja mõistab ühiskonnas toimuvat.

Õpilane omandab tõhusad oskused ja valmisoleku ühiskonnaellu sekkuda ja olla edukas elukestvas õppes ja tööturul.

Kõigi sotsiaalvaldkonna õppeainete seisukohalt on tähtis koostööoskus ja töötamine rühmas.

Ajaloo vahendusel suunatakse õpilane teadvustama, analüüsima ja kriitiliselt hindama ning tõlgendama minevikus aset leidnud sündmusi ja protsesse, seoseid tänapäevaga ning ajaloosündmuste erineva tõlgendamise põhjusi. Ajalooõpetus kujundab oskust mõista minevikunähtuste mõjul toimuvat arengut.

Inimeseõpetus lõimib õppesisu kõigis kooliastmes, toetades õpilase toimetulekut iseendaga, eakaaslaste hulgas, peres, kogukonnas ja ühiskonnas. Inimeseõpetuse kaudu kujundatakse esmased teadmised ja hoiakud sotsiaalsest võrdsusest.

Ühiskonnaõpetuses omandavad õpilased teadmised, oskused ja hoiakud ühiskonnas toimimiseks ning vastutustundlike otsuste tegemiseks. Luuakse eeldused aktiivse kodaniku kujunemiseks.

5. Teiste ainevaldkondade õppeainete lõimingu rakendamise viisid ja kirjeldus.

Toetatakse lõimingu õppeainete vahel ja õppekava läbivate teemadega, arendatakse õpilaste teadmisi, oskusi ja hoiakuid. Rakendatakse mitmekesiseid ja kombineeritud õppemeetodeid ning aktiivsust, loovust, koostööd ja tagasisidet soodustavaid õppetegevusi.

6. Ainevaldkonna õppeainete õppekeskkonna mitmekesistamiseks kavandatud tegevused (sh õppekava rakendamist toetavad tegevused, õppekäigud ja muu taoline tunni- ja kooliväliline tegevus).

Tutvustada, võimalusel külastada Rakvere ordulinnust, Rakvere Linnakodaniku Majamuuseumi, Rakvere Kolmainu kirikut, Rakvere Jumalaema Sündimise kirikut (õigeusu kirik).

Tutvuda, võimalusel külastada Rakvere Politseimuuseumi (liikluskasvatus, politseitöö, turvalisus).

Tutvuda, võimalusel külastada Lääne-Virumaa mõisaid (KIKi projekt).

7. Õpetajate koostöö ja töö planeerimise põhimõtted.

Sotsiaalvaldkonna õpetajad teevad koostööd ainekavade täitmisel, vajadusel kaasavad teiste ainevaldkondade õpetajaid.

Toetavad uusi kolleege.

Vajadusel pakuvad abi ülekoolliste ühisürituste korraldamisel.

Vajadusel tellivad ühiselt uut õppekirjandust.

8. Ainetundide jaotus.

Õppeaine/Klass	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	PRÕK § 15 lg 4
Inimeseõpetus		1	1		1	1	1	1		6
Ühiskonnaõpetus						1			2	3
Ajalugu					1	2	2	2	2	9

9. Õppekavas sätestatud õppeainete nimetustes või õppemahtudes tehtud erisused ja erisuste tegemise põhjendused.

Sotsiaalvaldkonna õppeainete nimetustes ja õppemahtudes erisusi ei ole.

10. Ainevaldkonna õppeainete hindamise põhimõtted, erisuste kirjeldus.

Hindamine toimub vastavalt riiklikule õppekavale.

Esimeses kooliastmes kasutatakse kujundavat hindamist.

Teises ja kolmandas kooliastmes kasutatakse numbrilist hindamist vastavalt kooli hindamisjuhendile.

Vajadusel arvestatakse õpilaste erivajadustega.

11. Ainevaldkonna õppeainetes hariduslike erivajadustega (andekad, tuge vajavad) õpilaste õppekorralduse, õpilaste arengu toetamise ja individuaalsuse arvestamise üldised põhimõtted.

Võimalusel õpetaja arvestab kõigi õpilaste erivajadustega, toimub individuaalne juhendamine. Vajadusel kaasatakse kooli tugisüsteeme.

AINEVALDKOND: SOTSIAALAINED**ÕPPEAINE: INIMESEÕPETUS****KLASS: 2. klass****TUNDIDE ARV ÕPPEAASTAS: 35 tundi**

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU	PÕHIMÕISTED, MÄRKSÕNAD	PRAKTILISED TÖÖD DIGIPÄDEVUSTE ARENDAMINE	TAGASISIDESTA- MINE/ HINDAMINE	ÕPPE KOHANDAMISE VÕIMALUSED
TEEMA: MINA					
Mina kirjeldab enda huvisid ja tegevusi põhjendab, miks on vaja endasse positiivselt suhtuda teab, et inimesed on erinevad nii bioloogiliselt kui ka sotsiaalselt ning märkab inimeste sarnasusi ja erinevusi	Mina. Oma tugevuste (sh tunnused, omadused ja tegevused) välja toomine. Positiivne suhtumine endasse ja teisesse. Kehalised muutused ja austus erinevate kehade ja sugude suhtes. Minu erinevused ja sarnasused teistega. Sallivus.	oma tugevused, huvid, tegevused positiivne suhtumine bioloogiline, sotsiaalne erinevus; sarnasus, sallivus	Kasutab õpetaja valitud digitaalseid õpikeskkondi. Loob jutukese, mõistekaardi, plakati paberil või õpetaja juhendamisel digitaalselt. Mõttekaart (huvid, tugevused) Rühmatöö. Meie huvid ja lemmiktegevused. Animatsioon "Amanda ja uus poiss" Eesti Puuetega Inimeste Koda. Püsilink: https://www.digar.ee/arhiiv/nlib-digar:194323	Kujundav hindamine Suuline ja kirjalik sõnaline hindamine, tagasiside Õpilane kirjeldab enda erinevaid tunnuseid, omadusi, huve ja tegevusi; kirjeldab inimeste bioloogilisi ja sotsiaalseid sarnasusi; kasutab õiget sõnavara kõikide kehaosade kohta;	Õpiraskustega õpilaste individuaalne juhendamine, õppematerjalide kohandamine, luba kasutada abivahendeid, tekstide ning tööjuhendite lihtsustamine. Andekatele lisaülesanded. Vastavalt tasemetele erinevate ülesannete andmine.

				märkab inimeste sarnasusi ja erinevusi ning tunnustab erinevusi.	
<p>Mina ja tervis toob näited tervist hoidvast käitumisest (hügieen, karastamine, mitmekesine toit, uni ja puhkus ning kehaline aktiivsus) ja selgitab tervist hoidva käitumise vajalikkust</p> <p>nimetab mõningaid haiguste tunnuseid</p> <p>teab hädaabinumbrit ja oskab vajaduse korral kutsuda abi</p>	<p>Tervis. Tervise eest hoolitsemine.</p> <p>Tervislik eluviis: mitmekesine toit, piisav uni ja puhkus, kehaline aktiivsus.</p> <p>Keha eest hoolitsemine.</p> <p>Terve ja haige inimene.</p> <p>Abi saamise võimalused. Vajadusel abi kutsumine.</p>	<p>tervist hoidev käitumine, karastamine, hügieen, puhkus, uni; kehaline aktiivsus</p> <p>haiguse tunnused</p> <p>hädaabinumber, abi kutsumine</p>	<p>Jutu kirjutamine: Mida teen oma tervise hoidmiseks? Paaristöö. Plakat. Tervislik eluviis.</p> <p>Joonistus. Hügieen ja hügieenivahendid.</p> <p>Tervise Arengu Instituudi kampaaniavideo. 2021. Söö rohkem taimset toitu! Paaristöö: dialoogi koostamine, kuidas helistada hädaabinumbrile näidise alusel. Päästeamet. 2009.Hädaabinumbrile helistamine.</p>	<p>Õpilane selgitab oma kogemusele toetudes, kuidas oma tervist hoida; selgitab oma keha eest hoolitsemise vajalikkust;</p> <p>rühmitab haigusi nakkuslikeks ja mittenakkuslikeks.</p> <p>teab hädaabinumbrit ja oskab näidist järgides abipalvet esitada.</p>	<p>Õpiraskustega õpilaste individuaalne juhendamine, õppematerjalide kohandamine, luba kasutada abivahendeid, tekstide ning tööjuhendite lihtsustamine. Andekatele lisäülesanded. Vastavalt tasemetele erinevate ülesannete andmine.</p>
<p>Mina ja minu pere kirjeldab enda ja pereliikmete ülesandeid kodus, toob näiteid üksteise abistamisest ja</p>	<p>Kodu. Erinevad pered. Pereliikmete tegevus ja rollid.</p>	<p>pereliikmete ülesanded, üksteisega arvestamine</p>	<p>Rollimängud: ülesanded kodus, üksteise abistamine</p> <p>Multifilm: Jänku-Jussi väike heategu.</p>	<p>Õpilane kirjeldab ja demonstreerib võimalusi prosotsiaalseks käitumiseks</p>	<p>Õpiraskustega õpilaste individuaalne juhendamine, õppematerjalide</p>

<p>pereliikmetega arvestamisest</p> <p>toob näiteid oma õigustest ja kohustustest peres, koolis ja ühiskonnas</p>	<p>Hoolitsemine, abistamine, kaasamine ja pereliikmetega arvestamine.</p> <p>Vastutus, õigused ja kohustused peres, koolis ja lähiümbruses.</p>	<p>õigused, kohustused</p>	<p>Mõttekaart: Minu õigused, kohustused kodus, koolis.</p> <p>Video NOVA seletab: Millised on lapse õigused?</p>	<p>arvestades pereliikmete ülesandeid;</p> <p>selgitab oma sõnadega, mida tähendab kohuse- ja vastutustunne ning toob näiteid perest, koolist ja lähiümbrusest.</p>	<p>kohandamine, luba kasutada abivahendeid, tekstide ning tööjuhendite lihtsustamine. Andekatele lisäülesanded. Vastavalt tasemetele erinevate ülesannete andmine.</p>
<p>Mina ja Eesti leiab kaardilt Eesti ja kodukohta</p> <p>nimetab Eesti Vabariigi pealinna ja sünnipäeva</p> <p>teab, kes on Eesti Vabariigi president</p> <p>tunneb ära, kirjeldab ja kujutab kodukohta ja Eesti Vabariigi sümbolikat</p> <p>teab ja tutvustab oma kodukohta olulisi inimesi ja paiku</p>	<p>Eestimaa ja kodukoht.</p> <p>Eesti pealinn.</p> <p>Eesti Vabariigi sünnipäev.</p> <p>Eesti president.</p> <p>Eesti Vabariigi riiklikud, rahvuslikud ja kodukohta sümbolid</p> <p>Oma kodukohta olulised paigad ja inimesed.</p>	<p>kaart, Eesti, kodukoht, pealinn,</p> <p>Eesti Vabariigi sünnipäev, president,</p> <p>riiklikud, rahvuslikud sündmused</p>	<p>Joonistus: Minu Eesti.</p> <p>Video:</p> <p>-Mina ka: Eesti,</p> <p>- Mina ka: Eestimaa,</p> <p>Joonistus: Eesti ja kodukohta lipp ning vapp.</p> <p>Miniuurimused rahvakommete kohta. Eesti rahvakalendri tähtpäevade andmebaas BERTA</p> <p>Multifilmid:</p> <p>Jussi jaanipäev.</p> <p>Jussi mardipäev.</p>	<p>Õpilane demonstreerib õpitulemustes määratletud teadmisi ja oskusi.</p> <p>võrdleb rahvakombeid ja tavasid minevikus ja tänapäeval toetudes vastavatele teadmistele ja kogemusele kogukonnapõhiselt;</p> <p>väärtustab oma seotust kodukohta kultuuripärandiga.</p>	<p>Õpiraskustega õpilaste individuaalne juhendamine, õppematerjalide kohandamine, luba kasutada abivahendeid, tekstide ning tööjuhendite lihtsustamine. Andekatele lisäülesanded. Vastavalt tasemetele erinevate ülesannete andmine.</p>

<p>võrdleb rahvakombeid minevikus ja tänapäeval, nt mardipäev, kadripäev, jõulud, vastlapäev, jaanipäev jt</p> <p>toob näiteid oma klassis või kodukohas elavate inimeste tavadest ja kommetest</p> <p>selgitab, kuidas õpilane saab ise olla kommete ja tavade hoidja</p>	<p>Eesti rahvakombed ja tavad minevikus ja tänapäeval</p> <p>Kodukoha inimeste tavad ja kombed. Oma klassi tavad. Sallivus erinevustesse.</p> <p>Enda roll tavade ja kommete hoidja ja kandjana.</p>	<p>rahvakombed minevikus ja tänapäeval</p> <p>kodukoha kombed, klassi tavad</p> <p>kommete hoidmine</p>	<p>Lühijutu kirjutamine ja joonistamine: Kuidas tähistan (nt kadripäeva, mardipäeva).</p>		
<p>Mina: aeg ja asjad planeerib oma päeva ja nädalat terviseteadlikult</p> <p>toob näiteid, kuidas õppimine aitab igapäevaelus hakkama saada</p>	<p>Mina: aeg ja aja planeerimine.</p> <p>Mina ja asjade väärtus teiste väärtuste seas.</p> <p>Erinevad meeled oma õpitegevuse ja vaba aja tegevuse kavandamisel.</p>	<p>aja planeerimine</p> <p>asjade väärtus</p> <p>õpitegevus, erinevad meeled</p>	<p>Individuaaltöö. Päeva- ja nädalakava. Animafilm „Jussikese seitse sõpra“ Multifilm: Jussi ja Jassi varandus</p> <p>Multifilm: Jänku-Jussi viis meelt.</p>	<p>Õpilane selgitab oma sõnadega, mida tähendab aja kulg ja seis;</p> <p>kirjeldab, kuidas oma tegevust kavandada, ning planeerib oma päeva- ja nädalakava;</p> <p>selgitab isiklike ja kogukonnas</p>	<p>Õpiraskustega õpilaste individuaalne juhendamine, õppematerjalide kohandamine, luba kasutada abivahendeid, tekstide ning tööjuhendite lihtsustamine. Andekatele lisaülesanded.</p>

<p>sõnastab enda õppimise eesmärgid ja seostab neid enda huvidega</p> <p>seostab igapäevavalikuid tuleviku eesmärkidega</p>	<p>Oma õpitegevuse eesmärkide seos oma huvide ja võimetega.</p> <p>Oma igapäevavalikute seos oma tuleviku eesmärkidega.</p>	<p>õpitegevuse eesmärk, huvid, võimed, tuleviku eesmärgid</p>	<p>Loovülesanne. Mina suurena.</p>	<p>kasutatavate asjade väärtust;</p> <p>selgitab oma sõnadega erinevate meelte osatähtsust oma õppimise eesmärkide kavandamisel lähtudes oma huvidest ja võimetest.</p>	<p>Vastavalt tasemetele erinevate ülesannete andmine.</p>
---	---	---	------------------------------------	---	---

AINEVALDKOND: SOTSIAALAINED**ÕPPEAINE: INIMESEÕPETUS****KLASS: 3. klass****TUNDIDE ARV ÕPPEAASTAS: 35 tundi**

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU	PÕHIMÕISTED, MÄRKSÕNAD	PRAKTILISED TÖÖD DIGIPÄDEVUSTE ARENDAMINE	TAGASISIDES- TAMINE/ HINDAMINE	ÕPPE KOHANDAMISE VÕIMALUSED
TEEMA: MINA					
Mina Põhjustab, miks on vaja endasse positiivselt suhtuda. Teab, et inimesed on erinevad nii bioloogiliselt kui ka sotsiaalselt ning märkab inimeste sarnasusi ja erinevusi. Nimetab inimeste õigusi ja nendega kaasnevaid kohustusi. Toob näiteid oma õigustest ja kohustustest peres, koolis ja ühiskonnas.	Mina. Igaühe väärtuslikkus. Positiivne suhtumine endasse. Inimeste erinevused: bioloogiline ja sotsiaalne. Sallivus. Inimeste õigused ja kohustused. Vastutus. Laste õigused ja kohustused: peres, koolis, lähikonnas.	inimese väärtuslikkus; positiivne suhtumine bioloogiline ja sotsiaalne erinevus; sallivus õigused, kohustused; vastutus laste õigused ja kohustused; avalikkus	Kasutab õpetaja valitud digitaalseid õpikeskkondi. Loob jutukese, mõistekaardi, plakati paberil või õpetaja juhendamisel digitaalselt. Loovtöö: plakat või mõistekaart: inimeste erinevused Multifilmid: Jänku-Juss räägib laste õigustest ja kohustustest. Tutvumine ÜRO lapse õiguste konventsiooniga.	Kujundav hindamine Suuline ja kirjalik sõnaline hindamine, tagasiside Õpilane selgitab oma sõnadega, mida tähendab iga inimese väärtus; inimese endasse positiivse suhtumise vajadust; inimeste bioloogilisi ja sotsiaalseid sarnasusi ja erinevusi;	Õpiraskustega õpilaste individuaalne juhendamine, õppematerjalide kohandamine, luba kasutada abivahendeid, tekstide ning tööjuhendite lihtsustamine. Andekatele lisaülesanded. Vastavalt tasemetele erinevate ülesannete andmine.

				mida tähendab, et lapsel on õigused ja kohustused.	
<p>Mina ja tervis Toob näiteid terviseriskidest ja teab kuidas püsida terve.</p> <p>Selgitab ja demonstreerib õpituatsioonis esmaabi võimalusi, nt haav, kukkumine, ninaverejooks, põletus, putukapiste.</p> <p>Teab hädaabinumbrit ja oskab vajaduse korral kutsuda abi.</p>	<p>Vaimne, füüsiline ja sotsiaalne tervis. Tervislik eluviis. Terviseriskid. Hoidumine tervist ohustavatest olukordadest.</p> <p>Esmaabi andmise võimalused.</p> <p>Abi saamise võimalused</p>	<p>vaimne, füüsiline, sotsiaalne tervis; eluviis, terviseriskid; tervist ohustav olukord</p> <p>õnnetus; esmaabi; päästeamet</p> <p>hädaabinumber; abi kutsumine</p>	<p>Loovülesanne: nt plakat tervisliku eluviisi teemal</p> <p>Demonstratsioon ja praktiline tegevus.</p> <p>Esmaabi õppevideod inimeseõpetuse teema „Tervis“ õppimiseks</p>	<p>Õpilane eristab vaimse, füüsilise ja sotsiaalse tervise mõistet; teab tervist ohustavaid tegureid; väärtustab tervislikku eluviisi; oskab kasutada lihtsamaid esmaabivõtteid ja kutsuda vajaduse korral abi; teab hädaabinumbrit, oskab näidist järgides abipalvet esitada.</p>	<p>Õpiraskustega õpilaste individuaalne juhendamine, õppematerjalide kohandamine, luba kasutada abivahendeid, tekstide ning tööjuhendite lihtsustamine. Andekatele lisaülesanded. Vastavalt tasemetele erinevate ülesannete andmine.</p>
<p>Mina ja teised Toob näiteid käitumisnormidest ja seadustest, mida tal tuleb järgida.</p> <p>Põhjendab käitumisnormide ja</p>	<p>Reeglid ja käitumisnormid. Seadused.</p>	<p>käitumisreeglid; käitumisnormid; seadused</p>	<p>Töö tekstiga: kooli kodukorraga tutvumine</p>	<p>Õpilane selgitab käitumisreeglite, käitumisnormide olulisust igapäevaelus kodus, koolis;</p>	<p>Õpiraskustega õpilaste individuaalne juhendamine, õppematerjalide kohandamine, luba kasutada</p>

<p>seaduste järgimise vajalikkust.</p> <p>Demonstreerib õpituatsioonis üldtunnustatud käitumisnormide ja seaduste täitmist.</p> <p>Tunneb liikluses turvalisust tagavaid märke ja tähisteid.</p> <p>Kirjeldab ja demonstreerib turvalisust tagavate liiklusreeglite järgimist.</p> <p>Märgab liiklusohhtlike kohti ja olukordi kooliteel ja koduümbruses ning pakub lahendusi turvalisuse tagamiseks.</p> <p>Teab, et vägivallal on eri vormid.</p> <p>Selgitab, mida vägivaldne käitumine võib endaga kaasa tuua.</p>	<p>Üldtunnustatud käitumisnormide ja seaduste järgimine.</p> <p>Käitumisnormide ja seaduste järgimine koolis ja lähiümbruses.</p> <p>Liiklusreeglid</p> <p>Liiklusreeglite järgimine.</p> <p>Turvaline käitumine liikluses koduteel ja koduümbruses.</p> <p>Vägivald ja selle erinevad vormid.</p> <p>Vägivaldse käitumise</p>	<p>käitumisnormide ja seaduste järgimise vajalikkus</p> <p>käitumisnormide ja seaduste täitmine</p> <p>liiklusmärgid; turvalisus; liiklusreeglid</p> <p>liiklusreeglite järgimine</p> <p>liiklusohhtlik koht; liiklusohhtlik olukord</p> <p>vägivald; vägivalla vormid</p> <p>negatiivne tagajärg</p>	<p>Multifilm koolitee</p> <p>Video: Leo filmis "Turvaliselt kooli"</p> <p>Individuaaltöö: õpilase joonistus oma kooliteest</p> <p>Tutvumine Lasteabi veebilehe ja numbriga.</p> <p>Multifilm: Kreete https://vimeo.com/79123631</p>	<p>Jussi</p> <p>Lõvi</p> <p>põhjustab üldtunnustatud käitumisnormide ja seaduste järgimise vajalikkust;</p> <p>kirjeldab liiklusreegleid ning selgitab, milliseid liiklusreegleid ta oma koduteel ja koduümbruses täidab;</p> <p>eristab koolikiusamise ja teiste vägivalla ilmingute erinevaid vorme ja olemust;</p> <p>selgitab vägivaldse käitumise erinevate ilmingute negatiivset mõju mõistes, et vägivald ei ole lubatud;</p>	<p>abivahendeid, tekstide ning tööjuhendite lihtsustamine. Andekatele lisaülesanded. Vastavalt tasemetele erinevate ülesannete andmine.</p>
--	--	---	--	--	---

<p>Teab abi saamise võimalusi inimväarikust alandava käitumise puhul, sh kiusamine ja vägivald; demonstreerib õpituatsioonis abi saamise ja abistamise võimalusi vägivalda korral.</p> <p>Selgitab sõpruse, koostöö, üksteise eest hoolitsemise ja üksteise abistamise vajalikkust.</p>	<p>negatiivsed tagajärjed.</p> <p>Abi saamise võimalused koolikiusamise ja teiste vägivaldse käitumise ilmingute korral.</p> <p>Sõprus ja sõpruse hoidmine. Koostöö vajalikkus. Hoolitsemine ja abistamine ning prosotsiaalse käitumise väärtustamine. Heategemine ja heategevus.</p>	<p>inimväarikus; koolikiusamine</p> <p>sõprus; sõpruse hoidmine; koostöö; abistav, toetav käitumine; hoolitsemine; heategemine, heategevus</p>	<p>Video vaatamine:</p> <p>NOVA: milline ei tohiks üks sõber olla?</p>	<p>demonstreerib õpituatsioonis abi saamise ja abistamise võimalusi vägivalda korral</p> <p>selgitab ja toob näiteid igapäevaelust, kus on tegu sõpruse ja koostöö väärtustamisega turvalise käitumise alusena;</p>	
<p>Mina: teave ja asjad</p> <p>Loetleb erinevaid teabeallikaid.</p> <p>Leiab infot erinevatest allikatest.</p> <p>Võrdleb erinevaid teabeallikaid usaldusväärsuse ja</p>	<p>Teave. Erinevad teabeallikad.</p> <p>Teave. Erinevad teabeallikad.</p> <p>Teave. Erinevad teabeallikad.</p>	<p>teave, teabeallikad</p> <p>info</p> <p>usaldusväärsus</p>	<p>Töö erinevate teabeallikatega.</p> <p>Diskussioon: teabeallikate usaldusväärsus</p>	<p>Õpilane teab erinevaid teabeallikaid, oskab leida infot ja teab, mille põhjal hinnata infoallikate usaldusväärsust;</p>	<p>Õpiraskustega õpilaste individuaalne juhendamine, õppematerjalide kohandamine, luba kasutada abivahendeid, tekstide ning</p>

<p>teabe sisu väärtuse poolest.</p> <p>Kirjeldab meediaga, sealhulgas sotsiaalmeediaga seotud võimalusi ja ohte.</p> <p>Selgitab ja demonstreerib kokkulepitud reeglite järgimist digivahendite abil teabe otsimisel.</p> <p>Teab, mis on raha teenimine, säästmine, kasutamine ja laenamine.</p> <p>Hoiab keskkonda, selgitab keskkonna hoidmise võimalusi, nt jäätmete vähendamine ja sorteerimine, vee ja energia tarbimine.</p>	<p>Meedia kasutusvõimalused ja ohud.</p> <p>Turvaline meediavahendite kasutamine.</p> <p>Raha. Raha teenimine, kasutamine ja laenamine. Vastutus. Oma kulutuste plaanimine.</p> <p>Keskkonna hoidmise võimalused säästlikul tarbimisel. Enda võimalused keskkonna hoidmisel lähiümbruses.</p>	<p>meedia, sotsiaalmeedia</p> <p>digiturvalisus</p> <p>raha; vastutus; kulutuste plaanimine</p> <p>keskkond; keskkonna hoidmine; sorteerimine; säästlik tarbimine</p>	<p>Targalt internetis Videod.</p> <p>Multifilm Jänku-Juss käib poes</p> <p>Multifilm: Jänku-Jussi suur käejalg. Eesti Energia prügimäng.</p> <p>Praktiline jäätmete sorteerimine</p>	<p>selgitab ja demonstreerib õpituatsioonis turvalist teabe otsimist digivahendite abil;</p> <p>teab raha teenimise, hoidmise ja kasutamise võimalusi ning selgitab, mida tuleb arvestada oma kulude planeerimisel arvestades teisi pereliikmeid;</p> <p>mõistab keskkonna hoidmise tähtsust ja enda võimalusi selles lähiümbruses, tuues näiteid.</p>	<p>tööjuhendite lihtsustamine. Andekatele lisaülesanded. Vastavalt tasemetele erinevate ülesannete andmine.</p>
---	---	---	--	--	---

AINEVALDKOND: SOTSIAALAINED**ÕPPEAINE: INIMESEÕPETUS****KLASS: 5. klass****TUNDIDE ARV ÕPPEAASTAS: 35 tundi**

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU	PÕHIMÕISTED, MÄRKSÕNAD	PRAKTILISED TÖÖ DIGIPÄDEVUSTE ARENDAmine	TAGASISIDES- TAMINE/ HINDAMINE	ÕPPE KOHANDAMIS E VÕIMALUSED
TEEMA: TERVIS					
<p>Tervis Selgitab tervise tähendust ja seda mõjutavaid tegureid; nimetab tervist mõjutavaid füüsilisi, vaimseid ja sotsiaalseid tegureid.</p> <p>Seostab peamisi tervisenäitajaid inimese tervisliku seisundiga; nimetab mõõdetavaid ja hinnangulisi tervisenäitajaid;</p>	<p>Tervis</p> <p>Tervise olemus</p> <p>Tervise aspektid: füüsiline, vaimne, sotsiaalne tervis.</p> <p>Tervist mõjutavad tegurid: eluviis, pärilikkus, keskkond, tervishoid.</p> <p>Mõõdetavad ja hinnangulised tervisenäitajad.</p> <p>Stress</p> <p>Stressiga toimetulek.</p>	<p>füüsiline, vaimne, sotsiaalne tervis</p> <p>eluviis, pärilikkus, keskkond</p> <p>unekvaliteet stress kehatemperatuur pulss kehamassiindeks stress</p>	<p>Kasutab õpetaja valitud digitaalseid õpikeskkondi. Loob jutu, mõistekaardi, plakati, diagrammi paberil või õpetaja juhendamisel digitaalselt.</p> <p>Klassiarutelu mõistete avamiseks.</p> <p>Mõistekaart: tervis</p> <p>Diagramm: tervist mõjutavate tegurite (nt eluviis, arstiabi, keskkond, pärilikkus) omavahelise suhte kohta.</p> <p>Infootsing: Tervisesõnastik tervisega ja tervist mõjutavate teguritega seotud märksõnad.</p>	<p>Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega.</p> <p>Kirjeldab enda sõnadega, mis on tervis.</p> <p>Toob näiteid millised on füüsilised, vaimsed ja sotsiaalsed tervist mõjutavad tegurid.</p> <p>Teab enda põhilisi tervisenäitajaid</p>	<p>Õpiraskustega õpilaste individuaalne juhendamine, õppematerjalide kohandamine, luba kasutada abivahendeid, tekstide ning tööjuhendite lihtsustamine. Andekatele lisaülesanded. Vastavalt tasemetele erinevate ülesannete andmine.</p>

<p>selgitab, kuidas erinevad tervisetegurid tervist mõjutavad.</p> <p>Teab, et meedia saab mõjutada inimeste tervisekäitumist, toob näiteid; mõistab reklaamide eesmärke; eristab arvamust faktist</p> <p>Toob näiteid tegevustest, mis muudavad elukeskkonna turvaliseks, soodustavad kehalist aktiivsust ja tervislikku toitumist.</p> <p>Toob näiteid, kuidas meedia abil saab suurendada inimeste kehalist aktiivsust.</p>	<p>Meedia osa terviseiga seotud otsustes.</p> <p>Terviseteemalised veebilehed.</p> <p>Tervislik eluviis.</p> <p>Tervist toetavad tegevused: tervist toetav toiduvalik, füüsiline aktiivsus, uni ja puhkus.</p> <p>Turvaline elukeskkond (sh meedia) ja tervislik eluviis</p> <p>Keha eest hoolitsemine (karastamine ja hügieen).</p>	<p>tervisekäitumine meedia reklaam arvamus fakt</p> <p>tervislik eluviis, turvaline elukeskkond, füüsiline aktiivsus, uni, puhkus</p> <p>karastamine, hügieen</p>	<p>Praktiline ülesanne - oma pikkuse, kaalu, pulsi määramine.</p> <p>Infootsing veebis ja teatmikes teemal "tervis" või "stress".</p> <p>Veebileht Toitumine.ee</p>	<p>ning oskab mõõta ja hinnata kehakaalu, kehapikkust, kehatemperatuuri ning pulsisagedust</p> <p>Kirjeldab enda sõnadega, mis eristab arvamust faktist. Toob näiteid arvamusest ja faktist.</p> <p>Õpilane toob näiteid, kuidas meedia mõjutab inimeste tervisekäitumist.</p> <p>Toob näiteid ja kirjeldab, kuidas keha eest hoolitseda.</p>	
--	--	---	---	---	--

<p>Selgitab keha eest hoolitsemise vajalikkust.</p>					
<p>Murdeiga ja kehalised muutused</p> <p>Nimetab murdeas toimuvaid füüsilisi ja emotsionaalseid muutusi.</p> <p>Toob näiteid erinevast arengutempost murdeas.</p>	<p>Murdeiga elukaares</p> <p>Murdeea olulisus</p> <p>Murdeea füüsilised ja emotsionaalsed, vaimsed ja sotsiaalsed muutused.</p> <p>Igäihel oma tempo.</p> <p>Toimetulek muutustega.</p> <p>Suguline küpsus ja soojätkamine. Viljastumine, rasedus, lapse sünd.</p> <p>Muutustega seonduvate kehaosade ja elundite nimetused ja toimimise põhimõtted, sh sugurakkude</p>	<p>elukaar; murdeiga; füüsilised, emotsionaalsed, vaimsed muutused</p> <p>arengutempo</p> <p>suguline küpsus viljastumine rasedus</p> <p>sugurakud seksuaalsus</p> <p>keha eest hoolitsemine</p>	<p>Murdeea temaatika mõistekaardi koostamine.</p> <p>Infootsing Seksuaaltervis.ee</p> <p>Individuaalülesanne: suguelundite nimetuste, nende funktsioonide kandmine joonistele.</p> <p>Video “Ah nii see käibki”: https://www.uttv.ee/naita?id=16560</p>	<p>Toob näiteid, kuidas murdeiga mõjutab inimese kehas toimuvaid füüsilisi ja emotsionaalseid muutusi.</p> <p>Nimetab suguküpsuse tunnuseid ja esmaste sugutunnuste seost soojätkamisega.</p>	<p>Õpiraskustega õpilaste individuaalne juhendamine, õppematerjalide kohandamine, luba kasutada abivahendeid, tekstide ning tööjuhendite lihtsustamine. Andekatele lisaülesanded. Vastavalt tasemetele erinevate ülesannete andmine.</p>

	<p>valmimise seos lapsesaamisvõime ja seksuaalsusega.</p> <p>Positiivne suhtumine kehasse ja oma keha eest hoolitsemine</p>				
<p>Turvalisus ja riskikäitumine</p> <p>Toob näiteid elu ja tervist ohustavatest teguritest ja teab, kuidas neid vältida, hoidub riskikäitumises:</p> <p>Riskikäitumine on käitumine, kui rikutakse teiste inimeste ja/või ühiskonnas kehtivaid reegleid ja norme nii, et sellise käitumise tagajärjed on kahjulikud inimesel endale (nt terviseriskid) ja/või teistele (nt vägivald)</p>	<p>Riskikäitumine ja selle liigid (sh terviseriskid).</p> <p>Ohutus kodus, koolis, avalikus ruumis, sh tule-, vee- ja elektriõhutus.</p> <p>Riskikäitumist ennetavad ja soodustavad tegurid.</p> <p>Reeglid ja normid.</p> <p>Seadused (sh liiklusseadus).</p>	<p>riskikäitumine terviseriskid ohutus</p> <p>reeglid normid seadused</p>	<p>Tutvumine kooli kodukorraga. Millised punktid kodukorras aitavad tagada turvalisust (füüsiline, vaimne, sotsiaalne).</p> <p>Tutvumine liiklusseadusega jalakäija ja ratturi seisukohast Liiklusseadus</p>	<p>Toob konkreetseid näiteid, millised on elu ja tervist ohustavad tegurid. Kirjeldab olukordi, kus saab ära hoida õnnetusjuhtumeid .</p> <p>Teab, mis on liikluseeskiri ning kirjeldab, kuidas seda järgida.</p>	<p>Õpiraskustega õpilaste individuaalne juhendamine, õppematerjalide kohandamine, luba kasutada abivahendeid, tekstide ning tööjuhendite lihtsustamine. Andekatele lisaülesanded. Vastavalt tasemetele erinevate ülesannete andmine.</p>

<p>Selgitab, miks on normid, sh liiklusseadus kohustuslik kõigile ning järgib neid.</p> <p>Mõistab meedia kaudu suhtlemisel ohtusid oma käitumisele ja suhetele ning vastutust oma sõnade ja tegude eest</p> <p>Teab, mis on autoriõigused ja et need on seadusega kaitstud, miks peab autoriõigusi järgima ja mida võib endaga kaasa tuua autoriõiguste eiramine.</p>	<p>Reeglite ja normide vajalikkus.</p> <p>Meedia (sh reklaami) mõju otsustele.</p> <p>Meediaohud ja nende vältimine ning abi saamise võimalused.</p> <p>Usaldusväärset infoallikad.</p> <p>Infootsing (sh tervise teemaline) usaldusväärsetest infoallikatest</p> <p>Internet, selle turvaline kasutus.</p> <p>Interneti ohud ja võimalused.</p> <p>Autoriõigused. Autoriõiguste seadus. Autoriõigused ja õpilane.</p> <p>Uimastid</p> <p>Uimastite kahjulik mõju tervisele,</p>	<p>meediaga seotud ohud, infootsing, usaldusväärset infoallikad</p> <p>internetiturvalisus</p> <p>autoriõigused</p> <p>tubakas, alkohol, uimastid,</p>	<p>Rühmatöö: Meedia, s.h sotsiaalmeedia turvalise kasutuse reeglite koostamine.</p> <p>Mõistekaart: uimastite kahjulik mõju.</p>	<p>Toob näiteid meediaga seotud ohtudest</p>	
--	--	--	--	--	--

<p>Otsib, leiab ja esitab usaldusväärsetest allikatest tervise teemalist infot, järgides autoriõigust.</p> <p>Kirjeldab tubaka, alkoholi ja teiste uimastite tarbimise kahjulikku mõju tervisele.</p>	<p>otsustele ja käitumisele.</p> <p>Tervislikud valikud.</p> <p>Illeegaalsed ja legaalsed uimastid.</p> <p>Tubaka, alkoholi ja teiste levinud uimastite tarbimisega seotud riskid tervisele.</p> <p>Kofeiini ja/või teisi erguteid sisaldavate jookide (sh kohv, energiajoogid, energiavesi) mõju tervisele (sh sõltuvuse võimalik kujunemine).</p> <p>Tõhusad enesekohased ja sotsiaalsed oskused (sh sotsiaalsed toimetulekuoskused vägivalda- ja uimastiennetuses).</p> <p>Oskus õelda "ei".</p> <p>"Ei" ütlemise ja väljendamise viisid.</p>	<p>nendega seotud riskid, illegaalsed, legaalsed uimastid</p> <p>energiajoogid, kofeiin, nendest sõltuvus</p> <p>toimetulekuoskused, vägivaldaennetus, uimastiennetus, otsustamise oskus, füüsiline kiusamine, verbaalne kiusamine, küberkiusamine</p>	<p>Loovülesanne: Mina ütlen uimastitele ei! (Õpilane valib ise ülesande väljundi.)</p> <p>Infootsing mida teha, kui sind kiusatakse</p> <p>KIUSAMISE AHEL - Lühifilm</p>	<p>Toob näiteid, miks on tubakas, alkohol ja uimastid tervisele kahjulikud.</p> <p>Rakendab õpituatsioonis teoreetilisi teadmisi praktiliselt.</p>	
---	--	--	--	--	--

<p>Demonstreerib õpituatsioonis, kuidas keelduda ennast ja teisi kahjustavast tegevusest, kasutades tõhusaid enesekohaseid ja sotsiaalseid oskusi.</p>	<p>Otsused/Otsustamine. Otsuste tagajärjed.</p> <p>Vastutus oma otsuste eest.</p> <p>Kaaslaste mõju otsustele</p> <p>Koolikiusamine. (füüsiline, verbaalne, kaudne küberkiusamine).</p> <p>Kiusamisega hakkamasaamine ja abi saamise võimalused</p>				
<p>Haigused ja esmaabi</p> <p>Toob näiteid, kuidas enda käitumisega ennetada haigestumist.</p>	<p>Haigused: nakkus- ja mitterakkushaigused, viirushaigused. Haigestumise põhjused. Haigestumise vältimise viisid.</p>	<p>nakkushaigused, mitterakkushaigused, viirushaigused, haiguste ennetamine, esmaabi, esmaabivõtted,</p>	<p>Abi kutsumine - Käitumisjuhised kriisiolukordadeks</p> <p>Kodune esmaabi: plaaster ja side</p>	<p>Kirjeldab ja toob näiteid, kuidas hoida ära levinumaid nakkus- ja mitterakkushaigusi</p>	<p>Õpiraskustega õpilaste individuaalne juhendamine, õppematerjalide kohandamine, luba kasutada abivahendeid, tekstide ning</p>

<p>Demonstreerib õpituatsioonis esmaabivõtteid, teab, kust otsida vajaduse korral abi.</p>	<p>Õnnetused. Õnnetuste vältimine. Esmaabi. Abi kutsumine. Tervis - inimese väärtuslikem vara.</p>	<p>abi kutsumine</p>	<p>Esmaabi Terviseamet</p>	<p>Nimetab esmaabivahendeid ja kirjeldab, kuidas neid kasutada.</p> <p>Kirjeldab, kuidas hoida ära õnnetusjuhtumeid ning kuidas ennast ja teisi abistada õnnetusjuhtumite korral.</p>	<p>tööjuhendite lihtsustamine. Andekatele lisaülesanded. Vastavalt tasemetele erinevate ülesannete andmine.</p>
--	--	----------------------	------------------------------	---	---

AINEVALDKOND: SOTSIAALAINED**ÕPPEAINE: INIMESEÕPETUS****KLASS: 6. klass****TUNDIDE ARV ÕPPEAASTAS: 35 tundi**

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU	PÕHIMÕISTED, MÄRKSÕNAD	PRAKTILISED TÖÖD DIGIPÄDEVUSTE ARENDAMINE	TAGASISIDESTA-MINE/ HINDAMINE	ÕPPE KOHANDAMISE VÕIMALUSED
TEEMA: Mina ja suhtlemine					
Selgitab, kuidas enesehinnang kujuneb. Mõistab enesehinnangu olemust. Saab aru, et enesehinnang on osa tema minapildist.	Enesehinnangu kujunemine	Enesetundmine. Mina-pilt (kirjeldav ja hinnanguline osa).	Enesehinnangu mõistekaardi koostamine - keha, välimus, tunded, suhted, suhtumine endasse. Rühmaarutelu. Miks on toetav/ positiivne enesehinnang oluline? Mis/ kes mõjutavad enesehinnangut?	Õpilane toob näiteid mina-pildi väärtustamise kohta ja selgitab näidete varal, kuidas enesehinnang kujuneb.	Vastavalt õpilase võimetele. Näiteks suuline hindamine, vähendatud õpimaht.
				Õpilane toob näiteid mina-pildi väärtustamise kohta ja selgitab näidete varal,	

				kuidas enesehinnang kujuneb.
<p>Selgitab enda erinevate omaduste arendamise võimalusi;</p> <p>oskab nimetada enda erinevaid omadusi;</p> <p>mõistab, et ennast saab pidevalt arendada.</p>	Enda võimete arendamine.	<p>Eneseanalüüs. Oma omaduste ja väärtuste selgitamine ja arendamine.</p> <p>Väärtused.</p> <p>Huvid.</p> <p>Võimed.</p>	<p>Inimese omadused - huvid, võimed, väärtused.</p> <p>Kirjutada välja 5 asja, mida väärtustab.</p> <p>Enesearendamine. Õpilane valib ühe positiivse omaduse, mida tal pole või mida soovib tugevdada (nt julgus, püsivus vms). Koostab selle arendamiseks plaani. järgib plaani kaks nädalat/ kuu aega ja analüüsib siis kuidas õnnestus ja mida muuta.</p>	Õpilane kirjeldab ja analüüsib enda iseloomujooni ja omadusi nähes võimalusi oma võimete, oskuste ja huvide arendamisel.
<p>Mõistab oma võimalusi algatada ettevõtmisi ja toob näiteid ettevõtlikust tegutsemisest;</p> <p>mõistab, et tema ise saab suunata oma tegevusi.</p>	Ettevõtliku mõttelaadi arendamine.	<p>Ettevõtlikkus, selle väljendumine tegutsemisel.</p> <p>Ettevõtlikkuse tähtsus igapäevaelus ja ühiskonnas.</p> <p>Ettevõtlikkus ja tööelu.</p>	Rühmades ettepanekute koostamine kohalikule omavalitsusele kuidas luua juurde noortele sobivaid vabaaja tegevusi.	Õpilane analüüsib oma tugevaid külgi (võimed, oskused, huvid, võimalused) seostades tugevusi eelistustega tulevikus.

<p>Seostab ettevõtlikkust tulevase tööeluga;</p> <p>õpib tundma oma huvisid ning seostama neid tulevikuga.</p>			<p>Loovülesanne. Minu unistuste amet.</p>		
<p>TEEMA: Suhtlemine teistega</p>					
<p>Kirjeldab, millest suhtlemine koosneb; mõistab suhtlemise olemust;</p> <p>toob näiteid suhtlemise komponentide kohta. Eristab mitteverbaalseid ja verbaalseid suhtlemisvahendeid ning analüüsib nende vastastikuseid seoseid; mõistab suhtlemise kompleksust.</p>	<p>Suhtlemise olulisus ja erinevad võimalused.</p>	<p>Suhtlemise mõiste. Suhtlemise olemus (teise tajumine, teabevahetus, mõjutamine) Verbaalne suhtlemine Mitteverbaalne suhtlemine.</p>	<p>Rühmatöö tegemise õppimine. Praktika.</p> <p>Rühmatöö. Verbaalse ja mitteverbaalse suhtlemise osade/ näidete/ viiside leidmine. Võib teha digivahenditega.</p> <p>Alias. Tunnete väljendamine kehakeeles.</p>	<p>Õpilane teab suhtlemise olemust ja toob näiteid suhtlemise komponentide kohta. Õpilane eristab mitteverbaalset ja verbaalset suhtlemist ning analüüsib nende vahelisi seoseid.</p>	<p>Vastavalt õpilase võimetele. Näiteks suuline hindamine, vähendatud õpimaht.</p>
<p>Eristab kehtestavat, agressiivset ja alistuvat käitumist ning mõistab nende</p>	<p>Käitumisviiside analüüs.</p>	<p>Agressiivne, alistuv ja kehtestav käitumine ning nende mõju suhetele.</p>	<p>Käitumisviiside näited. Paarides kiusamise näidete analüüs, mida antud olukorras teha.</p>	<p>Õpilane kirjeldab agressiivse, alistuva ja kehtestava käitumise mõju suhtlemisel suhetele.</p>	

<p>käitumisviiside mõju suhetele;</p> <p>iseloomustab erinevaid käitumisviise.</p>		<p>Kehtestava käitumise viisid. Kehtestava käitumise põhimõtted ja eelised.</p>	<p>Rühmatöö. kehtestava käitumisviisi eelised. Rühmas tuuakse näidete abil välja miks on kehtestav käitumisviis parem kui alistuv või agressiivne.</p>	<p>Õpilane demonstreerib õpituatsioonis näidete varal, kuidas kehtestavalt käituda suhtlemisel, et säilitada ja tugevdada suhteid.</p>	
<p>Teab, mis on eelarvamused ja stereotüüpsed hoiakud, ja tunneb need ära.</p> <p>Toob näiteid eelarvamuste mõjust igapäevaelus.</p> <p>Toob näiteid, kuidas eelarvamused mõjutavad igapäevasuhtlust.</p>	<p>Eelarvamuste loomine ja nende teadlik vältimine.</p>	<p>Ühiskonnas juurdunud uskumuste ja hoiakute mõju inimesele. Eelarvamused Stereotüübid Eelarvamuste ja stereotüüpide mõju suhetele Sallivus. Aktsepteerimine</p>	<p>Pildianalüüs. Rühmad saavad sama pildi inimesest. Igale rühmale öeldakse pildil olevale inimesele erinev taust - ärimees, kurjategija, sportlane jne. Rühma ülesandeks on seda inimest kirjeldada.</p>	<p>Õpilane selgitab oma sõnadega mis on stereotüüp, eelarvamus ning toob näiteid, kuidas need mittetõhusal viisil mõjutavad igapäevasuhtlust ja -suhteid.</p>	
<p>Teab, et tal on õigus öelda „ei“, ja demonstreerib õpituatsioonis „ei“ ütlemist oma tervise kaitsel ja õiguste eest seismisel.</p>	<p>Kehtestav käitumine. Endale kindlaks jäämine.</p>	<p>Tõendus põhised enesekohased ja sotsiaalsed oskused (otsuste langetamine ja probleemide lahendamine; loov ja kriitiline mõtlemine; emotsioonide ja</p>	<p>Sotsiaalsed oskused - enese esitlemine, enese avamine, kuulamine, enesekehtestamine. Kahjustavad tegevused -</p>	<p>Õpilane demonstreerib õpituatsioonis tõhusaid enesekohaseid ja sotsiaalseid oskusi ennast ja teisi kahjustavates olukordades (nt uimasti käitumine ja vägivald).</p>	

<p>Demonstreerib õpituatsioonis, kuidas keelduda ennast ja teisi kahjustavast tegevusest, kasutades tõhusaid enesekohaseid ja sotsiaalseid oskusi;</p> <p>nimetab kahjustavaid käitumisviise;</p> <p>selgitab, kuidas enese eest seista ilma teisi kahjustamata.</p>		<p>stressiga toimetulek; enesetunnetus - ja, suhtlemisoskus) riskikäitumise (uimastikasutamine ja vägivald) ennetamisel.</p> <p>“Ei” ütlemist eeldavad olukorrad.</p> <p>“Ei” ütlemise viisid, julgus ja tähtsus.</p>	<p>kiusamine, manipuleerimine.</p> <p>Individuaalülesanne. Õpetaja annab ette olukorrad, mille puhul õpilastel tuleb kirjutada vabandus. Rollimäng. Etendatakse eelmises ülesandes kasutatud olukordi.</p>	<p>Õpilane teab keeldumisvõimalusi uimastitega seotud olukordades ning demonstreerib õpituatsioonis “ei” ütlemise oskust sellistes situatsioonides.</p>	
<p>Toob näiteid turvalisest suhtlemisest igapäevaelus, sh internetis ning lahendab õpituatsioonis teemakohaseid probleeme;</p> <p>mõistab enda vastutust erinevates suhtluskeskkondades.</p>	<p>Veebis turvaliselt hakkama saamine.</p>	<p>Internet.</p> <p>Interneti võimalused ja ohud.</p> <p>Turvaline internetikasutus.</p> <p>Viisakas, austav ja hooliv suhtlemine.</p>	<p>Juhtumite analüüs. Õpetaja annab ette erinevaid suhtlemisolukordi. Õpilased otsustavad paaristööna kas selline käitumine on sobiv.</p> <p>Rühmatöö. Meie klassi kokkulepped sõbralikeks suheteks ja töörahaks.</p>	<p>Õpilane teab esmased ohutusnõuded interneti ja sotsiaalmeedia kasutamisel ja viisakusreeglid võrgukaaslastega suhtlemisel, demonstreerib seda õpituatsioonis.</p> <p>Õpilane analüüsib sobilikke (ja mittesobilikke) käitumisviise igapäevases suhtlemises ning selgitab kuidas</p>	

				muuta mittesobivaid suhtlusviise sobivateks.	
TEEMA: Suhted teistega					
<p>Toob esile arengulisi individuaalseid erinevusi, mõistab inimeste erivajadusi;</p> <p>nimetab inimeste erivajadusi</p>	Tolerantsus.	<p>Inimeste erinevused.</p> <p>Vajadused.</p> <p>Väärtused.</p> <p>Erivajadused.</p> <p>Sallivus.</p>	<p>Klassiarutelu. Mille poolest inimesed erinevad ja/või sarnanevad.</p> <p>Mille poolest me sarnaneme ja erinevused klassikaaslane, koer, pall, firmajuht.</p> <p>Individuaalülesanne. Tuua välja mille poolest õpilane sarnaneb teistele klassis, mille poolest erineb.</p>	<p>Õpilane selgitab ja toob näiteid inimeste erinevatest vajadustest tuginedes vajaduste hierarhiale.</p> <p>Õpilane selgitab oma sõnadega sallivuse mõistet ja olemust, toob näiteid, põhjendab, miks on oluline olla salliv kõikide, sh enda suhtes.</p> <p>Õpilane selgitab ning toob näiteid, kuidas kaasata õpikeskkonda hariduslike erivajadustega lapsi ja noorukeid.</p>	Vastavalt õpilase võimetele. Näiteks suuline hindamine, vähendatud õpimaht.
<p>Toob näiteid hoolivast, ausast, õiglasest ja vastutustundlikust käitumisest;</p> <p>selgitab miks sõbralik käitumine on kasulik.</p>	Teiste suhtes aus käitumine.	<p>Prosotsiaalne käitumine. Õiglus, vastutus, hoolivus, ausus.</p> <p>Vastutus enda sõnade ja tegude eest, s.h internetis.</p>	<p>Individuaalülesanne. Töö tekstiga. Lapse õiguste konventsioon.</p> <p>Kirjutada välja 5-6 lapse kõige põhilisemat õigust, põhjendada oma valikut.</p>	<p>Õpilane selgitab näidete varal mõistete õiglus, vastutus, ausus tähendust ja olulisust suhtlemisel.</p> <p>Õpilane selgitab näidete abil kuidas hooliv ja vastutustundlik käitumine aitab suhteid</p>	

			Rühmaarutelu. Miks inimesed internetis teisiti käituvad ja suhtlevad kui näost näkku suhtlemisel? Kuidas seda vältida?	hoida ja suhtlemist tõhustada (sh internetis). Õpilane kirjeldab enda õigusi ja kohustusi ning selgitab õiguste ja kohustuste omavahelist seost.
Demonstreerib õpisisituatsioonis sotsiaalsete oskuste tõhusat kasutamist; nimetab sotsiaalseid oskusi; toob näiteid sotsiaalsete oskuste kohta.	Omavaheline suhtlemine.	Tõhusad sotsiaalsed oskused: üksteise aitamine, jagamine, koostöö ja hoolitsemine.	Paaristöö. Üks paariline räägib millestki (võib eelnevalt kokku leppida). Teine paariline kuulab. Algul etendab mittekuulamist, vahele rääkimist jms. Seejärel aktiivset kuulamist. Seejärel arutavad mille poolest esimene kuulamine teisest erineb.	Õpilane kirjeldab ja toob näiteid tõhusate sotsiaalsete oskuste (üksteise aitamine, jagamine, koostöö ja hoolitsemine) kohta igapäevaelus suhete toetamisel demonstreerides selliseid oskusi eakaaslastega suhtlemisel õpisisituatsioonis.
Demonstreerib õpisisituatsioonis, kuidas oma tundeid empaatiliselt ja suhteid tugevdavalt väljendada;		Tõhus sotsiaal-emotsionaalne eneseväljendus. Usaldus suhetes. Sõprus. Empaatia. Tunded ja nende tõhus väljendamine.	Kirjutada paberile kaks negatiivset tunnet ja kaks positiivset. Aliase põhimõttel kehakeeles neid klassikaaslastele seletada.	Õpilane demonstreerib õpisisituatsioonis, kuidas väljendada oma tundeid verbaalselt ja mitteverbaalselt, säilitades ja tugevdades suhteid.

<p>mõistab, et kõik tunded on normaalsed;</p> <p>oskab oma tundeid väljendada ennast ja teisi kahjustamata.</p>				<p>Õpilane demonstreerib õpituatsioonis, kuidas panna end teise inimese olukorda ja mõista tema tundeid ja seisukohti.</p> <p>Õpilane toob näiteid sõpruse kui vastastikuse usalduse ja toetuse allika kohta.</p>	
<p>TEEMA: Konfliktid ja probleemilahendus</p>					
<p>Selgitab konflikti häid ja halbu külgi.</p> <p>Kirjeldab tõhusaid ja mittetõhusaid konfliktide lahendusviise.</p> <p>Valib õpituatsioonis konflikti lahendamiseks sobiva käitumisviisi.</p>	<p>Probleemide hindamine ja nendega toimetamine.</p>	<p>Konflikt kui suhte probleem</p> <p>Konfliktide põhjused, tagajärjed, lahendamise viisid.</p> <p>Tõhusad ja mittetõhusad konfliktide lahendamise viisid.</p>	<p>Rühmatöö.</p> <p>Konfliktide põhjused, tagajärjed, ennetusviisid, lahendamise viisid.</p> <p>Konfliktide ennetamise võimalused.</p> <p>Konfliktide lahendamise viisid.</p>	<p>Õpilane teab, eristab ja kirjeldab tõhusaid ja mittetõhusaid inimestevaheliste konfliktide lahendamise viise demonstreerides õpituatsioonis tõhusaid eakaaslaste vaheliste konfliktide lahendamise võimalusi.</p>	<p>Vastavalt õpilase võimetele. Näiteks suuline hindamine, vähendatud õpimaht.</p>
<p>Näeb ühe probleemi lahendamise erinevaid võimalusi;</p> <p>nimetab erinevaid probleeme;</p> <p>toob näiteid erinevate tõhusate</p>	<p>Probleemidele lahenduste pakkumine, praktika.</p>	<p>Otsuste langetamine ja erinevate lahendusviiside kaalumise otsustamisel</p> <p>Probleemide lahendamise viisid, s.h internetis -</p>	<p>Juhtumite analüüs.</p> <p>Õpetaja annab ette erinevaid probleeme (kohustus jäi täitmata, kiusamine s.h küberkiusamine, valetamine jne).</p> <p>Õpilased pakuvad kas üksi, paaris või</p>	<p>Õpilane teab ja kirjeldab õpituatsioonis otsuseid langetades erinevaid lahendusviise tuues esile erinevate lahendusviiside puudused ja eelised lähtudes lühi- ja</p>	

<p>probleemilahenduste kohta.</p> <p>Lahendab loovalt ja koostöiselt probleeme ja toob esile erinevate lahenduste eelised ning puudused.</p>		<p>tõhusad ja mittetõhusad. Probleemilahenduste eelised ja puudused. Koostöö võimalused Koostöise tegevuse eelised.</p>	<p>rühmades neile lahendusi.</p> <p>Rollimäng. kõikidele rühmadele antakse samad olukorrad, millele tuleb leida erinevaid lahendusi.</p>	<p>pikaajalistest tagajärgedest.</p>	
<p>Kirjeldab, kuidas kaaslased võivad mõjutada otsustamist;</p> <p>nimetab mõjutamise viise.</p> <p>Toob näiteid, milliste tagajärgedeni võivad erinevad otsused viia;</p> <p>mõistab enda vastutust oma otsuste ja tegude eest</p>	<p>Kaaslaste mõju tajumine ja sellega tegelemine.</p>	<p>Kaaslaste mõju otsustele. Abistav ja kahjustav mõju. Grupi surve. Mõjutamine. Mõjutamise viisid (ähvardamine, äraostmine, nõu andmine, kingituste tegemine, vastuteene ootamine, veenmine). Toimetulek vägivallega, sh kiusamisega, abi saamise võimalused. Vastutus.</p>	<p>Juhtumite analüüs. Õpetaja annab olukorrad ette. Rühmades otsitakse neile lahendusi. Tuuakse välja iga lahenduse plussid ja miinused. Juhtumites tehakse midagi kaaslaste mõjutusel või mõjutamiseks.</p> <p>Individuaalülesanne. eneseanalüüs - millised on olnud minu otsused; suhe isikliku ja survestatud otsuste vahel.</p>	<p>Õpilane eristab eakaaslaste grupi surve ja eakaaslaste abistavat ja kahjustavat mõju otsustamisele õpituatsioonis kirjeldades ja tuues näiteid kahjustava mõju vältimise kohta, et tugevdada suhteid.</p>	
TEEMA: Positiivne mõtlemine					
<p>Toob näiteid enda positiivsete omaduste kohta.</p>	<p>Enda vastu heatahtlikult mõtlemine.</p>	<p>Positiivne mõtlemine.</p>	<p>Individuaalülesanne. Panna kirja 20 positiivset omadust</p>	<p>Õpilane toob näiteid ja kirjeldab tegevusi enda ja teiste inimeste</p>	<p>Vastavalt õpilase võimetele. Näiteks</p>

Märkab ja toob esile enda ning teiste positiivseid omadusi.		Positiivne enesesisendus. Positiivsed omadused.	enda kohta ja 10 positiivset omadust klassi kohta. Rühmatöö. Plakati tegemine: "Positiivse mõtlemise ABC.	väärtustamisel koolis ja kogukonnas.	suuline hindamine, vähendatud õpimaht.
---	--	--	--	--------------------------------------	--

AINEVALDKOND: SOTSIAALAINED**ÕPPEAINE: INIMESEÕPETUS****KLASS: 7. klass****TUNDIDE ARV ÕPPEAASTAS: 35 tundi**

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU	PÕHIMÕISTED, MÄRKSÕNAD	PRAKTILISED TÖÖD DIGIPÄDEVUSTE ARENDAMINE	TAGASISIDESTA-MINE/ HINDAMINE	ÕPPE KOHANDAMISE VÕIMALUSED
TEEMA: Inimese areng ja murdeiga					
Kirjeldab pärilike ja keskkonnategurite, nt elukeskkonna, ümbritsevate inimeste ja hariduse mõju inimese arengule ja otsustele; Seostab inimese kasvamist ja arengut pärilike ning keskkonnateguritega.	Peamiste mõistete avamine, elukaare ja murdeega seotud ülesanded.	Areng, küpsemine, kasvamine, õppimine, pärilikkus, keskkonna mõju, inimese valikud. Ühiskonna mõju inimese kasvamisele ja arengule. Inimese elukaar. Murde- ja noorukiea koht elukaares.	Enda minapildi kirjutamine suunavate küsimuste abil. Looduses elukaare näidete leidmine	Õpilane selgitab mõisted kasvamine, areng ja küpsemine ning toob näiteid inimese arengut mõjutavate arengutegurite (bioloogilised ja sotsiaalsed; normatiivsed ja mittenormatiivsed) kohta inimese elukaare jooksul erinevatel arenguperioodidel.	Vastavalt õpilase võimetele. Näiteks suuline hindamine, vähendatud õpimaht.
Selgitab inimese arengut murde- ja noorukieas ning eristab seda täiskasvanueast.	Keskendumine murdeea muutustega seotud teemadele. Peamiste mõistete avamine.	Murde- ja noorukiea iseloomulikud tunnused. Suguküpsus, sootunnused, keha muutumine	Elukaar sünnist surmani. Enda elukaarele 8 seni tähtsaima sündmuse märkimine.	Õpilane selgitab ja seostab murde- ja noorukiea tunnused ja piire üleminekul lapseeast täiskasvanuikka.	

				Õpilane teab suguküpsuse olemust ning murdeas toimuvaid keha ja välimusega (esmased ja teisesed sugutunnused) seotud muutusi ning nende erinevat individuaalselt arengutempot.	
TEEMA: Inimene, valikud, õnn					
Selgitab, mis on minapilt ja enesehinnang; Toob näiteid teguritest, mis kujundavad minapilti ja enesehinnangut.	Enesehinnangu kujunemine ja muutumine. Peamiste mõistete avamine.	Minapilt - kirjeldav ja hinnanguline aspekt minapildist. Positiivse minapildi kujundamine.	Peaasi.ee kodulehe vaatamine koolis projektorilt, kodus iseseisvalt. Sealt lõdvestusharjutused, positiivsete mõtete loomine. Enda põhjal Johari akna ülesanne.	Õpilane analüüsib mina-pildi kirjeldavat ja hinnangulist (enesehinnang) aspekti tuues näiteid teguritest, mis mõjutavad positiivse mina-pildi (k a avatud ala Johari akna näitel) kujunemist.	Vastavalt õpilase võimetele. Näiteks suuline hindamine, vähendatud õpimaht.
Analüüsib ennast oma väärtuste, isikuomaduste, võimete ja huvide põhjal ning seostab seda valikutega elus; Analüüsib inimese võimalusi ja vastutust oma elutee kujundamisel.	Mitmekülgne eneseanalüüs ja oskus seada eesmärgid ja neid täita.	Eneseanalüüs, väärtused, teadlikud valikud ja vastutus elus. Enesekasvatuse võtted. Enesearendamine oma elutee kujundamisel. Positiivne suhtumine endasse ja teistesse kui) heaolu alus.	Enda iseloomujoonte, huvide, võimete ja väärtuste kirjutamine suunavate küsimuste abil. Tegevusplaani koostamine enda valitud valdkonnas. Probleemi ja konflikti	Õpilane analüüsib ennast seoses oma väärtuste, isikuomaduste, võimete ja huvidega seades (lühiajalisi ja pikaajalisi) eesmärgid oma elutee kujundamisel. Õpilane kirjeldab ja seostab põhilisi enesekasvatuse võtteid (sh enesesisestus,	

			lahendamine. Eluliste näidete arutamine paarilisega.	eneseveenmine, eneseergutus) oma valikute ja vastutusega elutee (k.a haridustee) kujundamisel.	
TEEMA: Inimene ja rühm					
<p>Mõistab, et inimene on sotsiaalne olend, toob näiteid rühma kuulumise ja rühmas suhtlemise olulisusest;</p> <p>Toob näiteid erinevate rühmade normidest ja reeglitest, mis toetavad ühiselu toimimist;</p> <p>Analüüsib enda rolli, õigusi ja kohustusi erinevates rühmades.</p>	Erinevad grupid, nende reeglid.	<p>Rühm. Erinevad rühmade liigid. Erinevad rollid, reeglid ja normid rühmas. Inimeste õigused ja kohustused erinevates rühmades. Rühma kuulumine, selle positiivsed ja negatiivsed küljed. Koostõised ja võistluslikud rühma tegevused. Hoolivuse, austuse, õigluse ja vastutustunde väärtustamine koostöises tegevuses.</p>	Kooli kodukorra analüüs – mis on õpilase õigused ja mis kohustused.	<p>Õpilane analüüsib rühmi liigituste (k.a suurus, sotsiaalne distants liikmete vahel, rühma ülesanne) alusel tuues näiteid inimeste erinevatesse rühmadesse kuulumise kohta, mis toetavad koostööd rühmas ja ühiselu toimimist kogukonnas.</p> <p>Õpilane võrdleb ja toob näiteid enda rolli kohta erinevates rühmades (rühmade liigitus: erinev suurus, sotsiaalne distants liikmete vahel, erinev ülesanne), kus on väljakujunenud normid (k.a õigused ja kohustused).</p>	Vastavalt õpilase võimetele. Näiteks suuline hindamine, vähendatud õpimaht.
Kirjeldab rühma mõju käitumisele, sh sõltumatuse ja autoriteedi olemust	Rühmatöö tegemise põhitõed. Praktika.	Sõltumatus. Autoriteet. Toimetulek rühma survega ennast ja	Rühmatöö erinevate olukordade välja mõtlemiseks, kus	Õpilane analüüsib (eakaaslaste) rühma kuulumise positiivseid ja negatiivseid külgi	

<p>inimsuhetes, demonstreerib õpituatsioonis toimetulekut rühma survega.</p>		<p>teisi kahjustavates olukordades.</p>	<p>mingi kellegi ideega kaasa.</p>	<p>rühma sotsiaalse mõju seisukohast ja eristab mõisteid konformsus, autoriteet (kuulekus) ja sõltumatus.</p> <p>Õpilane demonstreerib õpituatsioonis toimetulekut (eakaaslaste) rühma survega ennast ja teisi kahjustavates olukordades.</p>	
--	--	---	------------------------------------	---	--

TEEMA: Turvalisus, tervise- ja riskikäitumine

<p>Analüüsib tegureid, mis aitavad säilitada inimese vaimset heaolu, märkab ohte, oskab kaaslast toetada ja vajaduse korral abi otsida.</p> <p>Analüüsib laste heaolu mõjutavaid tegureid oma kogukonnas, teeb ettepanekuid, kuidas kogukonnas paremini seista laste heaolu eest.</p>	<p>Enda vaimse heaolu tagamine, selleks nippide leidmine ja praktiseerimine</p>	<p>Inimese heaolu komponendid (sh vaimne heaolu). Laste heaolu mõjutavad tegurid (materiaalne, füüsiline, vaimne, sotsiaalne) kogukonna tasandil. Lapse ja noore vaimse heaolu tõstmise võimalused koolis ja kogukonnas.</p>	<p>Tutvumine peasi.ee lehel vaimse tervise vitamiinidega. Iga vitamiini kohta koostada endale kava kuidas seda vaimse tervise toetajat kasutada ja oma elus suurendada. Kiusamisvaba kooli kodulehega tutvumine, sealt nõuannete lugemine.</p> <p>Paaristööna kiusamise näidete analüüs, et mida ise sellises olukorras teha.</p>	<p>Õpilane eristab vaimset heaolu ühe heaolu aspektina ning kirjeldab näidete varal võimalusi lähiümbruses, kuidas laste ja noorte vaimset heaolu tõsta.</p>	<p>Vastavalt õpilase võimetele. Näiteks suuline hindamine, vähendatud õpimaht.</p>
---	---	--	---	--	--

			Unepäeviku täitmine ja analüüs.		
Analüüsib uimastitega seotud riskikäitumise tagajärgi inimese toimetulekule ning sekkumise võimalusi indiviidi ja ühiskonna tasandil.	Meelemürkidest teadlik olemine ja neist hoidumine.	Uimastitega seotud riskikäitumise ennetamine indiviidi tasand: tõhusad sotsiaalsed oskused ja keeldumisoskused. Uimastitega seotud riskikäitumise ennetamine: kogukonna ja ühiskonna tasand.	Rühmatöö, kus iga rühm analüüsib üht teemat: Alkoholi negatiivne mõju; Narkootikumide negatiivne mõju; Tubakatoodete (sh e-sigaret) negatiivne mõju; Kofeiin sisaldavate energijookide negatiivne mõju.	Õpilane teab keeldumisvõimalusi uimastitega seotud situatsioonides ning demonstreerib õpituatsioonis "ei" ütlemise oskusi sellistes situatsioonides. Õpilane analüüsib uimastitarvitamisega seotud negatiivsete tagajärgede ennetusvõimalusi lähiümbruses (kogukonnas ja ühiskonnas.)	

AINEVALDKOND: SOTSIAALAINED**ÕPPEAINE: INIMESEÕPETUS****KLASS: 8. klass****TUNDIDE ARV ÕPPEAASTAS: 35 tundi**

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU	PÕHIMÕISTED, MÄRKSONAD	PRAKTILISED TÖÖD	TAGASISIDESTA-MINE/ HINDAMINE	ÕPPE KOHANDAMISE VÕIMALUSED
TEEMA: Tervise käitumine					
<p>Toob näiteid füüsilise, vaimse ja sotsiaalse tervise vastastikustest seostest.</p> <p>Analüüsib tervisekäitumise mõju füüsilisele, vaimsele ja sotsiaalsele tervisele.</p>	<p>Enesehinnangu kujunemine.</p>	<p>Tervis kui heaoluseisund ja tervise aspektid - füüsiline tervis, vaimne tervis ja sotsiaalne tervis. Tervise aspektide vastastikused seosed.</p>	<p>Fotoessee "Tervis". Individuaalselt või rühmas teha fotoessee kasutades vabavara pilte.</p> <p>Unepäeviku täitmine ja selle analüüs.</p> <p>Iseseisev kirjutamine "Soovitused sõbrale ... ". Õpilane paneb kirja erinevad soovitused, mida ta annaks omavanusele</p>	<p>Õpilane analüüsib inimese tervise aspektide (füüsiline, sotsiaalne, vaimne) vastastikuseid seoseid, mis moodustavad inimese tervise kui heaolu seisundi.</p>	<p>Vastavalt õpilase võimetele. Näiteks suuline hindamine, vähendatud õpimaht.</p>

			sõbrale, et olla hea tervise juures.		
Analüüsib kehalise aktiivsuse ja toitumise mõju tervisele.	Kehale vajaliku ja tervisliku toitumise põhitõed.	Tervisliku eluviisi (toitumine, kehaline aktiivsus, piisav puhkus ja uni) mõju tervise erinevatele aspektidele.	Nädala jooksul liikumispäeviku pidamine. Oma nädalase toiduvaliku analüüs. Paneb nädala jooksul kirja kõik, mida sööb/joob/näksib kas blogisse või tabelisse. Seejärel analüüsib vastavalt toitumissoovitustele (toitmine.ee). Sõnastab järeldused. Koostab plaani oma toiduvaliku edasiseks parendamiseks.	Õpilane analüüsib inimese tervise aspektide (füüsiline, sotsiaalne, vaimne) mõju inimese tervisliku eluviisi (toitumine, kehaline aktiivsus, piisav puhkus ja uni) edendamisele.	
Teab, mille põhjal ära tunda teaduslikku tervisealast infot. Analüüsib ja hindab erinevate tervisealaste infoallikate, tervisetoodete ja ravivõtete usaldusväärsust.	Tervisekäitumise märkamise ja hindamine.	Tervisealased infoallikad. Tervisealaste infoallikate usaldusväärsus.	Google'ist otsimine "teaduslikult tõestatud". Kolme esimese vaste analüüs.	Õpilane kasutab usaldusväärseid allikaid terviseinfo otsimiseks ja usaldusväärsuse hindamiseks vastavalt (avaldaja info, autorlus, sisu, täpsus, objektiivsus, ajakohasus, kasutajaskond) kriteeriumidele.	

<p>Analüüsib tegureid, mis aitavad säilitada inimese vaimset heaolu, märkab ohte, oskab kaaslast toetada ja vajaduse korral abi otsida.</p>	<p>Olulisemate mõistete avamine vaimse tervise teemadel.</p>	<p>Vaimset heaolu säilitada aitavad tegevused ja mõttelaad. Stress. Stressiga toimetulek. Kriis, selle olemus. Käitumine kriisiolukorras. Abistamine, abi otsimine ja leidmine.</p>	<p>Peaasi.ee veebilehel vaimse tervise vitamiinide testi tegemine ja tulemuse põhjal kokkuvõtte tegemine, mis on hästi ja mida peaks paremini tegema?</p> <p>Ajaplaneerimise nipid. Õpilased tutvuvad Peaasi.ee veebilehel erinevate ajaplaneermise abivahenditega.</p> <p>Infootsing, kuhu pöörduda vaimsete terviseprobleemide korral?</p>	<p>Õpilane analüüsib tegurid ja toimetulekumehhanisme, mis aitavad säilitada inimese vaimset heaolu stressi ja kriisi korral.</p>	
<p>Toob näiteid olulisematest tervisenäitajatest. Analüüsib enda terviseseisundit tervisenäitajate põhjal ning kavandab vajaduse korral muudatusi eluviisis.</p>	<p>Tervisenäitajate põhjal enda analüüsimine.</p>	<p>Objektiivsed ja subjektiivsed tervisenäitajad. Tegurid, mis mõjutavad enda terviseseisundit.</p>	<p>Panna kirja olulisemad subjektiivsed ja objektiivsed tervisenäitajad.</p> <p>Subjektiivsete tervisenäitajad. Õpetaja viib läbi lühiküsitluse, kuidas õpilase ennast täna/sel nädalal/sel kuul tunnevad</p>	<p>Õpilane teab oma olulisemaid subjektiivseid ja objektiivseid tervisenäitajaid ja analüüsib tulemusi eritades tervislikke ja ebatervislikke otsuseid igapäevaelus.</p>	

			kasutades subjektiivsete tervisenäitajate näiteid.		
Analüüsib ja toob näiteid eluviisi, keskkonna ja pärilikkuse mõjust tervisele ning eristab tervislikke ja ebatervislikke otsuseid igapäevaelus.	Erinevate faktorite analüüs tervisele.	Eluviisi, keskkonna ja pärilikkuse ning tervisteenuste mõju inimese tervisele. Tervisliku eluviisi tähtsus igapäevaelus. Tegurid, mis mõjutavad Eesti rahvastiku (sh noorte) tervisenäitajad.	Rühmades pakuvad õpilased välja erinevaid mõtteid, mis nende meelest seostub tervisliku ja ebatervisliku mõistega. Kokkuvõtted klassiarutelus.	Õpilane analüüsib inimese tervist mõjutavaid (tervislik eluviis, bioloogilised tegurid, sotsiaalne ja füüsiline keskkond, tervisteenused) tegureid kahelt tasandilt: inimese personaalsed ja rahvastiku tervisenäitajad.	
Toob näiteid keskkonnateadlikest tegevustest ning rakendab mõnda nendest enda kodukohas või koolis.	Enda käitumise keskkonnajalajalg.	Keskkonnateadlik tegevus lähiümbruses ja kogukonnas kui terviseedendus.	Õpilased kaardistavad klassis, kuidas tullakse kooli, näiteks ühistranspordiga, jala, rattaga, autoga jne. Ühiselt arutatakse, miks kasutatakse just "seda" liikumisviisi, kas seda on võimalik vahetada keskkonna- ja tervise sõbralikumaks. Arutelu: Minu toidu teekond. Millist toitu eelistatakse ja, kust	Õpilane kavandab või kaardistab lähikeskkonnas (kodukohas või koolis) laste ja noorte tervist edendavad tegevused.	

			see pärineb. Ülesanne oma toidukorra erinevate komponentide päritolu kindlaks teha.		
TEEMA: Suhted ja seksuaalsus					
Selgitab suhete loomise, säilitamise ja lõpetamise võimalusi ennast ja teisi kahjustamata. Kirjeldab ja toob näiteid erinevatest tunnete ja läheduse avaldumisviisidest, nt meeldimine, sõprus, armumine, armastus.	Suhete erinevad tasandid. Nende loomine, arendamine ja hoidmine.	Suhe. Suhte liigid (peresuhe, sõprusuue, paarisuue). Lähisuue ja tunded lähisuhtes. Paarisuhte loomine, säilitamine, katkemine. Inimlik lähedus ja soojus suhtes. Kiindumussuhted varases lapseas lapse ja vanema vahel. Sõprus, meeldimine, armumine, armastus. Armastuse liigid ja mitmekesisus paarisuhtes.	Ülesanne: sõprus ja tsitaadid. Esitada sõprussuhte kirjeldamiseks viis tsitaati ning põhjendada, mis need on valitud. Arutelu, mis tegevused aitavad luua hea suhte? Milline on hea suhe? Rühmatööna panna kirja võimalikult palju hoolivuse näitamise viise.	Õpilane teab erinevaid suhete (peresuue, sõprussuue, paarisuue) liike ning selgitab ja toob näiteid nende suhete loomisest ja hoidmisest. Õpilane teab erinevaid armumise tahke ning kirjeldab neid. Õpilane teab armumise ja mitmekesise armastuse olemust. Õpilane teab lähisuhte olemust ning selle erinevaid väljendusviise ja armastuse vorme. Õpilane toob näiteid, kuidas lõpetada paarisuue mõlemaid osapooli arvestavalt.	Vastavalt õpilase võimetele. Näiteks suuline hindamine, vähendatud õpimaht.
Analüüsib suhtevägivalla avaldumisvorme ja põhjusi, teab, kuidas käituda	Vägivalla ära tundmine ning sellest väljapääs.	Lähisuhtevägivivad ja selle liigid. Turvalised lähisuhted.	Kohtinguvägivalla vormid. Õpilastele sedelid: kohtinguvägivalla vormid ja	Õpilane kirjeldab, millised on terved ja turvalised paarisuhted. Õpilane demonstreerib oskusi, mis aitavad	

<p>lähisuhtevägivalla korral ning toob näiteid abi saamise võimalustest.</p>		<p>Abi saamise võimalused.</p>	<p>vägivaldsed käitumisviisid.</p> <p>Kuidas neile lahendusi leida ja abi saada.</p>	<p>kaasa lähisuhete loomisele ja säilitamisele (n üksteise aitamine, jagamine, kaasamine, teineteise eest hoolitsemine). Õpilane teab lähisuhte vägivalla (sh kohtinguvägivalla) olemust (korduv ja süvenev iseloom) ja avaldumisvorme ning võimalikke lahendusi ja abi saamise võimalusi.</p>	
<p>Selgitab seksuaalsuse olemust, inimese seksuaalset arengut ning selle individuaalsust.</p> <p>Mõistab erineva seksuaalse orientatsiooni ja soolise identiteediga inimeste õigust võrdsele ja lugupidavale kohtlemisele.</p>	<p>Seksuaalsuse mitmekesisus.</p>	<p>Seksuaalsus. Seksuaalsuse mitmekesisus. Seksuaalkäitumine. Sooidentiteet, Sooline mitmekesisus. Bioloogiline sugu, sotsiaalne sugu. Sooline eneseväljendus (feminiinne, androgüünne, maskuliinne) Seksuaalne orientatsioon. Laste ja noorte seksuaalsuse</p>	<p>Seksuaalne areng: seksuaalsuse trepp. Inimese individuaalsuse rõhutamine.</p> <p>Tutvumine Eesti Vabariigi põhiseaduse § 12. Kõik on seaduse ees võrdsed.</p> <p>Tutvumine LGBT Ühingu Sõnastikuga.</p>	<p>Õpilane teab ja toob näiteid seksuaalsuse mitmekülgne (sh seksuaalne mina, laste saamine, nauding ja lähedus) olemust ja seksuaalse arengu individuaalsust inimese elus. Õpilane eristab mõisteid inimese bioloogiline sugu, sotsiaalne sugu, sooroll, soostereotüüp, sooline mitmekesisus (erinevad sooidentiteedid, erinevad seksuaalsed orientatsioonid, erinev sooline eneseväljendus)</p>	

		arengu põhietapid (seksuaalsuse trepp.) Erineva seksuaalse orientatsiooni ja sooidentiteediga inimeste õigused ja võrdne kohtlemine.		ning toob näiteid seksuaalsuse mitmekülgse ja selle individuaalse olemuse kohta. Õpilane kirjeldab laste ja noorte seksuaalsuse arengu põhietappe (seksuaalsuse trepp).	
Toob näiteid turvalisest seksuaalkäitumisest ja seksuaalõigustest. Analüüsib turvalise seksuaalkäitumise ja abi saamise võimalusi.	Erinevad võimalustest turvaliseks seksuaalkäitumises väärtustades iga inimese individuaalsust.	Turvaline seksuaalkäitumine. Vastutus. Rasestumisvastased meetodid. Seksuaalsel teel levivate haiguste vältimine. Suguelundite ehituse ja talitluse seos suguküpsuse saabumise, viljakuse ja rasestumisvastaste meetoditega. Seksuaalõigused, Seksuaalne enesemääramisõigus.	Õpilased tutvuvad erinevate rasestumisvastaste vahenditega ning koostavad ülevaatliku tabeli, kuhu kirjutavad: *vahendi nimetus *kasutamine *kui pikaajaline *plussid ja miinused *toimeaine *ligikaudne maksumus *kasutatud allikad. Õpilastel meespea koostamine noorele, milline on turvaline seksuaalkäitumine.	Õpilane toob näiteid turvalisest seksuaalkäitumise põhimõtetest (sh kondoomi kasutamine ja topeltmeetod) ja seksuaalõigustest. Õpilane analüüsib turvalise seksuaalkäitumise ja abi saamise võimalusi ning selgitab, milles seisneb partnerite vastutus seksuaalsuhetes. Õpilane eristab tõhusad ja mittetõhusad rasestumisvastased meetodid ning kirjeldab seksuaalsel teel levivate haiguste vältimise võimalusi.	

<p>Toob esile seksuaalkäitumisega seotud müütide ja soostereotüüpsete hoiakute mõju inimese tervisekäitumisele.</p>	<p>Müüt vs reaalsus.</p>	<p>Seksuaalsusega seotud müütide ja soostereotüüpide mõju inimese tervisekäitumisele.</p>	<p>Õpilased panevad kirja võimalikult palju soo/stereotüüpe kui võimalik ning märgivad juurde, kas tegemist on stereotüübiga või soostereotüübiga. Seejärel analüüsitakse soostereotüüpide mõju inimese tervisekäitumisele, millised ohud ja piirangud need seavad.</p> <p>Seksuaalsuse kujutamine meedias (pornograafia).</p>	<p>Õpilane selgitab näidete varal, kuidas seksuaalsusega seotud müüdid ja soostereotüübid ühiskonnas mõjutavad inimese valikuid, heaolu (sh füüsilist) ja suhteid.</p>	
<p>TEEMA: Turvalisus, tervise- ja riskikäitumine</p>					
<p>Demonstreerib õpituatsioonis inimväarikust alandavale käitumisele reageerimise viise ja abi saamise võimalusi.</p>	<p>Kiusamise ära tundmine ning sellele piiri panemine.</p>	<p>Koolikiusamine, koolivägivald ja teised sotsiaalsete suhetega seotud vägivalda vormid. Tõhus toimetulek ja abi saamise võimalused.</p>	<p>Õpetaja annab ette erinevad juhtumid seoses kiusamisega. Õpilased analüüsivad olukorda ja mõtlevad enda käitumisele.</p> <p>Rühmatöö: 1) Mida teha, kui mind kiusatakse 2) Mida</p>	<p>Õpilane eristab koolikiusamise ja teiste vägivalda ilmingute erinevaid vorme ja olemust. Õpilane demonstreerib õpituatsioonis, kuidas toimida tõhusalt koolikiusamise ja teiste vägivaldse käitumise ilmingute korral.</p>	<p>Vastavalt õpilase võimetele. Näiteks suuline hindamine, vähendatud õpimaht.</p>

			<p>teha kui näen kiusamist pealt?</p> <p>Kiusamisvaba kooli kodulehelt nõuannetega tutvumine.</p>	<p>Õpilane demonstreerib õpituatsioonis abi saamise ja abistamise võimalusi (kooli)vägivalla korral.</p>	
<p>Analüüsib uimastitega seotud riskikäitumise tagajärgi inimese toimetulekule ning sekkumise võimalusi indiviidi ja ühiskonna tasandil.</p>	<p>Meelemürkide ära tundmine. Nende ohtudest teadlik olemine.</p>	<p>Tõhusad enesekohased ja sotsiaalsed oskused riskikäitumisega toimetulekul. Uimastid ja nende toime kesknärvisüsteemile. Uimastitega seonduvad väärarvamused. Uimastite tarvitamise isiklikud, sotsiaalsed, majanduslikud ja juriidilised riskid. Sõltuvus.</p>	<p>Õppevideote vaatamine. Kuidas öelda „ei“.</p> <p>Arutelu. Mida saan mina teha, et ei tekiks sõltuvust? Mida saavad teha minu lähedased? Mida saab teha riik?</p>	<p>Õpilane demonstreerib õpituatsioonis tõhusaid enesekohaseid ja sotsiaalseid (emotsioonide ja stressiga toimetuleku oskus; enesetunnetamisoskus; loova ja kriitlise mõtlemise oskus; otsuste langetamine ja probleemide lahendamise oskus, suhtlemisoskus) oskusi seoses riskikäitumisega.</p> <p>Õpilane demonstreerib õpituatsioonis, kuidas öelda “ei” uimastitega seotud olukordades..</p> <p>Õpilane selgitab ja toob näiteid alternatiivsete tegevuste kohta seoses riskikäitumisega.</p>	

<p>Demonstreerib õpituatsioonis esmaabi osutamist ja oskab vajaduse korral otsida abi.</p>	<p>Esmaabi põhimõtted ja võtted.</p>	<p>Esmaabi põhimõtted ja käitumine ohuolukordades.</p>	<p>Arutelu õpilaste kokkupuuted esmaabiga; mida veel ei osata, aga sooviks; esmaabivahendid kodus.</p> <p>Praktilised esmaabi ülesanded. Elustamine, sidumine, püsiv küliliasend, Heimlichi võte, esmane abi minestamise, astmahoo korral.</p>	<p>Õpilane demonstreerib õpituatsioonis esmaabi osutamist õnnetusjuhtumite ja traumade korral (nt kuumakahjustus, teadvusekaotus, südameseiskumine, uppumine jne).</p> <p>Õpilane teab, kuidas käituda turvaliselt ohuolukorras ning kutsuda abi allergia, astma, diabeedi, elektrišoki, epilepsia, lämbumise, mürgituse, palaviku ja valu korral.</p> <p>Õpilane teab veeohutuse, tuleohutuse ja elanike hädaolukorras toimetuleku põhimõtteid.</p>	
--	--------------------------------------	--	--	--	--

AINEVALDKOND: SOTSIAALAINED**ÕPPEAINE: AJALUGU****KLASS: 5. klass****TUNDIDE ARV ÕPPEAASTAS: 35 tundi**

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU	PÕHIMÕISTED, MÄRKSÕNAD	PRAKTILISED TÖÖD DIGIPÄDEVUSTE ARENDAMINE	TAGASISIDESTA-MINE/ HINDAMINE	ÕPPE KOHANDAMISE VÕIMALUSED
TEEMA: AJAARVAMINE JA AJALOOALLIKAD					
<p>Õpilane: kasutab ajaarvamisega seotud mõisteid <i>eKr</i>, <i>pKr</i>; <i>sajand</i>, <i>aastatuhat jt</i>.</p> <p>jagab ajalugu perioodideks (kujuneb arusaam ajaloolise keskkonna kujunemisest)</p> <p>teab, et ajalooallikad jagunevad suulisteks, kirjalikeks, esemelisteks ja audiovisuaalseteks</p>	<p>Ajaarvamine, aja periodiseerimine. Sajandite määramine ja ajajoonele kandmine.</p> <p>Ajalooallikad Muuseum, arhiiv. Legend Muistis, arheoloogia</p>	<p>eKr, pKr, ajatelg, Rooma number, araabia number</p> <p>esi-ehk muinasaeg, vanaaeg, keskaeg, uusaeg, lähiajalugu</p> <p>ajalooallikad, muuseum, arhiiv suulised ajalooallikad, kirjalikud ajalooallikad,</p>	<p>Ajajoone koostamine. Ajajoonele sajandite kandmine. Võimalusel ajatelje koostamine digitaalselt.</p> <p>Võimalusel külastada arhiivi. Ajalooallikate liigitamine. Suuline ajalooallikas-regilaulu kuulamine</p>	<p>TK sajandite määramine</p> <p>Suuline tagasiside andmine tunnitöele.</p> <p>TK ajalooallikad.</p>	<p>Õpiraskustega õpilaste individuaalne juhendamine, õppematerjalide kasutamise võimalus.</p>

ning toob nende kohta näiteid. iseloomustab erinevate allikatüüpide eripära		esemelised ajalooallikad, audiovisuaalsed ajalooallikad			
TEEMA: AJALOOSÜNDMUSED, AJALOOLISED ISIKUD JA ELUOLU					
ELU MUINASAJAL Õpilane: teab kodukohaga ja Eestiga seotud muinasaja asulaid ning kirjeldab asulate tekkimise ja kujunemise põhjuseid kirjeldab muinasaja inimese eluolu ja selgitab inimese sotsiaalse rolli kujunmist teab muistse vabadusvõitluse põhjuseid ja tagajärgi teab, kes oli Läti Henrik ja Lembitu ning miks nad on ajaloos olulised.	Kunda Lammasmägi Sindi Pulli küla Ristsõda, ristiusk Muistne vabadusvõitlus. Liivimaa kroonika. Lembitu	Kiviaeg, pronksiaeg, rauaaeg, korilus, küttimine Kodukohaga seotud muinasaja linnus, asustus Muistne vabadusvõitlus, maakond, Lembitu	Kiviaja asula kujutamine (joonistamine)	Iseseisev töö õppematerjaliga - elu muinasajal, muistne vabadusvõitlus.	Õpiraskustega õpilaste individuaalne juhendamine, õppematerjalide kasutamise võimalus.
ELU KESKAJAL Õpilane:	Kirik keskajal.		Näidata piltidena tuntumaid keskaegseid		Õpiraskustega õpilaste

<p>teab ja selgitab, mis roll oli kirikul keskaja ühiskonnas ja kultuuriloos</p> <p>kirjeldab keskaja inimese eluolu ja tegevusalasid</p> <p>kirjeldab joonise abil ajaloolist asulat</p>	<p>Elu keskajal linnas ja maal.</p>	<p>Ristiusk, kirik (katoliku kirik, paavst), klooster</p> <p>Tsunft, raad, raekoda, Hansa Liit, gild, linnused, linnaõigus</p>	<p>kirikuid, vaadata kirikute eksterjöörü.</p> <p>Kirjeldab keskaja linna Tallinna vanalinna näitel.</p> <p>Töö kaardiga: Eesti keskaegsete linnade kaardile märkimine, eraldi välja tuua hansalinnad.</p>	<p>Iseseisev töö õpikuga.</p>	<p>individuaalne juhendamine, õppematerjalide kasutamise võimalus.</p>
TEEMA: EESTI 16.-18. SAJANDI SÕDADE PERIOODIL					
<p>ELU UUSAJAL</p> <p>Õpilane: mõistab ajaloosündmuste ajalist järgnevust</p> <p>nimetab ajaloolisi isikuid ja miks nad on ajaloos olulised</p> <p>kirjelda inimeste eluolu minevikus</p> <p>teab lugusid oma kodukoha minevikust</p>	<p>Liivi sõda, Põhjasõda, Balthasar Russow, Liivimaa kroonika, Põhjasõda, Karl XII, Peeter I</p> <p>Eestlaste elu rehielamus. Toidulaud, rõivad. Rahvatraditsioonid. Pärisorjus. Elu mõisas.</p>	<p>Liivi sõda, Põhjasõda, Karl XII, Peeter I</p> <p>Rehielamu, mõis, pärisorjus</p>	<p>Sündmuste järjestamine. Teab sõjalist sündmust ja sellega seotud isikut.</p> <p>Piltide järgi võrreldakse talupoja rehielamut tänapäeva elamuga; rahvariideid tänapäevaste riietega.</p>	<p>Töö tekstiga.</p>	<p>Õpiraskustega õpilaste individuaalne juhendamine, õppematerjalide kasutamise võimalus.</p>
<p>KOOL VANALAJAL</p> <p>Õpilane:</p>		<p>Haridus.</p>			

kirjeldab hariduse andmist minevikus	Tartu Ülikool. Talurahva haridus ja Bengt Gottfried Forselius Esimesed eestlased Tartu ülikoolis	Tartu Ülikool Talurahvaharidus	Erinevused ning sarnasused tänapäeva ja vana aja hariduses (õppeained, õppeaasta pikkus, kes koolis käisid jne)	Suuline tagasiside tunnitööle.	Õpiraskustega õpilaste individuaalne juhendamine, õppematerjalide kasutamise võimalus.
--------------------------------------	--	-----------------------------------	---	--------------------------------	--

TEEMA: EESTI 19.-20. SAJANDIL

<p>RAHVUSLIK ÄRKAMISAEG Õpilane: teab, kes olid Johann Voldemar Jannsen, Lydia Koidula, Carl Robert Jakobson, Jakob Hurt ja teab nende olulisust kultuuriloos</p> <p>kirjeldab tähtsamaid ärkamisaja sündmusi</p> <p>nimetab mõnda kodukohaga seotud isikut või sündmust</p> <p>EESTI ISESEISVUMINE Õpilane: kirjeldab Eesti iseseisvumise näitel</p>	<p>Rahvuslik ärkamisaeg. Jannsen, Koidula, Jakobson, Hurt. Laulu- ja mänguseltsid, I üldlaulupidu „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“</p> <p>Päästekomitee: Päts, Konik, Vilms.</p>	<p>Rahvuslik ärkamisaeg, I üldlaulupidu</p> <p>Päästekomitee, iseseisvusmanifest 24.veebruar 1918</p>	<p>Mõistekaardi koostamine: mis oli rahvuslik ärkamisaeg?</p> <p>Võimalusel PowerPointi kasutamine: Ärkamisaja esitluse koostamine (rühmatöö)</p>	<p>Iseseisev töö mõistekaardiga.</p>	<p>Õpiraskustega õpilaste individuaalne juhendamine, õppematerjalide kasutamise võimalus.</p>
---	---	---	---	--------------------------------------	---

<p>põhjuse ja tagajärje seost</p> <p>teab, kes olid Konstantin Päts, Konstantin Konik, Jüri Vilms ja põhjendab nende olulisust</p> <p>teab, millal ja kus kuulutati välja Eesti Vabariik</p>	<p>Iseseisvuse väljakuulutamine, iseseisvusmanifest</p>		<p>Iseseisvusmanifesti lugemine.</p>		
<p>ISESISEV EESTI KAHE MAAILMASÕJA VAHEL Õpilane: teab vabadussõja põhjuseid ja tagajärgi</p> <p>teab ja oskab selgitada võidupüha tähtsust Eesti kultuuriloos</p> <p>teab, kes oli Jaan Poska ja põhjendab tema tähtsust</p> <p>selgitab Tartu rahu tähtsust</p>	<p>Vabadussõda (1918-1920), Johan Laidoner, Võnnu lahing – võidupüha, Jaan Poska Tartu rahu</p>	<p>Vabadussõda 1918-1920 23.juuni 1919 2.veebruar 1920</p>	<p>Vabadussõja alguse ja lõpu ning oluliste lahingute dateerimine. Vabadussõja monumendi külastamine.</p> <p>Tutvumine ajalooliste isikutega: Paul Keres</p>	<p>Iseseisev töö: Eesti Vabariigi loomine, Vabadussõda.</p>	

kirjeldab üldist eluolu ja kultuuri	Elu iseseisvas Eestis (sport, kultuur, majandus)		Anton Hansen Tammsaare Eduard Wiiralt Marie Under Kristaj Palusalu jt Intrenetist teabe otsimine.		
EESTI JA TEINE MAAILMASÕDA Õpilane toob näiteid, kuidas Teine maailmasõda mõjutas elu Eestis	Stalini ja Hitler, nende tegevuse mõjud Eestile. Saksa okupatsioon. Eestlaste küüditamine (25.märts 1940, 14.juuni 1949)	MRP 1.september 1939 Okupatsioon, küüditamine, holokaust, suur põgenemine			Õpiraskustega õpilaste individuaalne juhendamine, õppematerjalide kasutamise võimalus.
NÕUKOGUDE AEG Õpilane: iseloomustab erinevatest valdkondadest ENSV eluolu	Metsavendlus. Eluolu ENSV-s. Elu kolhoosis	Metsavennad, kolhoos	Metsavendade punkri plaani kujutamine.		Õpiraskustega õpilaste individuaalne juhendamine, õppematerjalide kasutamise võimalus.
ISESEISVUSE TAASTAMINE Õpilane: teab, kes oli Lennart Meri, selgitab tema olulisust	Iseseisvuse taastamine: laulev revolutsioon, Balti	Laulev revolutsioon, Balti kett, Lennart Meri, fosforiidisõda	Isamaaliste laulude kuulamine	Suuline tagasiside.	Õpiraskustega õpilaste individuaalne juhendamine, õppematerjalide kasutamise võimalus.

teab, mis põhjustel sai Eesti iseseisvuse taastamine võimalikuks	kett, Lennart Mere tegevus		Võimalusel vanemate, vanavanemate meenutuste kuulamine Eesti taasiseseisvumise ajast.		
oskab nimetada mõnda iseseisvumise taastamisega seotud sündmust					

AINEVALDKOND: SOTSIAALAINED**ÕPPEAINE: AJALUGU****KLASS: 7. klass****TUNDIDE ARV ÕPPEAASTAS: 70 tundi**

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU	PÕHIMÕISTED, MÄRKSÕNAD	PRAKTIILISED TÖÖD DIGIPÄDEVUSTE ARENDAMINE	TAGASISIDESTAMINE/HINDAMINE	ÕPPE KOHANDAMISE VÕIMALUSED
TEEMA: Keskaeg ja varauusaegne maailm 476 - 1492; keskaja mõiste, iseloomustus ja periodiseerimine					
<p>ÕPILANE</p> <p>iseloomustab põhitunnuste kaudu erinevaid ajalooajalooperioode,</p> <p>toob allikate põhjal esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid,</p> <p>nimetab sündmuse ja aastaarvu, millega tähistatakse kokkuleppeliselt keskaja algust Euroopas ja Eestis, nimetab keskaja kolm perioodi (vara- kõrg- ja hiliskeskaja) ning toob näiteid iseloomulike joonte kohta igast perioodist, mõtestab ja sõnastab ajaloolise</p>	<p>töö ajateljega - kannab ajajoonele Euroopas ja Eestis keskaja algust ja lõppu tähistavaid daatumid, illustreerib iga perioodi iseloomustavate piltidega, ajalooajaloopiltide mõtestamise järel kirjutab õpilane lühikokkuvõtte teemal "sel aastal õpin ma ajalootunnis....", oma definitsiooni koostamine keskaja kohta,</p> <p>töö tekstiga - täidab teksti põhjal tabeli nii Euroopas kui ka Eestis keskaja algust ja lõppu tähistavate sündmuste ja daatumitega, õpilane kirjutab tekstist välja iga keskaja perioodi juurde iseloomustavad jooned; arutelu, mida see tähendab (kas see on pigem positiivne või negatiivne).</p>	<p>keskaja periodiseering: varakeskaja, kõrgkeskaja, hiliskeskaja</p>	<p>illustreeritud keskaja perioodide tabeli koostamine, materjali otsimine internetist</p>	<p>hinnang ajajoonele ja tabelile</p>	<p>õpilaste individuaalne juhendamine ajajoone ja tabeli täitmisel</p>

<p>keskkonna kujunemist oma kodukohas,</p> <p>selgitab keskaegse muistise tähendust keskajal ja tänapäeval oma kodukohas (nt linnus),</p> <p>võrdleb Euroopat 5. ja 13. sajandil kaardi alusel</p>	<p>töö kaardiga – võrdleb Euroopat kaardi abil 5.-13. sajandil, mis on muutunud?</p>				
<p>TEEMA: Seisused, läänikord ja eluolu</p>					
<p>ÕPILANE</p> <p>iseloostab seisuslikku ühiskonda: nimetab seisused ja ülesanded,</p> <p>selgitab jumala tähtsust keskaja inimese maailmapildis;</p> <p>iseloostab läänikorda, kasutab kontekstis mõistet senjäär ja vasall ja truudus, feodaal,</p> <p>kirjeldab feodaalset hierarhiat, selgitab seoseid,</p> <p>iseloostab läänimeeste elulaadi;</p> <p>kirjeldab keskaegset linnust,</p>	<p>tabel keskaja seisuste ja nende ülesannete kohta teksti põhjal, rollimäng paarilisega: vasall ja senjäär – kirjeldad, kes sa oled ja mis on sinu õigused ja kohustused, töö skeemiga: feodaalne hierarhia, kirjeldada skeemi põhjal seoseid ja läänikorda, läänipüramiid vastastikune õpetamine e. siksak meetod: õpilased töötavad rühmades. tekstiosad käsitletava alateema kohta (nt rüütli elu või aadlidaami elu). iga rühm koostab kaks küsimust oma alateema kohta, ajalooalaste küsimuste koostamine ja neile vastamine teksti põhjal - rüütli kasvatamine, rüütliks löömise tseremoonia</p>	<p>läänikord ehk feodaalkord, lään ehk feod, läänimees ehk feodaal, senjäär, vasall, läänipüramiid ehk feodaalne hierarhia, turniir, linnus</p>	<p>Rakvere linnuse külastamine ja selle põhjal linnuseelu kokkuvõtte koostamine, materjali otsimine Rakvere linnuse kohta</p>	<p>hinnang läänipüramiidile, linnuseelu kokkuvõtte, küsimustele-vastustele rüütliks löömise kohta, teema lõpus arvestuslik töö</p>	<p>individuaalne juhendamine, linnuseelu kokkuvõtte joonistamine koostamiseks lühitekstiga (illustreeritud mõistekaart)</p>

<p>iseloostab rüütli ja aadlidaami, kirjeldab nende elu,</p> <p>kirjeldab keskaegse rüütlikeisuse ideaale, võrdleb neid tänapäeva meesideaaliga, iseloostab keskaegse aadlidaami ilu- ning käitumiseideaali; võrdleb seda tänapäeva naise ideaalidega,</p> <p>loetleb aadlinaise kohustusi ja ülesandeid abikaasa ja lossiemandana;</p> <p>selgitab aadlike abielu peamist eesmärki</p> <p>analüüsib linnuselü vööruseid ja puuduseid keskaja inimese seisukohast</p>					
---	--	--	--	--	--

TEEMA: Ristiusk, kirik ja kultuur

<p>ÕPILANE</p> <p>iseloostab põhitunnuste kaudu erinevaid ajalooerioode; iseloostab kiriku rolli keskaja ühiskonna ja üksikisiku elus, kirjeldab kiriku struktuuri,</p>	<p>töö mõistetega, Kristo Siig, video vaimulik seisus keskajal, sõnastiku koostamine, mõistete paigutamine skeemi, aliase mäng: õpilased koostavad teemaga seotud mõistetest sõnastiku (koos selgituste ja näidetega) tähestikulises järjekorras, sõnade tähenduse</p>	<p>ristiusk, katoliku kirik, kiriku struktuur, kogudus, usklikud, vaimulikud, ilmikud, pühak, paavst, peapiiskop, piiskop, preester, klooster, munk,</p>	<p>Rakvere kirikute väline võrdlus, materjali otsimine Rakvere kirikute kohta, sõnastiku koostamine</p>	<p>hinnang sõnastikule ja sõnade kasutamisele loovtekstis koos illustatsiooniga (miniatuur), teema lõpus arvestuslik töö</p>	<p>individuaalne juhendamine, u mõistete mahu vähendamine, loovteksti lühendamine</p>
--	--	--	---	--	---

<p>teeb allikate põhjal järeldusi, hinnates väiteid, taotlusi ja veendumusi ajaloolises kontekstis; selgitab mõne näite põhjal, mil moel võivad ehitised, kunstiteosed ja muud esemed anda teavet keskaegse inimese maailmapildi kohta, teeb kirjalike tekstide või kunstiteoste põhjal lihtsamaid järeldusi, hinnates autori taotlusi ja veendumusi ajaloolises kontekstis, nimetab erinevate kunstistiilide olulisemaid tunnuseid ja tunneb väliste tunnuste järgi ära erinevate kunstistiilide arhitektuurinäiteid; tunneb ära ja nimetab romaani ja gooti stiili arhitektuuris (ümarkaar/teravkaar, hoone üldilme, akende suurus ja hulk,detailid), iseloomustab kunstiteoste toel keskaja kujutavat kunsti (temaatika, kujutamiskiivi, kunstniku staatus, eesmärgid), märkab Eesti ja maailma kultuuri seoseid ja vastastikust mõju;</p>	<p>leidmiseks sobivad ka teised õppematerjalid, kui ülesanne tehakse veebikeskkonnas võivad õpilased otsida pilte (keskaegseid kunstiteoseid) mõistete illustreerimiseks, teemakaart või mõistete paigutamine skeemi: õpilased koostavad teemakaardi, grupeerides mõisted, teemad võib ka ette anda (nt kiriku hierarhia/vaimulikud, jumalateenistus, kirikuhoone, kloostrielu, kujutav kunst jms). teemaga seotud mõistega võib koostada aliase kaardid (nt üks mõiste kaardil), õpilased jagatakse gruppidesse, iga grupp (või rida klassis) on võistkond õpilased käivad kordamööda igast grupist klassi ees mõisteid seletamas, vastata võib ainult oma võistkond. Kui seletaja oskab seletada nii, et võistkond mõiste ära arvab saab 2 punkti, kui seletaja ei tea mõistet, võib seletada õpetaja ja võistkond arvab õigesti, siis saab võistkond 1 punkti, ülesanne: koostage lugu või õpetussõnad kasutades ette antud mõisteid, kuidas inimene peab jumalat teenima ja illustreerige see miniatuuri stiilis.</p>	<p>kerjusemunk, nunn, abt, abtiss, tsölibaat, askees, palve, palverännak, palverändur, reliikvia, liturgia, koraal, psalm, sakrament, ristimine, armulaud, laulatus, ordinatsioon, patt, paradiis, põrgu, puhastustuli, piht, romaani still, gooti still, altar, ümarkaar, teravkaar, manuskript, miniatuur</p>			
---	---	---	--	--	--

<p>selgitab ristiusustamise mõju kultuurile ja keskkonnale kirikuehituse näite kaudu; teab, kuidas meditsiin on ajas arenenud ja mis võtteid on kasutatud haiguste ja epideemiatega võitlemisel; toob näiteid keskaja inimeste teadmistest ja uskumustest haiguste kohta, toob näiteid erinevate ajastute kultuuripärandist: toob näiteid keskaja kirjandusest, kunstist ja muusikast; iseloomustab keskaja kultuuripärandit näidete põhjal</p>					
---	--	--	--	--	--

TEEMA: Euroopa riigid varakeskajal

<p>ÕPILANE toob näiteid rahvastikurännetest, selgitades nende põhjusi ja tagajärgi, selgitab suure rahvaste rändamise põhjuseid ja mõju Euroopale; nimetab Lääne-Rooma riigi aladel tekkinud germaanlaste riike; iseloomustab germaanlaste ja roomlaste suhteid, nimetab romaani ja germaani keelkonda kuuluvaid keeli,</p>	<p>töö kaardiga: germaanlaste riigid - kaardi abil rahvastikurände kirjeldamine, germaanlaste riikide nimetamine või kontuurkaardile märkimine, Frangi riik ja selle lagunemine, mõistekaart Karl Suure kohta</p>	<p>suur rahvasterändamine, germaanlased, Chlodovech, Frangi riik, Merovingid, Karolingid, Karl Suur, Verduni leping</p>	<p>töö kontuurkaardi ja atlasega, mõistekaardi koostamine, materjali otsimine Karl Suure kohta, mõistekaardi koostamine</p>	<p>hinnang kontuurkaardile ja mõistekaardile, teema lõpus arvestuslik töö</p>	<p>individuaalne juhendamine, mõistekaardi lihtsustamine (illustreeritud mõistekaart)</p>
---	---	---	---	---	---

<p>analüüsib Euroopa riikide arengut ajaloos mõne riigi näitel; kirjeldab Frangi riigi tekkimist ning jagunemise põhjuseid ja tagajärgi (kolm tuumikala: Itaalia, Prantsusmaa ja Saksamaa) teab, kus tekkis Frangi riik – kannab kontuurkaardile, selgitab milles seisnes ristiusu vastuvõtmise tähtsus Frangi riigi jaoks, selgitab, kes on Merovingid, kes on Karolingid</p>					
<p>TEEMA: Linnad ja linnaelu</p>					
<p>ÕPILANE kirjeldab, kuidas on erineval ajal maailmas korraldatud inimeste heaolu, tuues näiteid tervishoiu, igapäevaelu ja turvalisuse korraldusest, kirjeldab elu keskaegses linnas kasutades ajaloolaseid mõisteid õiges kontekstis, võrdleb elu keskaja ja tänapäeva linnas, teeb allikate põhjal järeldusi, hinnates väiteid, taotlusi ja veendumusi ajaloolises kontekstis, toob näiteid erinevate ajastute kultuuripärandist, toob</p>	<p>ajurünnak keskaegse linna kohta eelteadmiste väljaselgitamiseks, võrdlustabel: võrreldakse tänapäeva ja keskaja linna (inimeste arv, hoonete funktsioonid, tegevusalad jms), töö kaardiga: kaardile märgitakse Eesti keskaegsed linnad ja eraldi värviga hansalinnad, rollides kirjutamine nt õpipoisi kiri kodustele. õpilane valib, millisesse keskaegsesse linna ning mis meistri töökotta ta õpipoisis läks, kirjeldab keskaegse linna olustikku ja oma kohustusi, kasutades vähemalt kümnet õpetaja poolt ette antud mõistet õiges kontekstis. Võib teha loovkirjutamise põhimõtetal (etappide</p>	<p>linnaõigus, raad, raekoda, turuplats, gild, tsunft, Hansa Liit</p>	<p>töö kontuurkaardi ja atlasega; toiduretsepti koostamine rühmades, võimalusel jalutuskäik Tallinna vanalinnas, materjali otsimine keskaegse linna kohta</p>	<p>hinnang kontuurkaardile ja toiduretseptile, teema lõpus arvestuslik töö</p>	<p>individuaalne juhendamine, mõistekaardi lihtsustamine</p>

<p>näiteid, mis Eesti linnades on säilinud keskajast, märkab Eesti ja maailma kultuuri seoseid ja vastastikust mõju, selgitab hansakaubanduse mõju Eesti linnade arengule</p>	<p>kaupa, kus kaasõpilased rühmas tagasisidestavad kirjutatut) lõiminguna kirjanduse õpetajaga. filmide “Apteeker Melchior” vaatamine ja etteantud küsimustele vastamine linna eluolu, inimeste välimuse kohta jne. skeem autute ametite kohta, sissejuhatuseks võib kasutada katkendit Indrek Hargla raamatust “Timuka tütar”, töö allikatega (pildid) piltide vaatlemine ja ülesanded nende põhjal: käsitöö ja tsunftikord, eluolu linnas, keskaja inimese toidulaud: ajastule omase toidu retsepti koostamine grupis.</p>				
---	--	--	--	--	--

TEEMA: Euroopa riigid kõrgkeskajal

<p>ÕPILANE analüüsib Euroopa riikide arengut ajaloos mõne riigi näitel võrdleb riigi kujunemist Prantsusmaal ja Inglismaal, analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ja negatiivset mõju ühiskonnale ja kultuurile mõistab inimkonna eetilisi valikuid ja vastutust ühiskonna ees seoses teaduse ja tehnika arenguga; toob näiteid relvastuse arengust keskajal, nt Saja-aastase sõja</p>	<p>töö allikaga: Bayeux vaip (nt mis allikaliik, mis sündmust kujutab, usaldusvääruse hindamine jne. mõistekaartide koostamine: Inglismaa, Prantsusmaa ja Saja-aastane sõda, väitlus rollides "Jeanne d’Arce kiri Englise kuningale".</p>	<p>William Vallutaja, Henry II, Karolingid ja Kapetingid, saja-aastane sõda, Jeanne d Arc</p>	<p>töö kontuurkaardi ja atlasega, mõistekaartide koostamine, materjali otsimine William Vallutaja ja Jeanne d Arci kohta</p>	<p>hinnang kontuurkaardile ja tööle allikaga (Bayeux vaip), teema lõpus arvestuslik töö.</p>	<p>individuaalne juhendamine, mõistekaartide lihtsustamine</p>
--	---	---	--	--	--

käigus võeti kasutusele tulirelvad					
TEEMA: Keskaegse Euroopa naabrid: araablased, Bütsants, viikingid, Vana-Vene riik Euroopa riigid kõrgkeskajal					
<p>ÕPILANE</p> <p>teeb allikate põhjal järeltõlget, hinnates väiteid, taotlusi ja veendumusi ajaloolises kontekstis; selgitab mõne näite põhjal keskaegse Euroopa suhteid naabritega; teeb kirjalike või esemeliste allikate ja kunstiteoste põhjal lihtsamaid järeltõlget, arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda, toob näiteid, kuidas suhted naabritega on mõjutanud eurooplaste maailmapilti, teadmisi, oskusi, teeb lihtsamaid järeltõlget rahvaste ja kultuuride vastastikuse mõju kohta</p>	<p>piltide otsimine ja pildi kaudu ühiskonna eripärade kirjeldamine, grupitöö, otsida iga käsitletava kultuuri (Bütsants, araablased, Vana-Vene riik, viikingid) kohta üks pilt ühest eluvaldkonnast: religioon ja usuelu, majandus ja kaubandus, välissuhted ja sõjandus, igapäevaelu ja olme, kultuur, haridus ja teadus, kujundage stend, plakat, slaid, esitlus vms ning iseloomustage nelja keskaja Euroopa naaberkultuuri või ühiskonda ühe valdkonna (märksõnade) kaudu, tuues võimalusel välja vastastikused mõjutused Euroopaga. töö esitlemine, teema süvendamiseks täidavad teised õpilased võrdleva tabeli esitluste põhjal.</p>	<p>Bütsants, õigeusk, patriarh, ikoon, ristkuppelkirik, mosaiik, kirikulõhe, beduiinid, Meka, Kaaba, islam, moslem, Allah, prohvet, kaliif, kalifaat, džihaad, mošee, minaret, koraan, imaam, viikingid, varjaagid, normannid, saaga, ruunikivi, Valhalla, bojaar, veetše, družina</p>	<p>töö kontuurkaardi ja atlasega, stendi või plakati kujundamine keskaegse Euroopa naaberkultuuri kohta, materjali otsimine Bütsantsi, muslimite, viikingite ja Vana-Vene riigi kohta</p>	<p>hinnang kontuurkaardile ja plakatile, teema lõpus arvestuslik töö</p>	<p>individuaalne juhendamine, lihtsustatud plakat koostamine ja esitlemine</p>
TEEMA: Ristisõjad					
<p>ÕPILANE</p> <p>toob allikate põhjal esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid; toob allikate põhjal esile ristisõdade põhjuse-tagajärje seoseid;</p>	<p>töö kaardiga: leiab kaardilt infot ja selgitab kaardi abil, mis riikidest mindi ristisõtta, kus asub püha maa jne. töö allikaga. Paavst Urbanus II kõne ja ristisõjad. Suunised õpilastele, kuidas väärinfot avastada, sõnastab</p>	<p>Urbanus II, Saladin, püha maa, ristisõjad, Läti Henriku Liivimaa kroonika, muistne vabadusvõitlus, Lembitu</p>	<p>töö kontuurkaardi ja atlase ja ajateljega, venn diagramm, materjali otsimine ristisõdade kohta</p>	<p>hinnang venn diagrammile, teema lõpus arvestuslik töö</p>	<p>individuaalne juhendamine, venn diagrammi lihtsustamine</p>

<p>selgitab näidete abil, kuidas muutused maailmas on mõjutanud Eesti ajalugu; selgitab, miks algasid ristisõjad Läänemere ääres ning kuidas need mõjutasid Eesti ajalugu, analüüsib allikate usaldusväärsust eri aspekte hinnates, teab, et allika sõnum sõltub autori positsioonist, kirjeldab muistse vabadusvõitluse käiku ning paigutab selle sündmuse laiemasse ajaloolisse konteksti (ristisõjad Euroopas ja Liivimaal, keskaja algus Eestis); nimetab muistse vabadusvõitluse põhjuseid ja tagajärgi, selgitab, kes oli Läti Henrik ja Lembitu ning miks nad on ajaloos olulised, selgitab, miks on Henriku Liivimaa kroonika tähtis ajalooallikas</p>	<p>allika abil ristisõja ja muistse vabadusvõitluse põhjuseid ja tulemusi, töö ajajoonega: koosta ajajoon Liivimaa ristiusustamise tähtsamate sündmuste kohta venni diagramm ristisõdade kohta Lähis-Itta ja Läänemere äärde</p>				
<p>TEEMA: Haridus, ülikoolid ja teadus</p>					
<p>ÕPILANE loetleb inimkeskse ja teadusliku maailmapildi kujunemise põhjuseid, toob näiteid selle tunnusjoontest, suuna esindajatest erinevatel</p>	<p>töö tekstiga, tekst jagada osadeks valida lõigud ja teemad vastavalt õpilaste arvule ja võimetele. paaristöö: INSERT-lugemine (teksti kõrvale märgitakse kokku lepitud märgid (nt v varem teada, - erineb</p>	<p>kloostrikool, linnakool, toomkool, ülikool, teaduskond, 7 vaba kunsti, rektor, dekaan, dispuut,</p>	<p>venn diagramm kool ja kasvataus keskajal ja tänapäeval, materjali otsimine keskaja</p>	<p>hinnang venn diagrammile, teema lõpus arvestuslik töö</p>	<p>individuaalne juhendamine, venn diagrammi lihtsustamine</p>

<p>ajastutel ning ühiskonnas toimunud muutustest; selgitab näidete toel, kellel ja kuidas oli keskajal võimalik haridust saada, nimetab keskaja seitse vaba kunsti, toob näiteid keskaja teaduste: skolastika, alkeemia, astroloogia ja arstiteaduse uurimismeetoditest ja – tulemustest, nimetab Euroopa esimesi ülikooli ja kirjeldab ülikoolides toimunud õppetööd</p>	<p>teadaolevast, + uus lisainfo, ? tahan rohkem teada) dispuut - loetu üle arutamine, õpilased teevad loetud lõigu põhjal kokkuvõtted (suuliselt ja/või kirjalikult) ja esitavad vastastikku või õpetajale küsimusi, arutelu võib laiendada võrdlusega tänapäeva kasvatuses ja hariduses, töö pildiga: keskaja vabad kunstid, pildi toel uuritakse, mis olid keskaja seitse vaba kunsti ja arutletakse, miks olid olulised just need distsipliinid, arutletakse ka ladina keele tähtsuse muutumise üle hariduses, töö tekstiga, keskaja ülikoolid ja skolastika. Aquino Thomas, teksti põhjal koostatakse faktide püramiid, oluline on uurida, mis faktid kinnitavad, et Aquino Thomas on hea näide keskaja haritlasest.</p>	<p>skolastika, alkeemia, astroloogia</p>	<p>ülikoolide ja Aquino Thomase kohta</p>		
<p>TEEMA: Eesti keskajal</p>					
<p>ÕPILANE toob allikate põhjal esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid; märgib kaardile Liivi sõja järgse haldusjaotuse; arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda; selgitab</p>	<p>töö kaardiga - keskaegse Liivimaa valitsemise, täita saab kontuurkaarti või kirjeldada kaardi põhjal keskaegse Liivimaa haldusjaotust ning valitsemist; faktipüramiid keskaegse Liivimaa kohta (võib teha nt paaristööna); töö tekstiga: seisused Vana-Liivimaal</p>	<p>keskaja periodiseering Eesti ajaloos, Vana-Liivimaa, Liivi sõda</p>	<p>töö kontuurkaardi ja atlasega, faktipüramiidi koostamine; Rakvere linnuse külastus; Kristo Siig video Eesti keskaeg</p>	<p>hinnang tööle kaardiga, diagrammile, teema lõpus arvestuslik töö</p>	<p>individuaalne juhendamine, lihtsustatud küsimused arvestuslikus töös</p>

näidete abil, kuidas muutused maailmas on mõjutanud Eesti ajalugu; selgitab muutusi Liivimaa valitsemises peale muistse vabadusvõitluse lõppu					
---	--	--	--	--	--

TEEMA: Maadeavastused

<p>ÕPILANE selgitab Ameerika Ühendriikide kujunemislugu; selgitab Christoph Kolumbuse rolli Ameerika avastajana eurooplaste jaoks; toob näiteid hispaanlastest ja portugallastest kolonisaatorite eesmärkidest ja tegevusest Ameerikas; toob näiteid kolonialismi majanduslikest, poliitilistest ja eetilistest aspektidest, annab kolonialismile hinnangu erinevast perspektiivist; märgib kaardile maadeavastajate retked. kirjeldab retkesid oma sõnadega kasutades geograafia termineid; selgitab eurooplaste kolonialismi põhjuseid ja tagajärgi Uues Maailmas; toob näiteid hispaanlaste ja portugallaste tegevusest Uue Maailma avastus- ja vallutusretkedel; annab</p>	<p>märgib kaardile Chrisoph Kolumbuse merereisi Ameerikasse ja teiste maadeavastajate retked. Tuvastab teksti põhjal, millist avastusretke on kirjeldatud ja/või kirjeldab avastusretki oma sõnadega. Selgitab avastusretkede põhjusid ja tagajärgi kasutades teemakohaseid mõisteid. Diferentseerimiseks sobib eeltäidetud kaart, atlase abil kaardi täitmine, etteantud märksõnad ja/või lünkteksti täitmine. Oluline on, et õpilane annab oma sõnadega hinnangu maadeavastustega alanud koloniseerimisele. ühest või mitmest perspektiivist. rühmatöö: iga rühm saab maailma kontuurkaardi, seejärel allikatekstid maadeavastuste eelduste, põhjuste, tagajärgede kohta, lisaks on allikatekstid erinevate maadeavastajate ja nende retkede kohta (nt Vasco da Gama, Ch. Columbus, Fernão de Magalhães vms), rühmas on ülesanne koos allikad läbi töötada ja seejärel kanda</p>	<p>Marco Polo reisikirjad, kompass, astrolaab, karavell, karak, indiaanlased, asteegid, inkad konkistadoorid, kolonialism, koloniaal-impeerium</p>	<p>töö kontuurkaardi ja atlasega, rühmatöö, materjali otsimine maadeavastuste kohta</p>	<p>hinnang rühmatööle ja kontuurkaardile, teema lõpus arvestuslik töö</p>	<p>individuaalne juhendamine, eeltäidetud kaart etteantud märksõnad, lihtsustatud küsimused arvestuslikus töös</p>
--	--	--	---	---	--

hinnangu eurooplaste kolonisatsioonile Uues Maailmas kolonistide, põliselanike ja tänapäeva seisukohast.	eeldused, põhjused, tagajärjed kaardile, kaardile märkida erinevate värvidega avastusretkede suunad.				
--	--	--	--	--	--

TEEMA: Reformatsioon ja vastureformatsioon

ÕPILANE toob näiteid ühiskonna ümberkorraldamise võimalustest reformide või revolutsiooni teel ja analüüsib nende protsesside erinevusi; toob näiteid reformatsiooni eesmärkidest, levikust ja mõjust, nimetab vastureformatsiooni põhjuseid ja tagajärgi, analüüsib inimeste võimalusi ja valikuid minevikus ja tänapäeval isikute näitel; uurib ja tutvustab mõne keskajal elanud inimese võimalusi ja valikuid Marthin Lutheri ja tema mõttekaaslaste näitel	re-ga algavad mõisted ja nende tähenduse uurimine, eri tasandi küsimuste esitamine teksti/ materjali kohta ja nendele vastamine, võrdlemine, õpilased koostavad tabeli või skeemi reformatsiooni leviku ja mõju kohta (nt luterlus, kalvinism, anglikaanlus), tuues välja ka ühisosa, uurida reformatsiooni mõju kunstile, muusikale, haridusele	katoliiklus, reformatsioon, usupuhastus, indulgents, tees, ketser, Augsburgi usutunnistus, luterlus, protestantlus, kalvinism, anglikaanlus, pildirüüste, Trento kirikukogu, jesuiidid, vastureformatsioon, inkvisitsioon	võrdlustabeli koostamine, materjali otsimine reformatsiooni kohta Euroopas ja Eestis	hinnang võrdlustabelile, teema lõpus arvestuslik töö	individuaalne juhendamine, lihtsustatud võrdlustabeli koostamine
--	--	---	--	--	--

TEEMA: Renessans ja humanism

ÕPILANE loetleb inimkeskse ja teadusliku maailmapildi kujunemise põhjuseid, toob näiteid selle tunnusjoontest, suuna esindajatest erinevatel	arutelu uskumisest ja kahtlemisest, mis olukorras on kahtlemine hea, mis olukorras halb? poster või slaid, esitage kahtlevaid küsimusi (uurimisküsimusi) ja otsige neile	humanism, renessans, traktaat	võrdlustabeli ja slaidiesitluse koostamine, materjali otsimine renessansiaja kunstniku kohta,	hinnang võrdlustabelile ja slaidiesitlusele	individuaalne juhendamine, lihtsustatud võrdlustabeli ja slaidiesitluse koostamine
---	--	-------------------------------	---	---	--

<p>ajastutel ning ühiskonnas toimunud muutustest võrdleb skolastikat ja humanismi; toob näiteid humanistide, maadeavastajate ja renessansiajastu õpetlaste tegevusest ja selgitab nende tegevuse mõju teadusliku maailmapildi kujunemisele, selgitab ja toob näiteid, kuidas inimesed on erinevatel ajastutel loodusesse suhtunud; selgitab, kuidas teadusliku maailmapildi kujunemine hiliskeskajal on mõjutanud inimeste suhtumist loodusesse.</p>	<p>vastuseid, näidake visuaalselt ja põhjendage valikuid, kuidas leidsite oma küsimusele vastuse koostage võrdlev tabel või skeem skolastika ja humanismi kohta, uurige, mis on traktaat, sõnastage üks teema, probleem või küsimus, millega tegelesid renessansiajastu õpetlased, kunstnikud, arhitektid, kirjanikud ja koostage traktaat, milles jälgendate renessansiajastu mõtteviisi.</p>		<p>slaidiesitluse koostamine</p>		
--	--	--	----------------------------------	--	--

AINEVALDKOND: SOTSIAALAINED**ÕPPEAINE: AJALUGU****KLASS: 8. klass****TUNDIDE ARV ÕPPEAASTAS: 70 tundi**

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU	PÕHIMÕISTED , MÄRKSÕNAD	PRAKTIKALISED TÖÖD DIGIPÄDEVUST E ARENDAMINE	TAGASISIDESTA -MINE/ HINDAMINE	ÕPPE KOHANDAMISE VÕIMALUSED
TEEMA: Maailm 1600–1815 Uusaja mõiste, üldiseloostus, periodiseering. Ühiskond varauusajal.					
ÕPILANE Iseloomustab põhitunnuste kaudu erinevaid ajalooajalooperioode määratleb ajalisel (märgib ajajoonele) varauusaja ja uusaja piirid selgitab ajaloo periodiseerimise eesmärgi ja kokkuleppelisust; iseloomustab seisuslikku ühiskonda ja Euroopa usuelu varauusajal toob näiteid muutustest, mis toimusid Euroopas ja maailmas varauusajal ja uusajal.	ajajoone koostamine: pöördepunktide, oluliste uusaja sündmuste ja nähtuste märkimine ajajoonele, õpitakse kasutama õpikut, otsima infot veebist vms., ühiselt pannakse paika ajastu piirid. ajajoone võib koostada paberil või veebikeskkonnas, üksi, paaris või rühmatööna, soovitav on ette anda sündmuste hulk, mida ajajoonele märkida (nt iga 50 aasta kohta kaks olulist sündmust, koos põhjendusega, miks just	Uusaeg, periodiseerimine, ajaloo pöördepunktid	ajajoone ja lühikokkuvõtte koostamine ajajoone koostamine veebis	hinnang ajajoonele ja lühikokkuvõttele	vähem võimekale õpilasele võib ajajoonele märgitavad sündmused ette anda, individuaalne juhendamine, lihtsustatud lühikokkuvõtte koostamine

	<p>need välja toodi), võimekamad õpilased võivad ühel pool telge näidata Eesti ja teisel maailma sündmusi või täiendada näidetega mingist spetsiifilisest eluvaldkonnast või konkreetsest riigist, õpilased/ rühmad tutvustavad oma tööd vastastikku, üks-kaks õpilast-rühma võivad tutvustada kogu klassile, seisuste skeemi (püramiidi koostamine). Skeemil tuleb näidata erinevused seisuste sees, teksti loomine. lühikokkuvõtte koostamine uusaja kohta küsimuste toel, õpilasel on võimalus kasutada kokkuvõtte koostamisel oma või rühma koostatud ajajoont ning seisuste skeemi.</p>				
TEEMA: Ususõjad. Prantsusmaa, Inglismaa, Saksamaa sisepoliitika varauusajal					
<p>ÕPILANE Toob allikate abil esile ajaloosündmuste põhjuse- tagajärje seoseid,</p>	<p>sissejuhatuseks sobib Kristo Siigi video ususõdade kohta,</p>	<p>ususõda, kodusõda, protestandid, katoliiklased,</p>	<p>kunstiteose analüüs, materjali otsimine internetist</p>	<p>hinnang kunstiteose analüüsile, teema lõpus arvestuslik töö</p>	<p>õpilaste individuaalne juhendamine, kunstiteose</p>

<p>võrdleb allikate toel Prantsusmaa ususõdade, Inglismaa kodusõja ja kolmekümneaastase sõja põhjuseid ja tagajärgi, analüüsib allikate usaldusväärsust eri aspekte hinnates, teab, et allika sõnum sõltub autori positsioonist; hindab allika usaldusväärsust eristades fakte ja arvamusest; teadvustab allika autori taotlusi ja eesmärgi; põhjendab allika valikut, teeb allikate põhjal järeldusi, hinnates väiteid, taotlusi ja veendumusi ajaloolises kontekstis; teeb allika põhjal järeldusi autori positsiooni, taotluste või veendumuste kohta</p>	<p>selle teema kontekstis tasub klassis arutleda mõistete kodusõda (kodu+sõda) ja ususõda (usk+ sõda) ja neis liitsõnades peituva vastuolu üle, Töö tekstiga: õpilane koostab vähemalt kahe riigi näitel võrdleva tabeli 16.-17. sajandi kodusõdade/ ususõdade põhjuste ja tagajärgede kohta ja sõnastab Kristo Siigi video, oma koostatud tabeli ja teksti toel omapoolse järelduse ususõdade tulemuste ja tagajärgede kohta, allika analüüs: analüüsimiseks sobivad allikad: Francois Dubois "Pärtliöö veresaun", John Barker, Marston Moori lahing 1644, Matthäus Merian (1593–1650) Praha kaitsmine 1618. aastal, nagu on kujutatud Francis Lützowi raamatus "Praha lugu", Gerard ter Borch,</p>	<p>hugenotid, luterlased, kalvinistid, anglikaanid, Vestfaali rahu</p>			<p>lihtsustatud analüüsi koostamine lisaküsimuste abil, lihtsustatud küsimused arvestuslikus töös</p>
--	--	--	--	--	---

	<p>Vestfaali rahu - Münsteri lepingu ratifitseerimine 1648.</p> <p>uurida, millal pilt on loodud, mis sündmust see kujutab, kas autor võis olla sündmuse tunnistaja, kas pildil kujutatud võib vastata tegelikkusele, mis positsioonil võib olla pildi autor toimuva suhtes, kas pildil on kujutatud ajaloolisi isikuid.</p>				
TEEMA: Absolutism ja valgustus					
<p>ÕPILNE</p> <p>iseloostab põhitudunuste kaudu erinevaid ajalooerioode iseloostab põhitudunuste kaudu absolutismiajastut analüüsib inimeste võimalusi ja valikuid minevikus ja tänapäeval isikute näitel; analüüsib inimeste võimalusi ja valikuid uusajal elanud ajalooliste isikute näitel, kujundab oma poliitilise eelistuse ja põhjendab</p>	<p>Kristo Siig videod „Valgustusajastu“ ja „Valgustatud absolutism“, mõistekaardid, õpilane koostab laiendatud mõistekaarte näidetega valitsejatest, valgustusfilosoofidest ja nende vaadetest ja tegevusest, kaardi mudel võib olla etteantud, kaarte võib esitleda klassile ekraani vahendusel, paaristöö: kirjavahetus kahe ajaloolise isiku (nt</p>	<p>monarh, monarhia, absolutism, absoluutne monarh, valgustus, valgustatud absolutism, valgustatud monarh</p>	<p>mõistekaardi ja kirjavahetuse koostamine valgustusfilosoofi ja valgustatud monarhi vahel ning selle ette kandmine, materjali otsimine internetist</p>	<p>hinnang mõistekaardile ja kirjavahetuse ettekandmisele: teema lõpus arvestuslik töö</p>	<p>õpilaste individuaalne juhendamine, kirjavahetuse koostamine etteantud vihjete põhjal; lihtsustatud küsimused arvestuslikus töös</p>

<p>seda, annab hinnangu absolutismile ajastu kontekstis, loetleb inimkeskse ja teadusliku maailmapildi kujunemise põhjuseid, toob näiteid selle tunnusjoontest, suuna esindajatest erinevatel ajastutel ning ühiskonnas toimunud muutustest: seostab inimkeskse ja teadusliku maailmapildi kujunemist hariduse ja valgustusideede levikuga; nimetab valgustusfilosoofe ning toob näiteid nende panusest inimkeskse ja teadusliku maailmapildi kujunemisse</p>	<p>valitseja ja filosoofi vahel, kahe valitseja vahel vms).,õpilased valivad kaks ajaloolist isikut, kelle eluaastad võimaldavad neil kirjavahetuses olla ja kirjutavad kaks kirja, esimene tõstatab mingi probleemi või küsimuse, küsib nõu vms. teine vastab esimesele, andes soovitusi või hoopis kritiseerib esimese tegevust või seisukohti, kirjades võiks puudutada valikuliselt usuküsimusi, lihtrahva elu parandamist, riigi valitsemise ja välispoliitika küsimusi jms, mis võis valitud isikule huvi pakkuda, olenevalt klassi suurusest kantakse kirjad suuliselt ette väiksemates rühmades ning valitakse õnnestunud või klassis.</p>				
<p>TEEMA: TEEMA: Ameerika iseseisvumine</p>					

<p>ÕPILNE selgitab Ameerika Ühendriikide kujunemislugu 17.-18. sajandil: Inglise kolooniate rajamine, konfliktid Prantsuse ja Inglise kolooniate vahel, kolooniate konfliktid emamaaga, iseseisvusdeklaratsioon, iseseisvussõda, 1789. aasta põhiseadus ja selle jõustumine, teab demokraatiale iseloomulikke jooni selle kujunemise ajal ja tänapäeval ja toob näiteid demokraatia arengust antiikajast tänapäevani; selgitab inimõiguste ja kodanikuvabaduste arengut mõne ajaloolise dokumendi näitel Ameerika iseseisvusdeklaratsioon ja põhiseadus</p>	<p>Kristo Siig video „Ameerika iseseisvumine“, töö tekstiga ja sündmuste aegrivi koostamine, paaristöö: õpilastele antakse sedelid sündmustega Ameerika Ühendriikide kujunemisloost, sedelid tuleb järjestada ja sündmuste sisu lahti kirjutada, töö tulemusel võib valmida elektrooniline- või paberposter või -plakat teemal Ameerika ühendriikide loomine, mida klassikaaslastele tutvustatakse, ülesanne dokumendiga: Ameerika Ühendriikide iseseisvusdeklaratsioon, õpilane võib otsida vastuseid õpetaja koostatud/esitatud küsimustele või koostatakse ja esitatakse küsimusi vastastikku, oluline on mõista, et Ameerika Ühendriikide</p>	<p>koloonia, emamaa, iseseisvus-, deklaratsioon, iseseisvussõda, põhiseadus, demokraatia</p>	<p>sündmuste aegrivi ja kõne koostamine ning selle ette kandmine, materjali otsimine internetist, elektroonilise posterit koostamine</p>	<p>hinnang sündmuste aegrivile ja kõne ettekandmisele.</p>	<p>õpilaste individuaalne juhendamine, kõne koostamine etteantud vihjete põhjal</p>
---	---	--	--	--	---

	<p>põhiseaduse näol on tegemist maailma esimese demokraatliku põhiseadusega, mis on olnu eeskujuks teiste riikide põhiseaduste koostamisel, koostada kõne, mille põhiseaduse koostaja peab saadikutele enne põhiseaduse allkirjastamist, parimad kõned loetakse ette ja klassis võib läbi mängida ka dokumendi allkirjastamise, evokatsiooniks sobib stseen, kui õpilased kehastuvad senaatoriteks, õnnitlevad üksteist põhiseaduse vastuvõtmise puhul ning nimetavad üksteisele sündmusi Ameerika ühendriikide kujunemisloost, põhimõtteid iseseisvudeklaratsioonist või põhiseadusest.</p>				
TEEMA: Prantsuse revolutsioon ja Napoleon					

<p>ÕPILANE toob näiteid ühiskonna ümberkorraldamise võimalustest reformide või revolutsiooni teel ja analüüsib nende protsesside erinevusi, selgitab Prantsuse revolutsiooni Asutava kogu ja Napoleoni reformide (koodeksite) näitel ühiskonna ümberkorraldamise vajadust ja erinevaid võimalusi, tunneb ära äärmusluse ja populismi tunnused minevikus ja tänapäeval, selgitab äärmuslike liikumiste ja ideoloogiate mõju ühiskonnale jakobiinide näitel</p>	<p>töö karikatuuriga, õpilane iseloomustab karikatuuride toel seisuslikku ühiskonda Prantsusmaal 1789, tuues välja ühiskonna ümberkorraldamise vajadused erinevate seisuste seisukohalt; töö videoga, õpilane lahendab video käigus ülesanded ja kirjutab välja revolutsiooni arenemise sõlmpunktid/ etapid; töö mõistetega: õpilased koostavad üksi või paaristööna ristsõna teemaga seotud mõistetest, kas paberil või sobivas veebikeskkonnas kasutades õpikut ja/või sõnaveebi; uudisloo koostamine: Louis XVI arreteerimine ja hukkamine, uudisklipp, kokkuvõttev kordamine: riigikorra muutumine Prantsusmaal 1789-1804,</p>	<p>seisused, generaalstaadid, reform, revolutsioon, Asutav Kogu, äärmuslus, žirondiinid, jakobiinid, terror, koodeks</p>	<p>sündmuste aegrivi, uudisloo, mõistekaardi ja ristsõna koostamine, materjali otsimine internetist, elektroonilise ristsõna koostamine</p>	<p>hinnang sündmuste aegrivile, selle ettekandmisele, uudisloole, teema lõpus arvestuslik töö</p>	<p>õpilaste individuaalne juhendamine, mõistekaardi koostamine Napoleonist etteantud vihjete abil; lihtsustatud küsimused arvestuslikus töös</p>
---	--	--	---	---	--

	töö karikatuuriga: Napoleoni sõjad.				
TEEMA: Eesti Rootsi ja Vene riigi koosseisus					
ÕPILANE selgitab näidete abil, kuidas muutused maailmas on mõjutanud Eesti ajalugu: võrdleb Rootsi ja Vene ajal (17. ja 18. sajandil) toimunud muutusi Eestis, märkab kodukoha kultuuripärandit ja teab selle kujunemislugu, mõistab, et kultuuripärandi tähendus võib ajas muutuda; toob näiteid uusaja kultuuripärandist kodukohas ja Eestis (arukam õpilane toob esile näiteid nt kirikute või mõisahoonete käekäigust nõukogude ajal ja Eesti Vabariigis); toob näiteid eestikeelse kirjasõna ja hariduselu edenemisest kodukohas ja Eestis, analüüsib hariduse tähtsust ühiskonna arengus;	Töö tekstidega, ajajoone koostamine, esmalt visandatakse ajajoonele Rootsi ja Vene aja kronoloogia ja olulisemad sündmused, seejärel töötatakse tekstidega, eesmärgiga leida ja sõnastada Rootsi ja Vene aega läbivaid teemasid, teemade leidmisel võib abi olla ka video vaatamisest Kristo Siig, video: "Talurahva olukord 17.-18. sajandil" või ülesannete lahendamisest, võrdluse koostab iga õpilane individuaalselt, ülesannet saab diferentseerida kriteeriumide hulga või keerukuse alusel, vajadusel võib õpetaja kriteeriumid ette anda või koos õpilastega sõnastada, kultuuriobjekti tutvustamine: valida ja	Rootsi aeg, Vene aeg, reduktsioon, restitutsioon	ajajoone ja kultuuriobjekti tutvustuse koostamine, materjali otsimine internetist, elektroonilise kultuuriobjekti tutvustuse koostamine	hinnang kultuuriobjekti tutvustusele ja ajateljele; teema lõpul arvestuslik töö	õpilaste individuaalne juhendamine, kultuuriobjekti tutvustuse koostamine etteantud vihjete abil; lihtsustatud küsimused arvestuslikus töös

<p>tutvustab üht uusaja kultuuriobjekti kodukohas või Eestis, selgitades selle tähtsuse või funktsiooni muutumist ajas</p>	<p>tutvustada üht kodukoha/ Eesti kultuuriobjekti 17.- 18. sajandist: ülesannet on lihtne kohandada mahtu diferentseerides või paaris ja grupitööd tehes, lihtne lahendus individuaalseks tööks on minireferaat 5 osalise mudeli järgi (nt vormistada A5 lehele) objekti valiku põhjendus ühe lausega, objekti tutvustus viie lausega, joonis objektist, joonise allkiri, viited allikatele koolis kehtiva hindamisjuhendi järgi</p>				
<p>TEEMA: Kunst, kultuur ja teadus varauusajal</p>					
<p>ÕPILANE nimetab erinevate kunstistiilide olulisemaid tunnuseid ja tunneb väliste tunnuste järgi ära erinevate kunstistiilide arhitektuurinäiteid; võrdleb põhitunnuste alusel (üldilme, detailid)</p>	<p>mõistekaartide koostamine õppeteksti põhjal: barokk, rokokoo, klassitsism, stiili nimi võib olla kaardil suurelt kirjutatud, siis saab seda kasutada ka äratundmismängu mängimises, õpetaja on</p>	<p>barokk, rokokoo, klassitsism</p>	<p>mõistekaardi ja posterit valmistamine; materjali otsimine internetist.</p>	<p>hinnang mõistekaardile, mängukaartidele ja posterile.</p>	<p>õpilaste individuaalne juhendamine, etteantud vihjed mõistekaardi ja posterit valmistamiseks.</p>

<p>barokkstiili, klassitsismi arhitektuuris; tunneb ära ja iseloomustab allikate põhjal barokki, rokokoostiili, klassitsismi kujutatavas kunstis, toob näiteid kunstnike ja nende teoste kohta; analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ja negatiivset mõju ühiskonnale ja kultuurile, mõistab inimkonna eetilisi valikuid ja vastutust ühiskonna ees seoses teaduse ja tehnika arenguga; analüüsib teaduse arengu positiivset ja negatiivset mõju ühiskonnale ja kultuurile varauusaja teadusrevolutsiooni saavutuste näitel</p>	<p>ette valmistanud slaidiesitluse läbisegi esitletavate baroki, rokokoo ja klassitsismi stiilinäidetega ning õpilased pakuvad stiili, tõstes vastava kaardi. õigesti vastanute hulgast küsib õpetaja põhjendust, miks vastab näide just selle stiili tunnustele. mängu saab mängida ka kokku lepitud liigutuste või poosidega, sel juhul suurendab mäng kehalist aktiivsust, mängu saab teha raskemaks, kui stiilile lisaks tuleb määrata kunstileik (arhitektuur, sisekujundus, skulptuur, maalikunst, graafika, tarbekunst vms); näitus: teadusrevolutsioon 17.-18.sajandil; õpilased valmistavad individuaalselt või paaristööna kokku lepitud formaadis (suurus, kujundus, alateemad jms) postrid</p>				
---	--	--	--	--	--

	<p>ühe valitud 17 -18. sajandi teadussaavutuse kohta, soovitav, et postril kasutada joonisist või skeemi, mis avab leiutise olemuse visuaalselt, kindlasti peab õpetaja koordineerima teemade valikut pakkudes välja nimekirja või avades registreerimislehe, iga teadussaavutuse kohta valmistatakse üks poster, postrite põhjal koostavad õpilased erineva raskusastmega küsimusi (kes, mis, kus, millal, miks, kuidas jms), nt koostatakse küsimuste pank, viiakse läbi mälumäng rühmades vms.</p>				
TEEMA: Viini kongress ja Euroopa uusajal					
<p>ÕPILANE analüüsib Euroopa riikide arengut uusajal mõne riigi näitel/ (Prantsusmaa, Inglismaa, Saksamaa, Venemaa, Austria, Rootsi vms)</p>	<p>Propagandapildid ja video: “Napoleoni võidud ja kaotused” Kristo Siig video; “Viini kongress”; rühmatöö, ülesanne kaardiga.</p>	<p>kongress, lõppakt, restauratsioon, tagurlus, tasakaal</p>	<p>minireferaadi koostamine; materjali otsimine internetist, elektroonilise minireferaadi koostamine</p>	<p>hinnang minireferaadile</p>	<p>õpilaste individuaalne juhendamine, minireferaadi koostamine etteantud vihjete abil</p>

	<p>rühmad koostavad kättejuhtuvatest esemetest (rõivad, koolikoti sisu jms) kaardi Euroopa pärast Viini kongressi, kaardid pildistatakse, minireferaat: rühma liikmed jagavad ära riigid, iga õpilane koostab minireferaadi ühe riigi kohta, klassis lepitakse kokku referaadi maht (nt 2-3lk) struktuur (alapeatükid), fookuses võiks olla riigi areng Napoleoni sõdade ajal ning Viini kongressi ajal ja järel</p>				
TEEMA: Tööstusrevolutsioon ja industrialiseerimine					
<p>ÕPILANE analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ja negatiivset mõju ühiskonnale ja kultuurile; mõistab inimkonna eetilisi valikuid ja vastutust ühiskonna ees seoses teaduse ja tehnika arenguga; toob näiteid uusaja tehnilistest leiutistest ja</p>	<p>Kristo Siig, videod: “Tööstusrevolutsioon 1”, “Kapitalism või tööstusrevolutsioon 2”, “Tööstusrevolutsioon 3”; uurida ja võrrelda Euroopa ja Ameerika Ühendriikide või Eesti linnade arengut 17.-19. sajandil kahe linna näitel; võrrelda rahvaarvu muutumist,</p>	<p>kütused: süsi ja koks, aurumasin, võimsusühikud: hobujõud ja watt, tööstus, vabrik, automatiseerimine linnastumine</p>	<p>kahe Eesti linna võrdluse koostamine, vabrikutöölise eluolu kirjelduse koostamine; materjali otsimine internetist,</p>	<p>hinnang vabrikutöölise eluolu kirjeldusele, teema lõpus arvestuslik töö</p>	<p>õpilaste individuaalne juhendamine; lihtsustatud küsimused arvestuslikus töös</p>

<p>selgitab nende ellurakendamise tulemusel toimunud muutusi inimeste igapäevaelus ja ühiskonnas; selgitab ja toob näiteid, kuidas inimesed on erinevatel ajastutel loodusesse suhtunud; toob näiteid kuidas industrialiseerimise tulemusena on suurenenud inimkonna ökoloogiline jalajälg; analüüsib linnastumise põhjuseid ja tagajärgi 19. sajandi Euroopa ja Ameerika Ühendriikide linnade näitel;</p>	<p>tööstusettevõtete ja tööstusarhitektuuri, raudteeühendust jms.</p>				
<p>TEEMA: Poliitilised õpetused</p>					
<p>ÕPILANE iseloomustab erinevaid poliitilisi õpetusi ja nende peamisi toetusgrupe ühiskonnas, analüüsib, mis on iseloomulik konservatismile, liberalismile ja sotsiaaldemokraatiale, rahvuslusele tänapäeval:</p>	<p>Kristo Siig, video: “Uusaegsed ideoloogiad: liberalism, konservatism, sotsialism” siksakrühmatöö: õpilased jagunevad nelja rühma: liberaalid, konservatiivid, rahvuslased, sotsialistid; iga rühm koostab plakati (stendi) ideaalsest</p>	<p>ideoloogia, liberalism, konservatism, sotsialism, rahvuslus, natsionalism, äärmuslus, kommunism</p>	<p>siksakrühmatöö: poliitilised õpetused; materjali otsimine internetist</p>	<p>hinnang siksakrühmatööle</p>	<p>õpilaste individuaalne juhendamine.</p>

<p>iseloostab ja võrdleb liberalismi, konservatismi, natsionalismi ja sotsialismi etteantud kriteeriumide alusel (nt ideaalid ja eesmärgid, ideoloogid, toetajaskond), kujundab oma arvamuse.</p>	<p>ühiskonnast, kasutatakse mõistete defineerimiseks, ideoloogide tsitaate ideede kunstiliseks sõnastamiseks, luuakse visuaalne identiteet, pööratakse sõnumitega potentsiaalse toetajaskonna poole jne., seejärel külastatakse teiste rühmade stende ja täidetakse individuaalselt võrdlev tabel, näiteks: suhtumine võrdsusesse, suhtumine eraomandisse, suhtumine rikkuse ümberjagamisse, suhtumine demokraatiasse, revolutsioon või reformid, riigi roll majanduses; teema käsitlemist võib süvendada ekspertrühmi moodustades ja korraldades arutelu mõne tänapäeva Eesti või kohaliku elu probleemi üle, kusjuures iga õpilane peab probleemile lähenema oma</p>				
---	--	--	--	--	--

	kodurühma poliitilist vaadet säilitades.				
TEEMA: Euroopa rahvaste kevad (1848. aasta revolutsioonid)					
ÕPILANE arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda: arutleb märksõnade või küsimuste toel rahvusluse, Euroopa rahvaste vabadusliikumise ja 1948. aasta revolutsioonide põhjuste ning tagajärgede üle; kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda.	paaristöö kaardiga, õpilased koostavad kaardil kujutatu ja legendi põhjal lühikese kokkuvõtte (4-5 lauset) Saksamaa olukorrast 1848.aastal, võimekamad õpilased võivad kirja panna tähelepanekuid ka teiste riikide kohta, Kristo Siig, video Saksamaa ühendamine; võrdleva tabeli koostamine valitud riikide kohta; (Saksamaa, Prantsusmaa, Austria, Itaalia): revolutsiooni põhjused, tähtsamad nõudmised, sündmuste käik, tulemused; võrdleva tabeli põhjal sõnastatakse kokkuvõttev järeldus Euroopa rahvaste kevade kohta	rahvuslus, rahvuslik vabadusliikumine, rahvusriik, kodanlus, liberalism, vabariik, põhiseadus	võrdlustabeli koostamine 1848. aasta revolutsioonide kohta; materjali otsimine internetist,	hinnang võrdlustabelile.	õpilaste individuaalne juhendamine.
TEEMA: Kolonialism ja imperialismi kujunemine					
ÕPILANE toob näiteid kolonialismi majanduslikest,	rühmatöö meetod probleemiaken (soovitav on moodustada neli	koloonia, koloniseerimine, kolonialism,	probleemakna koostamine rühmades;	hinnang probleemaknale,	õpilaste individuaalne

<p>poliitilistest ja eetilistest aspektidest, annab kolonialismile hinnangu erinevast perspektiivist: toob näiteid kolonialismi majanduslikest, poliitilistest ja eetilistest aspektidest Aafrikas, Aasias, Ameerikas, Austraalias; annab hinnangu eurooplaste kolonisatsioonile kolonistide, põliselanike ja tänapäeva seisukohast; selgitab, kuidas tootmine, tarbimine ja inimeste elatustase on seotud loodusressursside kasutamisega: analüüsib koloniaalvallutuste seost loodusressursside kasvava vajadusega; analüüsib rahvaarvu muutuste ja inimeste heaolu seoseid loodusressursside kasutamisega 19. sajandi näitel; analüüsib imperialismi kujunemise seost</p>	<p>rühma, iga rühm täidab kõik probleemakna ruudud), akna ruutudesse kirjutada ühe või mitme riigi näitel: -kolonialismi ajalugu ja põhjused -kolonistide tegevus asumaadel (konkreetsed näited eri piirkondadest) -põliselanike olukord -tulemused, tagajärjed, mõju; probleemakende esitlemine (iga rühm esitleb üht akna ruutu, teised rühmad täiendavad); järelduse sõnastamine: lõpuks sõnastab iga õpilane järelduse individuaalselt, lähtudes püstitatud dilemmaküsimusest</p>	<p>impeerium, imperialism</p>	<p>materjali otsimine internetist</p>	<p>teema lõpus arvestuslik töö</p>	<p>juhendamine, lisavihjed kolonialismi ja imperialismi kohta; lihtsustatud küsimused arvestuslikus töös</p>
---	---	-------------------------------	---------------------------------------	------------------------------------	--

loodusressursside hõivamisega					
TEEMA: Venemaa ja Eesti 19. sajandil ja 20. sajandi algul					
<p>ÕPILANE analüüsib Eesti omariikluse kujunemist ja arengut Euroopa sündmuste kontekstis: seostab Eesti omariikluse algust rahvusliku vabadusliikumise ja ärkamisaja sündmustega; nimetab Eesti omariikluse kujunemise majanduslikke, kultuurilisi ja poliitilisi eeldusi; nimetab Eesti omariikluse kujunemisele kaasa aidanud isikuid ja selgitab nende panust. toob näiteid erinevate ajastute kultuuripärandist; seostab eestlaste perekonnanimede saamist pärisorjuse kaotamisega, toob näiteid perekonnanimede saamislugudest; toob näiteid estofiilide tegevusest ja panusest eesti kultuurilukku;</p>	<p>slaidiesitluse koostamine tuntud baltisakslasest; õpilane nimetab Eesti omariikluse kujunemise majanduslikke, kultuurilisi ja poliitilisi eeldusi ja seostab Eesti ajaloo sündmusi Euroopa ja Venemaa ajalooga</p>	<p>reformid, tagurlus, dekabristid, õigeusk, isevalitsus, slavofiil, venestamine, baltisakslane, estofiil</p>	<p>slaidiesitluse koostamine; materjali otsimine internetist, slaidiesitluse koostamine</p>	<p>hinnang slaidiesitlusele, teema lõpus arvestuslik töö</p>	<p>õpilaste individuaalne juhendamine slaidiesitluse koostamisel, lihtsustatud küsimused arvestuslikus töös</p>

<p>toob näiteid ärkamisaja tegelaste ja nende panuse kohta eesti kultuuriloos; märkab kodukoha kultuuripärandit ja teab selle kujunemislugu, mõistab, et kultuuripärandi tähendus võib ajas muutuda; toob näiteid eestikeelse kirjasõna ja hariduselu edenemisest kodukohas ja Eestis, analüüsib hariduse tähtsust ühiskonna arengus; toob näiteid Kalevipoja tegelaskuju tähenduse muutumise kohta ajaloos; märkab Eesti ja maailma kultuuri seoseid ja vastastikust mõju; toob näiteid Eestist pärit, Eestis õppinud või tegutsenud baltisaksa haritlaste tegevuse rahvusvahelisest mõjust (Karl Ernst von Baer, August von Kozebue, Eduard von Toll, Friedrich Georg Wilhelm von Struve, Ferdinand von Wrangel jt);</p>					
--	--	--	--	--	--

teadvustab baltisakslaste rolli eesti (ja läti) kultuuri ja ühiskonnaelu arengus					
TEEMA: Esimene maailmasõda. Eesti iseseisvumine					
<p>ÕPILANE</p> <p>toob allikate põhjal esile ajaloo sündmuste põhjuse-tagajärje seoseid, arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloo sündmuste ja -nähtuste üle; analüüsib Esimese maailmasõja põhjusi ning sõdivate poolte taotlusi ning Esimese maailmasõja tagajärge ja mõju maailma arengule. analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ja negatiivset mõju ühiskonnale ja kultuurile, nimetab I maailmasõja käigus kasutusele võetud sõjapidamise uuendusi, kirjeldab nende rolli, toob näiteid sõda käsitlevatest filmidest, raamatutest jms. toob näiteid ühiskonna ümberkorraldamise</p>	<p>töö kaardiga: ajalookaardi abil sõjaliste blokkide nimetamine, kontuurkaardile kandmine, sõja käigu kohta informatsiooni hankimine sõnastamine; töö allikatega: õpetaja valib klassile jõukohaseid ülesandeid (nt allika ja videoül-d); esimese maailmasõja tehnilised uuendused: tank, tsepeliin, mürkgaasid, lennuk; kuidas mõjutas sõjapidamist tehnilised uuendused? leida tehniliste uuenduste kohta infot internetist; manööversõja ja positsioonisõja võrdlemine; kava koostamine: "Eesti iseseisvumine"</p>	<p>Antant, Kolmikliit, Keskkriigid, atentaat, läänerinne, idarinne, maneööversõda, positsioonisõda, Compiègne'i vaherahu, veebruar- ja oktoobrirevolutsioon Venemaal, Lenin, kommunistid, Nõukogude Venemaa, iseseisvusmanifest 23.- 24.02.1918</p>	<p>töö kontuurkaardiga, kava koostamine, materjali ja informatsiooni otsimine internetist</p>	<p>hinnang kaardile ja kavale, teema lõpus arvestuslik töö</p>	<p>õpilaste individuaalne juhendamine, lisaküsimused kava koostamiseks, diferentseeritud küsimused arvestuslikus töös.</p>

<p>võimalustest reformide ja revolutsiooni teel, analüüsib nende protsesside erinevusi; kirjeldab Vene revolutsioonide ja novembrirevolutsiooni tagajärgi ja mõju nimetab Esimese maailmasõja aegseid sõjalise liite ning selgitab mis riigid ja miks sinna kuulusid, sõnastab sõja põhjuseid ja tagajärgi selgitab näidete abil, kuidas muutused maailmas on mõjutanud Eesti ajalugu; analüüsib Eesti omariikluse kujunemist ja arengut Euroopa sündmuste kontekstis: seostab Eesti omariikluse kujunemist rahvusvaheliste sündmustega (uute rahvusriikide tekkimine esimese maailmasõja käigus, Vene revolutsioonid)</p>					
<p>TEEMA: Teadus, tehnika ja kultuur 19. sajandil ja 20. sajandi algul</p>					

<p>ÕPILANE</p> <p>teab, kuidas meditsiin on ajas arenenud ja mis võtteid on kasutatud haiguste ja epideemiatega võitlemisel:</p> <p>toob näiteid 19. sajandi meditsiini edusammudest (ravimid, veregruppide avastamine, röntgen, narkoos, rasestumisvastased vahendid jt) ja põhjendab nende tähtsust haigustega võitlemisel, pere planeerimisel, rahvastikuprotsessides jne.</p> <p>toob näiteid erinevate ajastute kultuuripärandist: toob näiteid 19. sajandi teaduse, tehnika, arhitektuuri, kujutava kunsti, moepildi, kirjanduse, muusika jms kohta.</p>	<p>Kristo Siig, video: "Teaduse ja tehnoloogia areng 19. sajandil": artikli ja reklaami koostamine: teaduse ja tehnika areng uusajal, rühmatöö või paaristöö. ühe minuti loengud 19. sajandi teadusest ja kultuurist; esmalt arutatakse mõne minutiloengu põhjal, milline on hea minutiloeng (pealkiri, hüpotees, loengu tekst, intonatsioon, katteplaanid, kokkuvõte) seejärel kogutakse infot ja kirjutatakse tekst, mõeldakse läbi katteplaanid, küsimused jms.</p>	<p>sisepõlemismooto relekter, hõõglamp, röntgen, raudtee, raudbetoon, rahvastik, aspiriin, narkoos, süstal, pastöriseerimine, valmistoit, krinoliin, tärgeldamine, frakk, smoking, silinder, romantism, realism, historitsism, impressionism, postimpressionism ja juugend</p>	<p>rühmatöö: "ühe minuti loeng"; materjali ja informatsiooni otsimine internetist</p>	<p>hinnang rühmatööle</p>	<p>õpilaste individuaalne juhendamine, lisaküsimused loengu koostamiseks.</p>
--	--	--	---	---------------------------	---

AINEVALDKOND: SOTSIAALAINED**ÕPPEAINE: AJALUGU****KLASS: 9. klass****TUNDIDE ARV ÕPPEAASTAS: 70 tundi**

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU	PÕHIMÕISTED, MÄRKSÕNAD	PRAKTILISED TÖÖD DIGIPÄDEVUST E ARENDAMINE	TAGASISIDEST A-MINE/ HINDAMINE	ÕPPE KOHANDAMIS E VÕIMALUSED
TEEMA: Esimese maailmasõja tagajärjed					
<p>ÕPILANE: selgitab näidete toel Euroopa suurriikide ja Ameerika Ühendriikide tähtsust lähiajaloo; teeb allikate põhjal järeldusi, hinnates väiteid, taotlusi ja veendumusi ajaloolises kontekstis;</p> <p>arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda; toob allikate põhjal</p>	<p>võrdlev tabel Pariisi rahukonverentsi eesmärkidest ja otsustest suurriikide Suurbritannia, Ameerika Ühendriigid ja Prantsusmaa näitel, peamised eesmärgid, Saksamaa küsimus ja rahulepingu tingimused;</p> <p>esimese maailmasõja tagajärjed: võitja ja kaotaja riigid, edasine mõju riikide arengule: mis riigid muutuvad maailmas juhtriikideks ja miks?; töö kaardiga: kontuurkaardi täitmine - Euroopa kaart enne ja pärast esimest maailmasõda, mis impeeriumid lagunesid ja</p>	<p>Compiègne'i vaherahu, Pariisi rahukonverents, Versailles' süsteem, Euroopa poliitiline kaart pärast esimest maailmasõda, Rahvasteliit, reparaatsioonid</p>	<p>töö kaartidega: kontuurkaardi täiendamine, ajaloo atlase kasutamine küsimustele vastamiseks; pildianalüüs: karikatuuride kasutamine, teemakohase karikatuuri joonistamine ja selle esitlemine; materjali otsimine internetist</p>	<p>hinnang tööle kaardiga ja karikatuurile; teema lõpus arvestuslik töö</p>	<p>õpilaste individuaalne juhendamine, lihtsustatud küsimused arvestuslikus töös</p>

<p>esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid; toob näiteid ühiskonna ümberkorraldamise võimalustest reformide või revolutsiooni teel ja analüüsib nende protsesside erinevusi; teab, millised olid Esimese maailmasõja tagajärjed; teab, kuidas muutus Euroopa poliitiline kaart pärast Esimest maailmasõda; teab ja selgitab Rahvasteliidu Esimese maailmasõja järgset rolli; kasutab ajalookaarti ja analüüsib teemakohaseid allikaid.</p>	<p>millised uued riigid tekkisid; kasutada ajaloo atlast, kaardile legendi koostamine; töö karikatuuridega: Rahvasteliit. pildianalüüs: mis on karikatuur? mis on poliitiline karikatuur? kuidas karikatuure ajaloo tõlgendamiseks ja mõistmiseks kasutada saab? poliitiliste karikatuuride joonistamine.</p>				
TEEMA: Eesti Vabadussõda					
<p>ÕPILANE: analüüsib Eesti omariikluse</p>	<p>töö kaardiga: sõja algus, pöördelised lahingud, rinde muutumine, kasutada ajaloo</p>	<p>Vabadussõda, Tartu rahu, Jaan Poska, Võnnu lahing, Julius</p>	<p>Vabadussõja monumentide kohta info leidmine</p>	<p>hinnang tööle kaardiga ja piltidega</p>	<p>õpilaste individuaalne juhendamine</p>

<p>kujunemist ja arengut Euroopa sündmuste kontekstis; teab, kes olid Jaan Poska, Johan Laidoner ja Julius Kuperjanov ning selgitab nende tähtsust; teab, millal toimus vabadussõda; teab vabadussõja põhjuseid ja tagajärgi; kasutab ajalookaarti sõja pöördeliste sündmuste selgitamisel; teab ja selgitab vabadussõja rolli Eesti iseseisvuse kindlustamisel</p>	<p>atlast; pildianalüüs: kes on pildidel ja mille poolest olulised vabadussõja kontekstis: Jaan Poska, Johan Laidoner, Julius Kuperjanov; tutvumine Tartu rahulepingu tekstiga, teatud lepingus olevate punktide üle arutlemine; miks on 3. jaanuar ja 2. veebruar lipupäevad?; võrdlev tabel: poliitilis-ühiskondlik olukord Euroopas ja Eestis Esimese maailmasõja lõpust kuni 1920. aastani; töö piltidega rühmas: fotod vabadussõja ja Tartu rahu kohta: mis on pildil? kuidas nähtut tõlgendada.</p>	<p>Kuperjanov, Johan Laidoner, Landeswehri sõda, välisriikide abi</p>	<p>ja selle esitlemine näitusena, kanda Eesti kaardile või teha plakatina;</p>		
<p>TEEMA: Demokraatia ja diktatuurid 1920.-1930. aastatel</p>					
<p>ÕPILANE: iseloomustab erinevaid poliitilisi õpetusi ja nende peamisi toetusgruppe ühiskonnas; analüüsib, mis on</p>	<p>venni diagramm: autoritarism ja totalitarism - erinevused ja sarnasused; võrdlev tabel Saksamaa, Itaalia, NSVL kohta: diktatuuride erinevused ja sarnasused. võrdlev tabel USA,</p>	<p>demokraatia, diktatuur, autoritarism, totalitarism, fašism, kommunism, natsionaal-sotsialism, Adolf Hitler, Benito Mussolini, Jossif Stalin, Franklin D. Roosevelt</p>	<p>venn diagrammi ja võrdlevate tabelite koostamine, selleks materjali otsimine</p>	<p>hinnang võrdlustabelitele, teema lõpus arvestuslik töö</p>	<p>õpilaste individuaalne juhendamine, lihtsustatud küsimused arvestuslikus töös</p>

<p>iseloomulik konservatismile, liberalismile ja sotsiaaldemokraatiale</p> <p>Tänapäeval; kujundab oma poliitilise eelistuse ja põhjendab seda; tunneb ära äärmusluse ja populismi tunnused minevikus ja tänapäeval; teab demokraatiale iseloomulikke jooni selle kujunemise ajal ja tänapäeval ja toob näiteid; demokraatia arengust antiikajast tänapäevani; iseloomustab ning võrdleb demokraatlikku ja diktatuurset ühiskonda; teab, kes olid Benito Mussolini, Adolf Hitler, Jossif Stalin, Franklin D. Roosevelt ja</p>	<p>Suurbritannia ja Prantsusmaa kohta: erinevused ja sarnasused demokraatias; arutlev vestlus poliitilistest vaadetest: tänapäeva poliitilised parteid Eestis ning nende poliitilised vaated; töö kaardiga: demokraatlikud riigid ja diktatuuririigid: miks, millal muutus riikide sisepoliitika ning miks jäi osa riike demokraatlikuks, osa mitte?; paaris- või gruppides arutleda: diktatuuri tekkimise põhjused.</p>				
---	--	--	--	--	--

iseloomustab nende tegevust; võrdleb autoritarismi ja totalitarismi.					
TEEMA: Demokraatlik ja autoritaarne Eesti					
ÕPILANE: toob näiteid ühiskonna ümberkorraldamise võimalustest reformide teel ja analüüsib nende mõju; nimetab mõjukaid ühiskonnaelu tegelasi ja toob näiteid nende tegevusest; selgitab ja toob näiteid mõistete <i>ideoloogia, reform ja revolutsioon</i> kohta; kirjeldab ning võrdleb Eesti Vabariigi arengut demokraatliku parlamentarismi aastail ja vaikival ajastul	kontuurkaart: Eesti haldusjaotus 1920-1940; töö ajateljega: sündmuste paigutamine ajateljele; rühmatöö: võrdleva tabeli koostamine demokraatliku ja autoritaarse perioodi kohta; harjutamiseks: demokraatlik ja autoritaarne Eesti (tunnuste äratundmine); video filmiarhiivist "Eesti Vabariigi 20. aastapäeva tähistamine (paraad ja Pätsi kõne); maareformi kohta andmepõhiste tabelite analüüsimine ja järelduste tegemine.; töö piltidega: Jaan Tõnisson ja Konstantin Päts - teab, kes olid ja mis oli nende tähtsus ja roll Eestis kahe maailmasõja vahel.	maareform, Asutav Kogu parlamentarism, põhiseadus, vaikiv ajastu, meeste ja naiste roll poliitikas ning ühiskonnas (nt. Jaan Tõnisson, Konstantin Päts, Alma Ostra-Oinas, Minni Kurs-Olesk, Marie Reisik)	töö kaartidega; materjali otsimine demokraatia ja autoritarismi, Pätsi ja Tõnissoni kohta	hinnang tööle kaardi ja ajateljega; teema lõpus arvestuslik töö	õpilaste individuaalne juhendamine, lihtsustatud küsimused arvestuslikus töös
TEEMA: Majandus maailmas ja Eestis kahe maailmasõja vahel					

<p>ÕPILANE analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ning negatiivset mõju ühiskonnale; arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloo sündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda, selgitab, kuidas tootmine, tarbimine ja inimeste elatustase on seotud loodusressursside kasutamisega; arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloo sündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda; toob allikate põhjal esile ajaloo sündmuste põhjuse-tagajärje seoseid; kirjeldab ja võrdleb maailma ning Eesti</p>	<p>põhjuse-tagajärje seosed majanduskriisi näitel: miks ja millal algas, milline oli tulemus?; empaatia ülesanne: õpetaja näitab suure depressiooni aegseid fotosid USAst, Saksamaast ja Suurbritanniast (sõekaevurid); õpilane valib ühe fotolt ühe isiku ning paneb tema loo kirja; lünkteksti täitmine etteantud märksõnade alusel, kus kokkuvõtlikult maailma majanduse olukord kahe maailmasõja vahel; mõistekaart: Saksamaa majandus esimese maailmasõja järel näidete põhjal; töö pildiga: pildid konveiersüsteemist ja Henry Ford - mis muutus majanduses ja tootmises ning milline oli Henry Fordi roll selles? kujundada oma Eesti kroon; anda ülevaade rahareformist ja krooni kasutusele võtmisest; arvutada tööaeg enne konveiermeetodi kasutuselevõttu ja pärast selle kasutuselevõttu.</p>	<p>konveiermeetod, inflatsioon, ülemaailmne majanduskriis, uus kurss, maaseadus, rahareform</p>	<p>lühijutustuse ja mõistekaardi koostamine, eesti krooni kujundamine; selleks materjali otsimine</p>	<p>hinnang mõistekaardile ja lühijutustusele, teema lõpus arvestuslik töö</p>	<p>õpilaste individuaalne juhendamine, lihtsustatud küsimused arvestuslikus töös</p>
--	---	---	---	---	--

<p>majandusolusid kahe maailmasõja vahel; teab, mis muutused tõi kaasa konveiermeetodi kasutuselevõtmine; teab, mis olid suure majanduskriisi põhjused ja tagajärjed</p>					
<p>TEEMA: Kultuur kahe maailmasõja vahel maailmas ja Eestis</p>					
<p>ÕPILANE: teab, kuidas meditsiin on ajas arenenud ja mis võtteid on kasutatud haiguste ja epideemiatega võitlemisel; toob näiteid erinevate ajastute kultuurist; analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ja negatiivset mõju ühiskonnale ja kultuurile; mõistab inimkonna eetilisi valikuid ja vastutust ühiskonna ees</p>	<p>rühmatöö: uurida kodukohas olevaid hooneid, mälestusmärke, mis on omased kahe maailmasõja vahelisele perioodile, koostada esitlus või näitus: millal rajati? kujunemislugu. milline on seisukord tänapäeval, kasutusvaldkond; võrdlev tabel: muusika, kunsti, filmi, teatri, kirjanduse näiteid ja isikuid maailmast ja Eestist, võrdlevas tabelis on ees suunised. töö piltidega: ära tunda kultuuriga seotud tegelasi maailmast, Eestist ning kodukohast, selgitada nende</p>	<p>uued valdkonnad kultuuris ja saavutused teaduses (tehnika, kino, film, kirjandus, teater, muusika jne), kultuur ja eluolu paikkonnas</p>	<p>võrdlustabelite ja näituse koostamine, selleks materjali otsimine</p>	<p>hinnang võrdlustabelitele ja näitusele</p>	<p>individuaalne juhendamine, suunavad vihjed võrdlustabelite ja näituse koostamisel</p>

<p>seoses teaduse ja tehnika arenguga; märkab Eesti ja maailma kultuuri seoseid ja vastastikust mõju; märkab kodukoha kultuuripärandit ja teab selle kujunemislugu, mõistab, et kultuuripärandi tähendus võib ajas muutuda; kirjeldab kultuuri arengut ja eluolu Eesti Vabariigis ning maailmas; nimetab uusi kultuurinähtusi ja tähtsamaid kultuurisaavutusi; nimetab mõnda kultuuritegelast maailmas ja Eestis ning selgitab tema olulisust kultuuriloos.</p>	<p>tähtsust; võrdlemine: periood kahe maailmasõja vahel ja tänapäev: auto, raadio, meelelahutus, lennuk; mida kaasa tõi kahe maailmasõja vahel ja mis roll on tänapäeval? mida positiivset-negatiivset on antud tehnika areng kaasa toonud? kellel on ligipääs?; näituse koostamine: valida paarides nt. raamatust “1001 leiutist, mis muutsid maailma” leiutis või avastus kahe maailmasõja vahelisest perioodist; tuua välja, kes leiutas, millal ja mis oli/on selle tähtsus ning mõju.</p>				
<p>TEEMA: Rahvusvaheline olukord Teise maailmasõja eel</p>					
<p>ÕPILANE: toob allikate põhjal esile ajaloosündmuste</p>	<p>võrdlev tabel 1930. aastate kriisid kohta: Mandžuuria kriis, Etioopia kriis,</p>	<p>anšluss, Münchener kokkulepe, MRP, Hispaania kodusõda, Etioopia kriis,</p>	<p>võrdleva tabeli ja mõistekaartide koostamine, selleks materjali otsimine,</p>	<p>hinnang võrdlustabelitele, ajateljele ja kontuurkaardile</p>	<p>individuaalne juhendamine, suunavad vihjed võrdlustabelite</p>

<p>põhjuse-tagajärje seoseid;</p> <p>arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda; analüüsib Euroopa riikide arengut ajaloos mõne riigi näitel;</p> <p>teab, milline oli rahvusvaheline olukord teise maailmasõja eel; teab ja kirjeldab sündmuseid, mis viisid teise maailmasõjani.</p>	<p>Hispaania kodusõda - millal toimus, põhjus, tagajärg, mis mõju avaldas Teise maailmasõja puhkemisele? mis roll oli Rahvasteliidul? kontuurkaardi täitmine 1930. aastate konfliktide kohta; mõistekaardid erinevate sündmuste kohta MRP, anšluss, Müncheni kokkulepe, Hispaania kodusõda, Etioopia kriis, Mandžuuria kriis: osalised, põhjus-tagajärg, millal toimus, miks oli oluline teise maailmasõja puhkemise kontekstis?; ajajoone koostamine: erinevate sündmuste paigutamine ajajoonele.</p>	<p>Mandžuuria kriis, Saksamaa taasrelvastumine, Saksamaa “Kolmas riik”</p>	<p>kontuurkaardi täitmine</p>		<p>ajatelje koostamisel</p>
<p>TEEMA: Teine maailmasõda</p>					
<p>ÕPILANE:</p> <p>toob allikate põhjal esile ajaloosündmuste põhjuse-tagajärje seoseid; arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma</p>	<p>töö kaardiga: erinevad sõjarinded, sõjaplaanid; töö karikatuuridega ja plakatitega sõja kohta; võrdlev tabel: erinevate sündmuste toimumise aeg, põhjused- tagajärjed, osapooled; sündmuste kandmine ajajoonele;</p>	<p>sõjategevus ida- ja läänerindel, Stalingradi lahing, teise rinde avamine (Normandia dessant), Talvesõda, Pearl Harbor, tuumarelva leiutamine ja kasutamine, koostöö liitlastega, ÜRO, Atlandi Harta, inimsusevastased</p>	<p>kontuurkaardi täitmine; mõistekaartide ja võrdlustabeli koostamine, selleks materjali otsimine</p>	<p>hinnang tööle fotode, karikatuuride ja kaartidega ning mõistekaartidele, teema lõpus arvestuslik töö</p>	<p>õpilaste individuaalne juhendamine, vihjed fotode ja karikatuuride kohta, lihtsustatud küsimused arvestuslikus töös</p>

<p>seisukoha ning põhjendab seda; teab, millal algas ja lõppes teine maailmasõda; toob esile teise maailmasõja puhkemise põhjused, sõja tulemused ja tagajärjed; kirjeldab ajalookaardile tuginedes Teise maailmasõja sõjategevuse kulgu; analüüsib ja hindab inimõiguste rikkumise põhjuseid ajaloolises kontekstis.</p>	<p>töö fotodega: mis konverents, kes osalesid, millised olid tulemused?propagandaplakati analüüs: nt küsimused: mida kujutatakse plakatil? kes on tegelased? mis meeleolu püütakse plakatiga tekitada? kas pildi põhjal on võimalik öelda, mis riik (või mis poolel võidelnud riik) on, selle autor ja mis riigi sõdureid seal kujutatakse?mõistekaartide koosta-mine: ühel pool mõiste, aastaarv ja/või sündmus, isik ning teisel pool selgitus; võrdlev tabel: teise maailmasõja tulemused: võitja ja kaotaja riigid, tulemused?</p>	<p>kuriteod (holokaust, genotsiid)</p>			
<p>TEEMA: Eesti Teises maailmasõjas</p>					
<p>ÕPILANE: toob näiteid rahvastikurännetest, selgitades nende põhjusi ja tagajärgi; analüüsib inimeste võimalusi ja valikuid minevikus</p>	<p>töö allikatega: eestlaste valikud teises maailmasõjas. töö lugudega küüditamise kohta: millised olid/on inimeste mälestused 1941. ja 1944. a suur küüditamistes;. erinevaid</p>	<p>baaside leping, baaside ajastu, annekteerimine, Konstantin Päts, küüditamine, suur põgenemine, nõukogude okupatsioon, Saksa okupatsioon</p>	<p>arutluse kirjutamine: ette anda suunavad küsimused või märksõnad.</p>	<p>hinnang arutlusele</p>	<p>eestlaste lugude ümberjutustamine vihjete abil</p>

<p>ja tänapäeval isikute näitel; analüüsib allikate usaldusväärsust eri aspekte hinnates, teab, et allika sõnum sõltub autori positsioonist; selgitab MRP ja baaside lepingu tähtsust Eesti ajaloos; selgitab Eesti iseseisvumise kaotamise põhjuseid, tagajärgi, sündmuste käiku ja seoseid tänapäevaga; analüüsib eestlaste valikuid Teises maailmasõjas.</p>	<p>lugusid võiks kuulata rühmades, neid võrrelda: sarnasused ja erinevused; uurida perekonnalugu: kas on perekonnas liiget/liikmeid, kes on küüditatud või põgenenud teise maailmasõja ajal Eestist? uurida mälestusi ja neid jagada klassis.</p>				
<p>TEEMA: Külm sõda</p>					
<p>ÕPILANE: arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma seisukoha ning põhjendab seda; selgitab näidete toel Euroopa suurriikide</p>	<p>kaart: konfliktid ja kriisikoldded kaardil, nende vaatlemine kaardil ja kontuurkaardile kandmine; probleemiaken külma sõja kriiside kohta; jagada rühmade vahel külma sõja kriisid, rühmad täidavad tekstide ja videomaterjali põhjal probleemiakna</p>	<p>külm sõda, Trumani doktriin, Marshalli plaan, raudne eesriie, külma sõja kriisikoldded (nt Berliini kriis, Korea sõda, Suessi kriis, Kariibi ehk Kuuba kriis, Ungari ülestõus, Vietnami sõda, Praha kevad, Afganistani sõda)</p>	<p>esitluse koostamine külma sõja kriisi kohta, selleks materjali otsimine</p>	<p>hinnang esitlusele, tööle kaartidega ja ajajoonele</p>	<p>individuaalne juhendamine esitluse koostamisel ja ettekandmisel</p>

<p>ja Ameerika Ühendriikide tähtsust lähiajalos; iseloomustab külma sõja kujunemist ja olemust, toob esile selle avaldumise valdkonnad ja vormid;</p>	<p>(põhjused, osalevad pooled, olulisemad sündmused, isikud, probleemi, tagajärjed) ja esitlevad seda kas plakati või esitluse näol, töö ajajoonega - külma sõja kriiside järjestamine</p>				
<p>TEEMA: Demokraatlik maailm pärast Teist maailmasõda</p>					
<p>ÕPILANE: analüüsib inimeste võimalusi ja valikuid minevikus ja tänapäeval isikute näitel; selgitab näidete toel Euroopa suurriikide ja Ameerika Ühendriikide tähtsust lähiajalos; arutleb märksõnade või küsimuste toel ajaloosündmuste ja -nähtuste üle, kujundab oma seisukoha ja põhjendab seda; kirjeldab tööstusriikide arengut USA ja</p>	<p>vastastikune õpetamine e siksak meetod: ette anda allikad, küsimuste esitamine ja neile vastamine; juhtumi analüüs: kuidas näiteks liiguti mustanahaliste õiguste suunas - ette anda olnud juhtum(id) ja kuidas olukord lahendada; kaarditöö: jagatud Saksamaa; poliitilised tingimused erinevates Saksamaa piirkondades; pilditöö: pildid isikute ja sündmustega - märkida, sündmus isik pildil ning panna juurde tähtsus.</p>	<p>heaoluühiskond, mustanahaliste ja naiste õigused, jagatud Saksamaa, noorteliikumised, hipide liikumine, globaliseerumine, NATO, Euroopa Liit, võtmeisikud (nt. Margaret Thatcher, Ronald Reagan, Martin L. King, Elisabeth II, Rosa Parks, Rachel Carson, Madeleine Albright, Hanna Arendt, Indira Ghandi, Ruth Bader Ginsburg, John F. Kennedy, Richard Nixon, Mahatma Gandhi)</p>	<p>töö kaardiga, mõistekaardi koostamine, selleks materjali otsimine</p>	<p>hinnang mõistekaardile, teema lõpus arvestuslik töö</p>	<p>individuaalne juhendamine mõistekaardi koostamisel, vihjetega küsimused arvestuslikus töös</p>

<p>Saksamaa Liitvabariigi näitel; teab, kes olid Martin Luther King, Margaret Thatcher ja Ronald Reagan ning iseloomustab nende tegevust; iseloomustab erinevaid sotsiaalseid liikumisi ja toob näiteid; kirjeldab Saksamaa poliitilist olukorda ajaloo kaardi toel.</p>					
<p>TEEMA: Kommunistlikud riigid ja Eesti NSV</p>					
<p>ÕPILANE: analüüsib allikate usaldusväärsust eri aspekte hinnates, teab, et allika sõnum sõltub autori positsioonist; iseloomustab põhitunnuste kaudu erinevaid ajalooperioode; nimetab NSVL liidreid (Stalin, Hruštšov, Brežnev, Gorbatšov) ning</p>	<p>võrdlustabel stalinismi, sula ja stagnatsiooni kohta ning Eesti NSV kohta erinevate EKP liidrite ajal; mõistekaart kommunistlike riikide või ENSV kohta tunnuste ja näidetega; rühmatöö tulemusel valminud plakatite ja ettekannete esitamine; tagasisidet annavad kaasõpilased</p>	<p>NSV Liit, stalinism, sula, stagnatsioon, poliitiline juhtimine, kommunistliku partei liidrid Stalinist kuni Gorbatšovini, metsavendlus, kollektiviseerimine, industrialiseerimine, plaanimajandus, massirepressioonid, küüditamine, dissident, võtmeisikud (nt. Leida Laius, Johannes Käbin, Karl Vaino, Vaino Väljas)</p>	<p>lühiuurimuse: Igapäevaelu ENSV-s koostamine, selleks vanavanemate küsitamine ja vastuse vormistamine, võrdlustabelite koostamine, selleks materjali otsimine</p>	<p>hinnang lühiuurimusele ja võrdlustabelitele; teema lõpus arvestuslik töö</p>	<p>õpilaste individuaalne juhendamine, lihtsustatud küsimused arvestuslikus töös</p>

<p>iseloostab nende võimuperioodi; võrdleb eri perioode arutluse käigus; toob esile kommunistlikule ühiskonnale iseloomulikke jooni (võimu koondumine, vastandumine läänele, propaganda jne); selgitab näidete abil, kuidas muutused maailmas on mõjutanud Eesti ajalugu; kirjeldab nõukogude võimu mõju Eesti ajaloole pärast Teist maailmasõda, toob välja iseloomulikud jooned näidete abil, kasutab mõisteid õiges kontekstis.</p>					
<p>TEEMA: Kultuur ja eluolu 20. sajandi teises pooles maailmas ja Eesti NSV-s</p>					
<p>ÕPILANE: kirjeldab, kuidas on erineval ajal maailmas korraldatud</p>	<p>nõukogudeaegne ese: õpilased toovad võimaluse korral kooli kaasa ühe eseme, mis on pärit nõukogude ajast, teavad</p>	<p>infotehnoloogia areng, massikultuur ja kõrgkultuuri valitud näidete põhjal</p>	<p>lühikokkuvõtete koostamine ENSV-aegsete kultuuritegelaste ja sportlaste kohta</p>	<p>hinnang lühikokkuvõtetele ja ajajoonele</p>	<p>individuaalne juhendamine, vihjed lühikokkuvõtte koostamiseks</p>

<p>inimeste heaolu, tuues näiteid hariduse, tervishoiu, igapäevaelu ja turvalisuse korraldusest; toob näiteid hariduse, tervishoiu, sotsiaal- ja igapäevaelu valdkonnast eri ajastutel; märkab kodukoha kultuuripärandit ja teab selle kujunemislugu, mõistab, et kultuuripärandi tähendus võib ajas muutuda; analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ja negatiivset mõju ühiskonnale ja kultuurile, mõistab inimkonna eetilisi valikuid ja vastutust ühiskonna ees seoses teaduse ja tehnika arenguga; toob näiteid erinevate ajastute kultuuripärandist;</p>	<p>eseme lugu; rühmatöö: õpilased esitlevad eset ning teevad kokkuvõtva plakati esemetest ja kodus räägitud lugudest; esitluse võib teha ka digitaalselt; ajajoon rühmatööna, õpilased kannavad esemed ajajoonele; teha lühiettekandeid nõukogude aja Eesti muusikute, sportlaste, kirjanike, näitlejate, teadlaste jt kohta (õpetaja võib anda valiku ette, võimalusel esitleda kodukandiga seotud isikuid, organisatsioone): nt Georg Ots, Paul Keres, spordiselts "Kalev", Jaak Uudmäe, Ants Antson, Jaan Kross, Ellen Niit, Uno Naissoo, Gustav Ernesaks, ansambel "Laine", Eve Kivi, Lia Laats, Ervin Abel jne. võib ka teha segamini läänemaailma kultuuritegelaste kohta (näitlejad, muusikud, kirjanikud, sportlased): nt Aretha Franklin, Rolling Stones, Elvis Presley, Marilyn Monroe, Andy</p>		<p>ja (või) läänemaailma kultuuritegelaste kohta, selleks materjali otsimine; Nõuka-aegsete esemete lood ja ajajoon</p>		
--	--	--	---	--	--

<p>iseloostab kultuuri ja eluolu muutumist 20. sajandi teisel poolel; teab mõnda maailma ja Eesti tuntud kultuuritegelast ja selgitab nende tähtsust.</p>	<p>Warhol, Albert Camus, the Beatles”, Queen” jne.</p>				
<p>TEEMA: Eesti iseseisvuse taastamine</p>					
<p>ÕPILANE: teeb allikate põhjal järeldusi, hinnates väiteid, taotlusi ja veendumusi ajaloolises kontekstis; selgitab, kuidas igal inimesel on võimalik olla traditsioonide hoidmise kaudu kultuuripärandi kandja; selgitab näidete abil, kuidas muutused maailmas on mõjutanud Eesti ajalugu; kirjeldab Eesti iseseisvuse</p>	<p>mõistekaart: loetakse teabeteksti Lennart Meri kohta (valju häälega), koostatakse mõistekaart Lennart Meri kohta; sama meetodit võib kasutada ka teiste võtmeisikute kohta visuaalne materjal: iseseisvuse taastamise kohta vaadatakse filmi, küsimuste esitamine ja neile vastamine (küsimuste algused ette anda); mälestused: uuritakse vanematelt ja/või vanavanematelt, mida nad mäletavad iseseisvuse taastamisest; võimaluse korral tuuakse kodust kaasa pilte, esemeid vms. õpilane jutustab (nt paaristööna), mis talle kodus selle pildi</p>	<p>laulev revolutsioon, Balti kett, fosforiidikampaania, IME, Rahvarinne, suveräänsusdeklaratsioon, MRP-AEG, perestroika, glasnost, rahareform Eestis, võtmeisikud (nt Lennart Meri, Mart Laar, Edgar Savisaar, Marju Lauristin, Lagle Parek, Mihhail Gorbatšov, Boris Jeltsin).</p>	<p>mõistekaartide koostamine, mälestuste kogumine, selleks materjali otsimine; Töö kaardiga</p>	<p>hinnang mõistekaardile ja mälestustele, teema lõpus arvestuslik töö</p>	<p>individuaalne juhendamine mõistekaardi ja mälestuste vormistamisel, vihjetega küsimused arvestuslikus töös või lünktekst</p>

<p>taastamist ja Eesti Vabariigi arengut; nimetab võtmeisikuid Eesti iseseisvuse taastamise protsessis ja annab hinnangu nende tegevusele ajaloolises kontekstis</p>	<p>või eseme kohta räägiti ning kuidas see on perekonnaga seotud. Mis on emotsionaalne väärtus? Miks on seda pilti või eset alles hoitud?kontuurkaart: Balti kett kandmine kontuurkaardile ning selgitamine, miks see toimus, kus ja millal; ülevaade krooni kasutusele võtmise kohta - milline oli kroon? tuua kroone näha kooli, kui on; millal kroon asendus euroga? mis on krooni väärtus tänapäeval?</p>				
<p>TEEMA: Maailm 1990. aastatest alates</p>					
<p>ÕPILANE: iseloomustab nüüdisaja demokraatlikku ühiskonda mõne riigi näitel; selgitab, kuidas tootmine, tarbimine ja inimeste elatustase on seotud loodusressursside kasutamisega; märkab Eesti ja maailma kultuuri seoseid ja vastastikust mõju;</p>	<p>töö kaardiga: märgib, mis riigid tekivad NSVL lagunemisel, Tšehhoslovakkia ja Jugoslaavia lagunemisel; ajajoon: Euroopa Liidu ja NATO laienemine: millal ühines Eesti EL ja NATO-ga? Mis ajal võttis Eesti kasutusele euro? paaris- või grupitöö: erinevad globaalprobleemid (epideemiad, terrorism jne): selgitatakse põhjuseid, tuuakse näiteid; probleemiaken: gruppides</p>	<p>NSVL lagunemine, Saksamaa taasühinemine, rahvusvahelised organisatsiooni (NATO, EL laienemine, ÜRO), rahu ja konfliktide lahendamine, identiteet ja mitmekesisus, energiamajandus, globaalprobleemid (nt epideemiad, demograafiline olukord, kliimaküsimused, terrorism).</p>	<p>töö kaardiga, probleemakna koostamine, selleks materjali otsimine</p>	<p>hinnang kaardile ja probleemaknale</p>	<p>individuaalne juhendamine, vihjed probleemakna koostamisel</p>

<p>analüüsib teaduse ja tehnika arengu positiivset ja negatiivset mõju ühiskonnale ja kultuurile, mõistab inimkonna eetilisi valikuid ja vastutust ühiskonna ees seoses teaduse ja tehnika arenguga; toob esile kommunistliku süsteemi kokkuvarisemise põhjused ja tagajärjed; teab ja näitab muutusi maailma poliitilisel kaardil 1990. aastatel; teab ja toob näiteid globaalprobleemide kohta; analüüsib kriitiliselt mineviku tõlgendusi ja nende mõju iseenda ning kogukonna olevikule ja tulevikule.</p>	<p>anda ette probleemküsimus, mis tuleb lahendada: probleemi põhjused, tagajärjed, näiteid ning võimalikud lahendused.</p>				
--	--	--	--	--	--

AINEVALDKOND: SOTSIAALAINED**ÕPPEAINE: ÜHISKONNAÕPETUS****KLASS: 9. klass****TUNDIDE ARV ÕPPEAASTAS: 70 tundi**

ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU	PÕHIMÕISTED , MÄRKSONAD	PRAKTILISED TÖÖD DIGIPÄDEVUST E ARENDAMINE	TAGASISIDESTA -MINE/ HINDAMINE	ÕPPE KOHANDAMISE VÕIMALUSED
TEEMA NR.1 Ühiskond ja sotsiaalsed suhted: kuidas ühiskond toimib ja kellest koosneb					
Õppija mõistab , et ühiskond on terviklik süsteem, kus erinevad osapooled mõjutavad ning samas sõltuvad teineteisest. Oskab tuua näiteid sektorite tegevusest ja koostööst ühiskonnas ning üksikisikute kokkupuudetest ja/või võimalusest osaleda avaliku sektori, erasektori ja vabakonna tegevuses.	Õppija mõistab, et ühiskond on terviklik süsteem, kus erinevad osapooled mõjutavad ning samas sõltuvad teineteisest. Oskab tuua näiteid sektorite tegevusest ja koostööst ühiskonnas ning üksikisikute kokkupuudetest ja/või võimalusest osaleda avaliku sektori, erasektori ja vabakonna tegevuses.	sootsium, ühiskond, kriis, võrdõiguslikkus, sallivus, koostöö, inimõigused, sotsiomeetria	Töövihikuülesanded , töölehed, rühmatööd. Leiab iseseisvalt informatsiooni õppetöök internetist ja lahendab ülesandeid õpetaja ettenäidatud ajakohastatud veebilehtedelt. Oskab koostada digitaalseid tekste ja esitlusi.	Esitatud tööde korrektsust ja õigeid vastuseid. Seoste leidmise taset ja loominguliste tööde mitmekesisust vastuseid ja mahtu. Põhimõistetest aru saamist. Tunnikontrollid, kontrolltööd, esitlused, töövihikutööde nõuetekohast täitmist.	Lühendatud tekstid. Visuaalse materjali mahu suurendamine. Tunni- ja kontrolltöodes võimalik kasutada lisamaterjali. Lihtsustatud hindelised ülesanded.

<p>Ühiskonna sotsiaalne struktuur: mõistmine, et ühiskond on mitmekesine, sh ebavõrdne.</p>					
<p>Alateema nr 2 Sotsiaalsete rühmade määratlemine.</p>					
<p>Õppija mõistab, et ühiskond koosneb mitmetest vastanduvate huvidega rühmadest nt iga; sugu; tervises seisund; elukoht; kultuuriline, religioosne ja rahvuslik identiteet jm. Oskab analüüsida peamisi rahvastikunäitajaid ning mõistab, milliseid järeldusi on nende andmete alusel võimalik ühiskonna kohta langetada või milliseid tulevikuprognose teha. Teab, kuidas kaasaja ühiskondi mõjutab ränne ning milles erinevad/sarnanevad koda niku õigused ja kohustused mittekodaniku õigustest ja</p>	<p>Õppija mõistab, et ühiskond on terviklik süsteem, kus erinevad osapooled mõjutavad ning samas sõltuvad teineteisest. Oskab tuua näiteid sektorite tegevusest ja koostööst ühiskonnas ning üksikisikute kokkupuudetest ja/või võimalusest osaleda avaliku sektori, erasektori ja vabakonna tegevuses.</p>	<p>sootsium, ühiskond, kriis, võrdõiguslikkus, sallivus, koostöö, inimõigused, sotsiomeetria</p>	<p>Töövihikuülesanded, töölehed, rühmatööd.</p> <p>Leiab iseseisvalt informatsiooni õppetöök internetist ja lahendab ülesandeid õpetaja ettenäidatud ajakohastatud veebilehtedelt. Oskab koostada digitaalseid tekste ja esitlusi.</p>	<p>Esitatud tööde korrektsust ja õigeid vastuseid. Seoste leidmise taset ja loominguliste tööde mitmekesisust vastuseid ja mahtu. Põhimõistetest arusaamist. Tunnikontrollid, kontrolltööd, esitlused, töövihikutööde nõuetekohast täitmist.</p>	<p>Lühendatud tekstid. Visuaalse materjali mahu suurendamine. Tunni- ja kontrolltöös võimalik kasutada lisamaterjali. Lihtsustatud hindelised ülesanded.</p>

<p>kohustustest. Oskab avaldada põhjendatud arvamust teemal, kes on hea kodanik ning kuidas selleks saada.</p>					
<p>Alateema nr 3 Erinevate sotsiaalsete rühmade sidus kooseksisteerimine.</p>					
<p>Õppija mõistab, miks on hästi toimiva ühiskonna jaoks oluline arvestada inimeste erisustega. Kuidas nii avalik-, era- kui ka kolmas sektor saab kaasa aidata sotsiaalselt õiglasema ühiskonna loomisele, et vähendada sotsiaalset tõrjutust ja sellest tulenevaid probleeme. Teab, milline tähtsus on identiteedil inimese elus ning kuidas ühiskond mõjutab selle kujunemist. Mõistab koostöövõimaluste otsimise vajalikkust kultuuriliste/maailmavaateliste (poliitiliste) erimeelsuste puhul.</p>	<p>Õppija mõistab, et ühiskond on terviklik süsteem, kus erinevad osapooled mõjutavad ning samas sõltuvad teineteisest. Oskab tuua näiteid sektorite tegevusest ja koostööst ühiskonnas ning üksikisikute kokkupuudetest ja/või võimalusest osaleda avaliku sektori, erasektori ja vabakonna tegevuses. On teadlik vastavate MTÜ-de ja riiklike institutsioonide tegutsemisest.</p>	<p>sootsium, ühiskond, kriis, võrdõiguslikkus, sallivus, koostöö, inimõigused, sotsiomeetria</p>	<p>Töövihikuülesanded, töölehed, rühmatööd.</p> <p>Leiab iseseisvalt informatsiooni õppetöök internetist ja lahendab ülesandeid õpetaja ettenäidatud ajakohastatud veebilehtedelt. Oskab koostada digitaalseid tekste ja esitlusi.</p>	<p>Esitatud tööde korrektsust ja õigeid vastuseid. Seoste leidmise taset ja loominguliste tööde mitmekesisust vastuseid ja mahtu. Põhimõistetest arusaamist. Tunnikontrollid, kontrolltööd, esitlused, töövihikutööde nõuetekohast täitmist.</p>	<p>Lühendatud tekstid. Visuaalse materjali mahu suurendamine. Tunni- ja kontrolltöös võimalik kasutada lisamaterjali. Lihtsustatud hindelised ülesanded.</p>

<p>Õppes pööratakse rõhku järgmistele väärtuste arendamisele: sallivus, õiguspõhisus, solidaarsus, vastutustundlikkus ja sooline võrdõiguslikkus.</p>					
<p>Alateema nr 4 Inimeste õiguste ja kohustuste tundmine (perekonnaliikme rollist lähtuvalt)</p>					
<p>Õppija mõistab, millised on tema kui lapse õigused ja kohustused, millised kohustused ja õigused on tema vanematel. Oskab selgitada ja põhjendada, milliste õiguste ja vabaduste kaitse peab olema ühiskonna kõrgendatud tähelepanu all. Arutletakse, tulenevalt oma rollist perekonnas, vastutuse võtmise olulisuse üle ning selle üle, kuidas noorukiea õigused ja vastutus erineb väikelapse või täiskasvanu omadest. Õppija selgitab õiguste ja kohustuste omavahelisi seoseid. Saab aru,</p>	<p>Õppija mõistab, et ühiskond on terviklik süsteem, kus erinevad osapooled mõjutavad ning samas sõltuvad teineteisest. Oskab tuua näiteid sektorite tegevusest ja koostööst ühiskonnas ning üksikisikute kokkupuudetest ja/või võimalusest osaleda avaliku sektori, erasektori ja vabakonna tegevuses.</p>	<p>sootsium, ühiskond, kriis, võrdõiguslikkus, sallivus, koostöö, inimõigused, sotsiomeetria</p>	<p>Töövihikuülesanded, töölehed, rühmatööd.</p> <p>Leiab iseseisvalt informatsiooni õppetöök internetist ja lahendab ülesandeid õpetaja ettenäidatud ajakohastatud veebilehtedelt. Oskab koostada digitaalseid tekste ja esitlusi.</p>	<p>Esitatud tööde korrektsust ja õigeid vastuseid. Seoste leidmise taset ja loominguliste tööde mitmekesisust vastuseid ja mahtu. Põhimõistetest aru saamist. Tunnikontrollid, kontrolltööd, esitlused, töövihikutööde nõuetekohast täitmist.</p>	<p>Lühendatud tekstid. Visuaalse materjali mahu suurendamine. Tunni- ja kontrolltöodes võimalik kasutada lisamaterjali. Lihtsustatud hindelised ülesanded.</p>

<p>milline on õiguste ja privileegide vahekord. Õppes pööratakse rõhku järgmiste väärtuste kujundamisele: hoolivus, aukartus elu vastu, õiglus, inimväärikus, lugupidamine enda ja teiste vastu.</p>					
<p>Alateema nr 5 Mina õiguste ja kohustuste teostajana, märkajana, sekkujana</p>					
<p>Õppija teab, millised on peamised inimõigused (sh lapse õigused) ning kus need on sätestatud. Oskab märgata vägivalda ja kuritarvitamist enda ümber ning tunneb lihtsamaid sekkumise võtteid/võimalusi. Analüüsib oma lähiümbrust märgates puudusi väärikas käitumises inimeste vahel ning oskab välja pakkuda lahendusi selliste olukordade ennetamiseks, lahendamiseks. Mõistab, et elu toob kaasa kriise, kuid teab, et nendeks on</p>	<p>Õppija mõistab, et ühiskond on terviklik süsteem, kus erinevad osapooled mõjutavad ning samas sõltuvad teineteisest. Oskab tuua näiteid sektorite tegevusest ja koostööst ühiskonnas ning üksikisikute kokkupuudetest ja/või võimalusest osaleda avaliku sektori, erasektori ja vabakonna tegevuses. Teab, kuhu probleemide puhul pöörduda riigi kodanikuna.</p>	<p>sootsium, ühiskond, kriis, võrdõiguslikkus, sallivus, koostöö, inimõigused, sotsiomeetria</p>	<p>Töövihikuülesanded, töölehed, rühmatööd.</p> <p>Leiab iseseisvalt informatsiooni õppetöök internetist ja lahendab ülesandeid ajakohastatud veebilehtedel. Oskab koostada digitaalseid tekste ja esitlusi.</p>	<p>Esitatud tööde korrektsust ja õigeid vastuseid. Seoste leidmise taset ja loominguuliste tööde mitmekesisust vastuseid ja mahtu. Põhimõistetest aru saamist. Tunnikontrollid, kontrolltööd, esitlused, töövihikutööde nõuetekohast täitmist.</p>	<p>Lühendatud tekstid. Visuaalse materjali mahu suurendamine. Tunni- ja kontrolltöös võimalik kasutada lisamaterjali. Lihtsustatud hindelised ülesanded.</p>

<p>võimalik valmistuda. Teab, mida enda ja lähedaste kaitsmiseks peab kriisiolukordades esmajoones tegema ja kuhu abi saamiseks pöörduma. Arutleb, millal muutub sõna ohtlikuks ja kust läheb sõnavabaduse piir. Teema avamisel on oluline roll väärtuskasvatusel (võrdõiguslikkus, märkamine, hoolivus, austus, vastutus).</p>					
<p>TEEMA NR.2 Meedia ja teave: kuidas toimida infopaljuse ja infokorratuse kontekstis</p>					
<p>Õppija teab ajakirjanduse rolli (informeerimine, tähelepanu juhtimine probleemidele, meelelahutus jm) ja vastutust avaliku arvamuse kujundamisel ühiskonnas. Oskab vahet teha erinevat tüüpi meediasisul (professionaalne ajakirjandus versus</p>	<p>Professionaalse ajakirjanduse eristamine muust meediast.</p>	<p>Kriitiline mõtlemine, infoühiskond, meedia, infoteadus, digiajastu</p>	<p>Töövihikuülesanded , töölehed, rühmatööd.</p> <p>Leiab iseseisvalt informatsiooni õppetöök internetist ja lahendab ülesandeid õpetaja ettenäidatud ajakohastatud veebilehtedelt. Oskab koostada digitaalseid tekste ja esitlusi.</p>	<p>Esitatud tööde korrektsust ja õigeid vastuseid. Seoste leidmise taset ja loominguliste tööde mitmekesisust vastuseid ja mahtu. Põhimõistetest aru saamist. Tunnikontrollid, kontrolltööd, esitlused, töövihikutööde nõuetekohast täitmist.</p>	<p>Lühendatud tekstid. Visuaalse materjali mahu suurendamine. Tunni- ja kontrolltöodes võimalik kasutada lisamaterjali. Lihtsustatud või asendatud hindelised ülesanded.</p>

<p>“näiline ajakirjandus” (huvirühmade meedia, sotsiaalmeedias sisuloojad ja suunamudijad jms), süvavõltsingu kasutamine. Selgitab, millised on ajakirjanduse standardid.</p>					
<p>Alateema nr. 2 Informatsiooni kaudu mõjutamise märkamine</p>					
<p>Õppija teab, milles seisneb sõnumite võimendamine ja mullistumine. Mõistab, millistes olukordades mõjutamine toimub ning oskab märgata enda ümber erinevat liiki turunduskommunikatsiooni kui ka poliitilist propagandat. Mõistab, mis on infosõda ning kuidas kasutatakse vastandumist jm infomüra, et mõjutada demokraatliku arutelu. Tunneb ja oskab</p>	<p>Infoühiskonna head ja halvad küljed, millist potentsiaali käsitleb endas infoühiskond ja digitehnoloogia.</p>	<p>Kriitiline mõtlemine, infoühiskond, meedia, infoteadus, digiajastu, küberrünnak, sotsiaalkontod, sotsiaalmeedia, kommunikatsioon, propaganda</p>	<p>Töövihikuülesanded, töölehed, rühmatööd.</p> <p>Leiab iseseisvalt informatsiooni õppetöök internetist ja lahendab ülesandeid ajakohastatud veebilehtedelt. Oskab koostada digitaalseid tekste ja esitlusi.</p>	<p>Esitatud tööde korrektsust ja õigeid vastuseid. Seoste leidmise taset ja loominguliste tööde mitmekesisust vastuseid ja mahtu. Põhimõistetest aru saamist. Tunnikontrollid, kontrolltööd, esitlused, töövihikutööde nõuetekohast täitmist.</p>	<p>Lühendatud tekstid. Visuaalse materjali mahu suurendamine. Tunni- ja kontrolltöodes võimalik kasutada lisamaterjali. Lihtsustatud või asendatud hindelised ülesanded.</p>

rakendada võtteid, kuidas vaeuudist ära tunda.					
TEEMA NR:3 Demokraatlik riik ja valitsemine - kuidas demokraatlikud väärtused aitavad tagada kodanike heaolu ning õigusriigi toimimist. Demokraatlik otsustusprotsess kogukonnas ja selles osalemine					
<p>Õppija teab, millised on demokraatia aluspõhimõtted ja väärtused osates märgata demokraatia toimimist või selle puudumist nii oma suhtlusringis, perekonnas, koolis kui ka laiemalt kogukonna ja ühiskonna tasandil. Väärtustab demokraatliku otsustusprotsessi teades, milline on üldiselt vabade valimiste protseduur ning millistest põhimõtetest see lähtub. Saab aru, miks on oluline teadlik hääletamine ja maailmavaatelistel eelistuste omamine.</p>	Demokraatlik otsustusprotsess kogukonnas ja selles osalemine	demokraatia, võrdsus, vabadus, kodanikuühiskond, kodanikualgatus, sõnavabadus, valimisvabadus, korruptsioon	<p>Töövihikuülesanded, töölehed, rühmatööd.</p> <p>Leiab iseseisvalt informatsiooni õppetöök internetist ja lahendab ülesandeid õpetaja ettenäidatud ajakohastatud veebilehtedelt. Oskab koostada digitaalseid tekste ja esitlusi.</p>	Esitatud tööde korrektsust ja õigeid vastuseid. Seoste leidmise taset ja loominguliste tööde mitmekesisust vastuseid ja mahtu. Põhimõistetest aru saamist. Tunnikontrollid, kontrolltööd, esitlused, töövihikutööde nõuetekohast täitmist.	Lühendatud tekstid. Visuaalse materjali mahu suurendamine. Tunni- ja kontrolltöodes võimalik kasutada lisamaterjali. Lihtsustatud või asendatud hindelised ülesanded.
Alateema nr. 2 Demokraatia ohud - korruptsioon demokraatliku ühiskonna õonestajana					
<p>Õppija teab, et demokraatia toimimine pole iseenesest mõistetav,</p>	Demokraatlik otsustusprotsess	demokraatia, võrdsus, vabadus,	Töövihikuülesanded, töölehed, rühmatööd.	Esitatud tööde korrektsust ja õigeid vastuseid. Seoste leidmise taset ja	Lühendatud tekstid. Visuaalse materjali mahu suurendamine. Tunni- ja

<p>vaid eeldab demokraatlike reeglite väärtustamist ja rakendamist igal elu tasandil (perekonnas, koolis, avalikus elus, valitsemises). Saab aru, milles seisneb korruptsiooni probleemi tõsidus mõistes, et korruptsiooni levik suurendab ebavõrdsust ühiskonnaliikmete vahel ning toob kaasa poliitilise ja majandusliku ebastabiilsuse ning õigusriigi kao. Suudab arutleda isiklik kasu vs ühiskondlik kasu teemal. Oskab reageerida õiguspäraselt? ebaausat käitumist märgates. Teema avamisel on oluline roll väärtuskasvatusel (ausus, vastutus, õiglus, võrdõiguslikkus, demokraatia,</p>	<p>kogukonnas ja selles osalemine.</p>	<p>kodanikuühiskond , kodanikualgatus, sõnavabadus, valimisvabadus</p>	<p>Leiab iseseisvalt informatsiooni õppetöök internetist ja lahendab ülesandeid õpetaja ettenäidatud ajakohastatud veebilehtedelt. Oskab koostada digitaalseid tekste ja esitlusi.</p>	<p>loominguliste tööde mitmekesisustatud vastuseid ja mahtu. Põhimõistetest aru saamist. Tunnik kontrollid, kontrolltööd, esitlused, töövihikutööde nõuetekohast täitmist.</p>	<p>kontrolltöodes võimalik kasutada lisamaterjali. Lihtsustatud või asendatud hindelised ülesanded.</p>
---	--	--	--	--	---

õiguspõhisus, solidaarsus).					
Alateema nr. 3 Demokraatliku riigi toimimine sh Euroopa Liidus					
<p>Õppija mõistab, milles seisneb võimude lahususe printsiip ning miks ja kuidas seda demokraatlikus ühiskonnas rakendatakse. Oskab eristada võimu harusid saades aru nende ülesannete erinevustest, kuid samas omavahelisest vastastikusest seotusest. Nimetab (põhiseaduse abil) põhiseaduslike institutsioonide: Riigikogu, Vabariigi Valitsuse, Vabariigi Presidendi, kohaliku omavalitsuse ja kohtute peamisi ülesandeid. Teab, et Eesti kuulub Euroopa Liitu, mille juhtimisel rakendatakse samuti võimude lahususe printsiipe, oskab esitada selle kohta näiteid. Teab, et avaliku sektori</p>	<p>Demokraatlik otsustusprotsess kogukonnas ja selles osalemine.</p>	<p>demokraatia, võrdsus, vabadus, kodanikuühiskond, kodanikualgatus, sõnavabadus, valimisvabadus</p>	<p>Töövihikuülesanded, töölehed, rühmatööd.</p> <p>Leiab iseseisvalt informatsiooni õppetöök internetist ja lahendab ülesandeid õpetaja ettenäidatud ajakohastatud veebilehtedelt. Oskab koostada digitaalseid tekste ja esitlusi.</p>	<p>Esitatud tööde korrektsust ja õigeid vastuseid. Seoste leidmise taset ja loominguliste tööde mitmekesisust vastuseid ja mahtu. Põhimõistetest aru saamist. Tunnikontrollid, kontrolltööd, esitlused, töövihikutööde nõuetekohast täitmist.</p>	<p>Lühendatud tekstid. Visuaalse materjali mahu suurendamine. Tunni- ja kontrolltöodes võimalik kasutada lisamaterjali. Lihtsustatud või asendatud hindelised ülesanded.</p>

<p>asutused tagavad riigi toimimise osates tuua näiteid mõnedest riigi ülesannetest. Saab aru kuidas õigusriigis toimub kokkulepitud reeglite kehtestamine ja muutmine.</p>					
<p>TEEMA NR. 4 Kodanikuühiskond - mida annab vabakonnas osalemine ning kuidas rahva tahet maksuma panna</p>					
<p>Õppija mõistab, milline on kodanikuühiskonna roll demokraatia tagamisel ning, millised on vabaühenduste eesmärgid ja toimimise põhimõtted. Saab aru, millised probleemid aitab vabakond kogukonnas ja laiemalt ühiskonnas lahendada ning oskab näha võimalusi, milliseid annab vabaühendustes või nende algatustes osalemine. Õppekeskmeks võiks olla õppijate praktiline suunamine mingi algatuse loomisele kogukonnas või kaasalöömine mõne</p>	<p>Kuidas tekib ühiskonnas tulu ning mõistab, kuidas toimib heaoluriik. Teab, millised on põhimõtted, mille alusel riik tulu ümber jagab.</p>	<p>tarbimiskäitumine, konjunktuur, turumajandus, plaanimajandus, ühishüvised, erahüvised, eelarve, krediit, kaubandus, tarnimine, tööturg, äri sektor, erasektor, riigisektor</p>	<p>Töövihikuülesanded, töölehed, rühmatööd. KIK-projekt, loovtöö: plakatid, powerpoint esitluste koostamine ja ettekandmine. Riigiasutuste külastamine, külalislektorid</p> <p>Leiab iseseisvalt informatsiooni õppetöök internetist ja lahendab ülesandeid õpetaja ettenäidatud ajakohastatud veebilehtedelt. Oskab koostada digitaalseid tekste ja esitlusi.</p>	<p>Esitatud tööde korrektsust ja õigeid vastuseid. Seoste leidmise taset ja loominguliste tööde mitmekesisust vastuseid ja mahtu. Põhimõistetest aru saamist. Tunnikontrollid, kontrolltööd, esitlused, töövihikutööde nõuetekohast täitmist.</p>	<p>Lühendatud tekstid. Visuaalse materjali mahu suurendamine. Tunni- ja kontrolltöös võimalik kasutada lisamaterjali. Lihtsustatud või asendatud hindelised ülesanded.</p>

<p>kodanikuorganisatsiooni tegemistest nt läbi kogukonnapraktika, kooli kaasava eelarvestamise, õpilasomavalitsuse tegevuse vms. Õpe peaks kaasa aitama väärtuskavatusele edendamisele (nt: hoolivus, vabadus, demokraatia, ettevõtlikkus, kultuuriline mitmekesisus, keskkonna jätkusuutlikkus, solidaarsus, vastutustundlikkus).</p>					
<p>Alateema nr. 2 Turumajanduse olemus ja riigi roll selles</p>					
<p>Õppija teab, kuidas tekib ühiskonnas tulu ning millistel alustel heaoluühiskonnas tulused ümber jaotatakse mõistes, miks on tähtis ühiskonna sotsiaalse õigluse loomisele kaasa aitamine. Teab, mis on sotsiaalne ettevõtlus, ja toob näiteid selle võimalustest. Saab aru, et</p>	<p>Kuidas tekib ühiskonnas tulu ning mõistab, kuidas toimib healuriik. Teab, millised on põhimõtted, mille alusel riik tulu ümber jagab.</p>	<p>tarbimiskäitumine , konjuktuur, turumajandus, plaanimajandus, ühishüvised, erahüvised, eelarve, krediit, kaubandus, tarnimine, tööturg, äri sektor, erasektor, riigisektor</p>	<p>Töövihikuülesanded , töölehed, rühmatööd. KIK-projekt, loovtöö: plakatid, powerpoint esitluste koostamine ja ettekandmine. Riigiasutuste külastamine, külalislektorid</p> <p>Leiab iseseisvalt informatsiooni õppetööks</p>	<p>Esitatud tööde korrektsust ja õigeid vastuseid. Seoste leidmise taset ja loominguliste tööde mitmekesisust vastuseid ja mahtu. Põhimõistetest aru saamist. Tunnikontrollid, kontrolltööd, esitlused, töövihikutööde nõuetekohast</p>	<p>Esitatud tööde korrektsust ja õigeid vastuseid. Seoste leidmise taset ja loominguliste tööde mitmekesisust vastuseid ja mahtu. Põhimõistetest aru saamist. Tunnikontrollid, kontrolltööd, esitlused, töövihikutööde nõuetekohast</p>

<p>maailmakaubandussüsteem on osalejade vastastikusel sõltuvusel. Teab, et digitaalne kaubandus võimaldab nii tarbijal kui tootjal panustada digitaalsüsteemi loomisesse. Mõistab, millest sõltuvad riigi tulud ning millised kohustused on riigil. Väärtustab ausat maksumaksmist ja mõistab maksude vajalikkust ühiskonna toimimiseks.</p>			<p>internetist ja lahendab ülesandeid õpetaja ettenäidatud ajakohastatud veebilehtedelt. Oskab koostada digitaalseid tekste ja esitlusi.</p>	<p>täitmist. KIK projektide nõuetekohane tagasisidestamine</p>	<p>täitmist.</p>
--	--	--	--	--	------------------